غوره نثرونه

لیکوال: ارواښاد استاد ګل پاچا الفت

۱۳۷۳

PROPERTY OF
ACKU
4229

غوره نثرونه

لیکوال اروابناد استاد الفت

۱۳۷۳/۱۹۹۴

خپروونکی
سازمان مهاجرین مسلمان افغانستان

کمپیوټر ډیزاین : عبدالحی سحر

د چاپ شمیر : زرټوکه

بـــیـــه : (25/-)

دناشرسریزه

«غوره نثرونه» دارواښاد استاد ګل پاچاالفت یوغوره اثردی چی نه یوازې هغه رخت چی خپریده دپښتو یو غوره او ممتاز اثرؤبلکه اوس هم دپښتو په ټولوکتابو ـــــــــ وکښی یوغوره او ممتازاثردی او دمضمون او محتوی، سبك او اسلوب، وینا او معنی له مخې نوښتونه او ابتکارونه لري.

استاد په خپل خوازه نثرکښې دشعرخوند او باریکي ورګډکړي، خپل فلسفي افکاربې له خپل محیط او ټولنې څخه اخیستي او عادي مطالب یې دخپل عام فهم منطق په استناد او اتکاء دومره عالي اوپند آموزکړي چې هرچاته نوی بصیرت ورکوي اودخپلی شااوخوا پیښو او څیروته یی متوجه کوي.

ددې ژورو فلسفي مطالبو داداله پاره له داسې خوږې وینا او ژبې نه کار اخلي چې دمقناطیس غوندې لوستونکی ورجذبوي او دشعر او افسانې غوندې خوندترې اخلي حتی ځینې پارچې یې دلنډې قیصې خوبی او کره وړه لري.

دغوره نثرونوښکلی اوروان سبک همهغه وخت چې استاد پیل کړ د پښتو ګڼو لیکوالو تعقیب کړاو ډیر پیروان یې وموندل، ده هم دهمدې هدف له پاره داسبک را ایستلی او د پښتو لیکلو داخوږه لاره یې تاکلې ده.

دمهاجرین مسلمان افغانستان سازمان دهمدي له پاره داښکلی کتاب تکثیروي اوله درنو ځوانانونه هیله لري چې داخوږ سبک وپالي او پښتوهمداسې خوږه او جذابه ولیکي او هم داروانباد استاد الفت له پخوتعمیري او تبصیري افکارونه خوند اوپند واخلي.

په مینه

سازمان مهاجرین مسلمان افغانستان

فهرست

عنوان	مخ	عنوان	مخ
سرليك	۱	خاني لاړه	۴۱
دپردي خبري	۵	يوازي	۴۲
بنهٔ حاکم	۶	فاتح	۴۳
لاروی	۷	لباس	۴۴
ژوند	۸	خيرات	۵۰
نوی نسل	۹	دزيارت ډيوې	۵۱
لوی اوووړوکی	۱۰	دمزارلوحه	۵۲
دشاعرتحفه	۱۲	لياقت	۵۲
عقل	۱۳	کوچنيان	۵۸
خدمتګار	۱۴	جلۍ برجونه	۶۱
عقل پوهه اوهوښياري	۱۷	حقيقت	۶۳
احمق څوك دی؟	۲۴	لويه خدايه	۶۶
نوی درس	۲۹	ماشومان	۶۸
دږکاله	۳۱	شعراوادب	۶۹
قوي اوضعيف	۳۴	دادب راز	۷۴
بنهٔ ګټه	۳۷	نوي کال	۷۷
داخترپهٔ ورځ	۳۹	زمادلاس نيالګيه!	۸۰

عنوان	مخ
دفکر پالونکی	۸۲
دژوند نغمه	۸۳
نوی فکر	۸۵
زوړفکر	۸۷
ناداني اوناداري	۸۸
سیند	۹۰
عقیده	۹۳
عمل	۹۳
عبادت او دعا	۹۴
بې زړه	۹۵
ملك او ملا	۹۷
شاعر	۹۹
سبا	۱۰۰
دپسرلي گله	۱۰۲
درمې خاوند	۱۰۴
بي گناه بندي	۱۰۵
نظرلالا	۱۰۷
جبراو اختیار	۱۱۲

عنوان	مخ
دخان واده	۱۱۸
غم اوخوشحالي	۱۲۰
اخلاقي اساس	۱۲۴
ښه اوبد	۱۲۶
پخوانی ډیوې	۱۲۹
انتخاب	۱۳۲
دعقل برخه په ژوندانه کښې	۱۳۷
حسابي خبرې	۱۳۹
شعراو فلسفه	۱۴۰
ولاړې اوبهٔ	۱۴۰
الفت	۱۴۶

★ ★ ★

★ ★

★

سریزه

څه د پاسه شل کاله کیږي چې زه د څه لیکلو او فکر کولو په رنځ اخته یم .همدغه شغل زه له خپلو او پردیو نه بیل کړم او په کوټه ځای کېنې یې له خلکونه لرې کېښېنولم ډیرې شپې یې راباندې په ویښه تیرې کړې او ډیرې ورځې یې له دوستانو او ملګرونه بیل وساتلم.

په دغه موده کښې ماله خپلو بچیو او دکاله له خلکو سره ډیرلږ خندل اوهرچاته بې میني غوندې ښکاره شوم ، کله سبانه ترماښامه ځای په ځای کښیناستم چې دڅه لیکلو په فکر کښې رانه مونځونه هم قضا شوه مګر هیڅ می ونشو لیکلی کله به نیمه شپه لکه سودایي له خوبه راپاڅیدم اوداسمان ستوروته به مې حیران حیران کتل،یووخت به مې څوکرښې ولیکلې بیا به مې هغه څیرې کړې بل وخت به مې خپل څیرې کاغذونه راغونډکړه اویوه کلمه به مې له بلې سره نښلوله .

ډیر ځله راته خپل فکر او خیال ډیرښهٔ ښکاره شوی او کله کله مې خپلو لیکنوته پهٔ ډیر حقارت کتلي دي او له ځانه مې زړهٔ تور شویدی .

ډیرې ورځې دکور اوکلي له خلکونه پټ شوی یم او چیرته لرې دغرهٔ پهٔ لمن کښې پهٔ کومه هدیره کښې ناست یم یامې دسیندپهٔ غاړه یوازې ورځ تیره کړې او یو ازیتوب مې ډیر لوی نعمت ګڼلی دی.

پهٔ دغسی مختلفواحوالو کښې مې کله شعر اوکله نثر لیکلی چې زما روحي او فکري اغیزې پکښې څرګندې دي .

د دې کتاب پاڼې زما د ډیرې مودې دخاطراتو یوه برخه ده چې زما پهٔ نظر کښې ادبي قیمت لري او زهٔ یې خپل غوره نثرونه ګڼم.

زما پهٔ مقالو کښې ځینې نورې مقالې هم شته چې دلته یې چاپول مناسب ونهٔ ګڼل شول اوس لاس ته رانغلې او دا انتخاب نیمګړی غوندې شو.

دا پاڼې چې تاسې لولئ پهٔ لیکلو کښې یې ډیر زیارایستل شوی چې لوستونکوته پوره نهٔ معلومیږي.

لکه چې یو کور څوځله جوړ اووران شي دامضامین هم څوځله یو راز او بل راز شویدي چې دترکیب اوتألیف پهٔ لحاظ یې مختلف صورتونه پیدا کړي او کیدی شي چې ځینې به یې له اوسنی حاله ښهٔ هم وو.

دلیکلو فن ډیرې جګر خونې لري اوډیر ځله داسې کیږي چې یو لیکوال یوه شپه پهٔ ویښه سبا کړي اویوه جمله پیدا کړي یایوه لیکه هم ونشي لیکلی

دیوه خیال یا فکر پیدا کول اوبیایې پهٔ ښهٔ ډول بیا نول هغه ګران کاردی چې نوروته یې ګرانوالی او دروندوالی نهٔ معلومیږي .پهٔ همدغه

سبب يوه شاعرياليكوال ته نه ښايي چې دخپلو آثارو قيمت له چانه وغواړي ياورته څه قيمت وټاكي .

زه هم په دغه ټكي يوه شوی يم اوله هيچانه پرې هيڅ نه غواړم .

ډير ه ښه ده چې زه اوس د پخوا په شان نه يم او خپلو افكاروته په هغه قيمت نه يم قايل لكه چې پخواوم.

يووخت ماپه ځان ډيره ښه عقيده درلوده اوخپل فكر مې ډير مبارك ګاڼه هغه وخت به چې ماهر څه وليكل هغه به راته په يقين سره ډيرښه ښكاريده اوډيره ښكلابه مې په كښې ليدله مګر اوس هغه ديقين سرمايه په شك بدله شوه اوپخپل فكر او نظر راته بد ګماني پيدا شوه .

زه به اوس ډير خوښ يم كه داپاڼې لكه دتمباكوپاڼې دچادفكر صحت ته زيان ونه رسوي اوڅه زهرپكښې ګډ نه وي.

هرڅه چې وي او هرڅنګه چې وي مګر له ماسره بده اراده نه ده موجوده اوپه بدنيت دغه كارنه كوم.

دافكرونه ښه وي او كه بدمګر دبيان او اظهار طرزيې بدنه دی اودښه نثر ښيګڼې په كښې شته كه نور څه نه وي نودعبارت په لحاظ دا كتاب ديوه ادبي متن په حيث يوه ساده انشاء بللی شو چې له نوو ليكوالو اوپښتولوستونكوسره كومك كوي.

په دغه وخت كښې دغسې كتابونوته ضرورت موجود دی اودغه ضرورت ماته هغه وخت پوره څرګند شو چې زه دحقوقوپه پوهنځي او دادبياتوپه پوهنځي كښې د پښتو استاذ شوم اودادوه كاله د پښتو درس راپه غاړه شو .

پدې انشاء كښې كه زه يوڅه ښكليتوب وينم هغه ساده ګي اواساني

ده چې په لفظ او معنی کښې يې ډير لحاظ ساتل شويدی اودا اساني په ډيرو مشکلاتو لاس ته راغله .

په دې انشاء کښې که دفکر او معنی څه ښايست شته هغه په ساده ګۍ کښې پټ دی او څه ايغ نيغ حسن پکښې ځوک نشي ليدی.

که دا نثررواج ومومي اوځينې نوي ليکوال دغه سبك غوره کاندي مابه دخپل زيار اوزحمت ډير ښه اجر موندلی وي اوخوښ به يم چې د پښتو نثرته مې يوڅه خدمت وکړی شو .

ګل پاچاالفت

د پښتو ټولنې رئيس

د پردې خبرې

ترڅو چې د ښځو مخونه پټ وي خبرې به هم په پرده کښې وي ځکه چې په پښتو کښې خبره هم مونثه ده .

یواځې خبره لاڅه چې ژبه وینا ، معنا ،خطا به،مقاله هم د تأنیث علامې لري .

هغه وینا چې ابتکار پکښې وي د ادب پردې ته لاډیر ضرورت لري تاسې زما خبروته لږ غوندې باریک شئ !

د ادب اوسیاست خبره ډیره باریکه ده .

زه په ډیره نرۍ اوباریکه لار لاړم،خدای دې وکړي چې ډیر باریك بین خلك په دغه لارراشي اوپه ځیر ځیر وګوري.

مااوښان نه دي بارکړي زماقافله دمچیوده چې دګلونوله پاڼونه په هوا څه راوړي اوعسل جوړوي.

له دې قافلې سره دسباوږموخوشبویي بارکړیده چې څوك يې په سترګو نه ویني مګر حساس دماغونه يې احساس کولی شي.

هو! زما کار له احساس سره دی زما خریدار باید ډیر حساس وي یا ډیر حساس شي.

بنهٔ حاکم

هغه چې نه نفس لري نه نفسي خواهشات .
نه يې پهٔ زړهٔ کښې ډارشته نه طمع
نه له موقوفۍ ويريږي نه دترفيع پروالري.
نه رشوت اخلي نه تنخواه.
نه له چاسره عناد لري نه د چامراعات کوي.
نه دچامخ ګوري نه د چاځت .
نه زوروړپيژني نه غريب.
نه يې څوک خپل دي اونه پردي .
نه سفارش مني نه تملق اوري .
نه چاته خاندي نه چاته وچولی تريووي.
پوهيږې داحاکم څوک دی ؟
هو! قانون او عدالت .

* * * *

**

*

لاروی

موږ دخپلو کورونوله څنګه په دیره کښې ناست وو.

له پاسه یو لاروی راغی دونې ډډته یې ډډه ولګوله ،له ملانه یې ډوډۍ پرانیستله اوله څه شي سره یې په خوند خوند خوړله .

موږ وږي تږي ووهغه ځان موږ کړ اویخې اوبه یې وڅښلې .

موږرو ژه وو، هغه بوزه ؤڅکه چې په مسافر وباندی روژې نشته .

لاروي وویل : ماته دخوړلو اجازه شته او تاسوته نشته.

ماته خدای خواړه اواوبه روا کړیدی په تاسوېې ایسارکړیدي.

دا دخدای قانون دی ،ددې قانون په رمزاومعنی پوهیدل په کار دي.

دخدای کارونه بې حکمته نه دي تاسې ددغه عملي تعلیم په اصلي معنی ښه فکروکړئ!

تاسې ولې وږی یاست اوزه ولې موړیم ؟

زه په کار او مقصد پسې روان یم او تاسې ځای په ځای پراته یاست.

ستاسوحرکت لنډ دی څکه یې وږي کړئ.

تاسې دخدای قانون منلی دی مګرپوه شوي پرې نه یاست .

زه راوګرزیدم چې تاسې په دغه راز پوه کړم اوله لوږې نجات وموميْ .

پاڅیږئ روان شئ اولرې ځای په نظرکښې ونیسئ .

لوږه او تنده په توقف اوسکون کښې ده په حرکت کښې نشته .

ژوند

دیوې چینې اوبهٔ دي، څوک یې د زړوپهٔ جام کښې څښي ، څوک یې دخاوروپهٔ کنډولي کښې .

هغه چې نه دالري نه هغه پهٔ لپه کښې یې را اخلي .

پهٔ اوبوکښې هیڅ فرق نشته فرق پهٔ لوښوکښې دی.

د شاه او ګدافرق پهٔ لوښوکیږي .

داوبوپهٔ خوند هغه څوک ښهٔ پوهیږي چې ډیرتږی وي .

هغه لاروی چې له بیدیانه ستړی ستومانه راځي اوتنده یې ډیره زیاته ده دا اوبهٔ ډیر خوند ورکوي.

هغه دهقان چې پهٔ سره غرمه کښې یوې کوي اوخولې پرې راماتې دي دا اوبهٔ دهغه د پاره ډیر لوی نعمت دی.

یوشپون چې له غرهٔ نه تږی راکوزیږي اوپهٔ چینې باندې خوله ږدي داوبوپهٔ خوند ډیرښهٔ پوهیږي .

یوبل سړی چې یخ سیوری ته پهٔ ارامه چوکۍ ناست دی، بنایسته صراحي یې له څنګه ایښې ده اوپهٔ ښوګیلاسونوکښې اوبهٔ څښي له اوبونه هغه خوند نشي اخستلی .

هو! ده دلار ویو اوشپنو تنده نهٔ ده لیدلې.

پهٔ سره او تکنده غرمه کښې یې لونهٔ دی کړی څکه هغه تلوسه پهٔ دهٔ کښې نشي پیدا کیدای .

چاچې لوږه اوتنده نهٔ ده لیدلې هغه دخوړواو اوبوپوره خوند هم نهٔ دی لیدلی اودژوند پهٔ کیف نهٔ دي پوه شوي .

نوی نسل

له زمکې نه بخارپورته شو.

له بخارنه وريځ پيدا شوه

له وريځې نه باران ووريده .

له بارانه د پسرلي ګلونه پيدا شوه .

له ګلونونه خوشبويي پيدا شوه.

وګورئ موراولوريا پلار اوزوی څومره فرق لري ؟

هغه تفاوت چې دباران اوګلونو يادځمکې او بوټوترمينځ وينئ ديوه اوبل نسل تفاوت همدغو مره دی.

که اولادونه ميندوغوندې وای له غرونوڅخه به لعلونه نه پيدا کيده له دريابونوڅخه به مرغلرې نه راوتلې.

له آبشارنه به بريښنانه راتله.

درندواولادونه به ړانده و و.

له کنونه به کانړه زيږيدل.

اوس پوه شوئ ! چې نوی نسل او زوړ نسل يورنګه نه وي.

که څوك خپل زلمي زوی ته زړه بوډۍ په نکاح اخلي يا خپله پيغله لوراتيا کلن بوډاته ورکوي ښه نه کوي.

زړه تربيه او نوي نسل همدغسی وګنئ.

لوی او وړوکی

پهٔ شفتالو کښې زړی دی پهٔ زړي کښې دشفتالوونه ولاړه ده .
دغنموپهٔ وږوکښې دانې شته پهٔ دانوکښې همدغسې وږي شته.
پهٔ چرګه کښې هګۍ ده پهٔ هګۍ کښې چرګه ده.
دغه یوه دانه پندانه چې ګورې تیل اوپلته دواړه لري اوپهٔ حقیقت کښې بله ډیوه ده مګر ستاسترګې دغه رڼانهٔ وینې .
ته خبرنه یې چې پهٔ یوه دانه اوپهٔ یوهٔ څاڅکي کښې عالمونه پراتهٔ دي.
ته پخپله هم دغنم پهٔ دانه کښې ویده وې بیا دې پهٔ یوهٔ څاڅکي اوبوکښې لامبو وهله، نن پهٔ لویه بیړۍ کښې ناست یې اوپهٔ لویو دریابونوکښې ګرځې.
څهٔ شی چې ته وړو کی ګڼې هغه هم لوی دی یاهغه چې تاته لوی ښکاري هغه هم کوچنی او وړوکی دی.
تهٔ ونه لویه ګڼې هغه پهٔ یوه زړي کې ده.
تاته زړی وړو کی معلومیږي پهٔ هغه کښې غټه ونه ځای شویده.
دغه غټه هنداونه چې ګورې کال ته نهٔ پاته کیږي اوعمرئې ډیر لنډ دی، دغه دهندوانې کوچنی زړی تاته هرکال تازه هندوانې درکوي .

دزړي قیمت له هندوانې نه لږنه دی.

که زړی ورك شو هندوانه ورکیږي .

نوراشه ! هیڅ شی وړوکی او کوچنی مهٔ ګڼه ځکه چې دلته غټ اوکوچنی لوی او وړوکی نشته، ټول برابردي یوازې خدایٔ لوی دی اوبس.

دنن ورځې دیموکراسي له همدغسې ژورې کتنې څخه پیدا شوه او دډیردقت نتیجه ده.

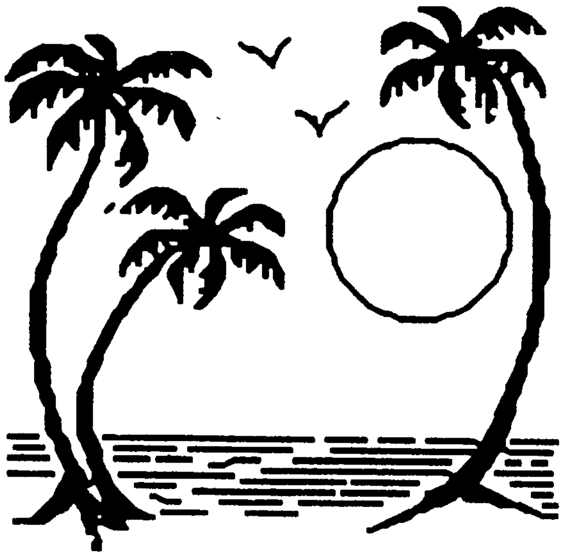

دشاعر تحفه

زهٔ چې ورغلم هغه پهٔ کوټنۍ کښې ناست ؤسرېې پهٔ ګریوانه کښې ښکته کړی ؤفکري عبادت يې کاوه .

کله چې هغه سر راپورته کړ اوپهٔ ماېې نظر ولويده ماخپله تحفه يو د پړانګ پوستکی او يوغزنيچې پوستين دهغه پهٔ مخ کښې کښيښوده.

هغه وويل : دايو د ظالم پوټکی دی ځکه له پښولاندې لويږي، دابل دضعيفانو له پوستکونه جوړدی اوپهٔ غاړې پورې تعلق نيسي.

دشاعر تحفه بايد همدغسې وي او همدغه معنی ولري.

دی بايد دا دوه منظرې همدغه رازوښيی اوخلك پهٔ دغه رمزښهٔ پوه کړي.

پهٔ دغو خبرو زهٔ له خوبه راويښ شوم اوپهٔ خوب کښې دخپل خوب پهٔ تعبير پوهيدلی وم.

خدمتګار

هلته یو ړوندېږ لارې روان ؤ هغه په سمه لاره برابر کړمګر ړوند پوه نشو چې زما رهبر څوک دی.

یوبل په خوازه خوب ویده ؤپه خواکښې یې یوه منګري سر را اوچت کړهغه په بېره وواژه اوویده هماغسې ناخبره پاته شو.

دشپې په مسجد کښې ناروغه مسافرزګیروي کول هغه یې په خدمت کښې شپه سباکړه، مسافرسباوون خواته مړشواوخپل زړه سواندی خدمتګارېې ونه پېژانده .

هغه په لاره روان ؤیوماشوم ته یې یوموټی میوه ورکړه یوه تږي ته یې په بیدیاکښې اوبه ورکړې، له یوه وږي سره یې خپله ډوډۍ نیمه کړه مګریوه هم ونه پېژانده چې دی څوک دی .

له دې لویې لارې نه هغه ډېراغزي اوګاني لرې کړه مګرڅوک چې سباته پدې لاره راځي دهغه له خدمت څخه نه خبریږي اوهغه نه پېژني .

په ریښتیا چه موږخپل خدمتګاران نه پېژنواوباداران ډېربنه پېژنو .

عقل

ډیرلږخلق دي چې کله کله یونیم کاردعقل په خوښه کوي.

نورټول کارونه دمینې اومحبت دپاره دحسد اوعناد دپاره ،دحرص اوهوس دپاره وي،یادکوم زوروړپه امراودناداني په فرمان اجرأکیږي .

سره له دې چې دعقل برخه په ژوندانه کښې ډیره لږه ده بیاهم هرڅوك دعقل ستاینه کوي اودعقل دښمن هم عقل ښه ګڼي اوبې عقلي نه خوښوي.

ښايي چې عقل په همدغه سبب دهرچاخوښ وي چې دچاپه کارکښې کارنه لري اودزوروړو خوي پکښې نشته.

عقل زموږتابع دی او زموږ زړه ته ګوري هغسې مشوره راکوي څکه یې ستایو اوصفت یې کوو.

که عقل په موږباندې حاکم وای او اقتدارېې درلودای موږبه ترینه ډیر سرټکاوه اوبد به موګانه څکه چې تراوسه موږ له یوه حاکم نه هم په زړه کښې ډیرخوښ نه یو اوډیر ښه حاکم هم ډیر خلك له ځانه خوابدي کړیدي.

په رښتیا چې عقل غوندې بې ضرره شی نشته .

عقل هرکله زموږ خیراوګټه راښيي اوعقل دهمدغه شي نوم‌دی .

که موږ دعقل یوه خبره‌هم ونه منو بیاهم عقل رانه نه ځي او بد راسره نه کوي.

که موږ په ناکاره کار پسې په بده لاره روان شو عقل راسره ملګری

دی اوځومره چې کیدی شي له خطر نه موساتي.

ډیرې غلاګانې دعقل په مرسته کیږي که څهٔ هم غلاته په ښهٔ نظرنه ګوري اوغلايې نهٔ ده خوښه .

هغه شیطانې چلونه چې انسان کشف کړيدي اوشیطان هم ورته حیران دی دساده ګانو او احمقانو کارنهٔ دی.

فریب اوتګي سره له دې چې سم او صحیح عقل ورته بد ګوري بیاهم دهوښیارۍ بدعمله اولاددی اودبد سړي له عقل څخه دغه رازبد اولادپیداکیږي، همدغسې عقل یوهٔ غلهٔ ته هم دتیښتې لاره ښیي هم یې ماړه کاله ته بیايي اوکه حاکم ونیوه دځان دخلاصولو چلونه هم ورښيي.

که سړی هرڅومره ګنهګار ؤعقل ورته دنجات لاره لټوي اوله همدردۍ نه لاس نهٔ اخلي په رښتيا چې دومره مهربانه ملګری بل نشته.

هغه وخت چې څوك عقل له ځانه شړي اوپهٔ عقل هجوم وروړي باده اوپیاله دی پهٔ لاس کښې ورکوي اودمخه ورته لایوداسې ځای پیدا کاندي چې ډیر رسوانشي اومحتسب یې ګریوان ته لاس وانچوي.

دعقل خوی اوخصلت پهٔ هیچاکښې نشته، پهٔ زړهٔ کښې حسد او عناد نه لري لکه ماشوم مرورکیږي نه ، ظلم اوناروايې نهٔ ده خوښه مګرله ظالم سره دښمني هم نهٔ کوي.

فسق او فجوروته بد معلومیږي خودزاهد پهٔ شان له فاسق اوفاجرنه نهٔ تښتي.

هرچاته دخیر خواه پهٔ نظر ګوري او دانسان پهٔ مجبوریت ډیرښهٔ خبردی.

عقل پهٔ دې خبره ډير زور اچولی دی چې انسان پخپلو کړو کښې پوره آزادي اواختيارنهٔ لري اودمجبوريت جنبه يې ډيره غالبه ده .

هو! عقل دا غواړي چې دانسان له ضعف اوناتوانۍ نه يوداسې قوي دليل جوړ کړي چې دهغه بل جهان له ملامتۍ نه يې هم خلاص کاندي .

عقل پهٔ دې پوهيږي چې انسان دخپلو غرايزو او احساساتوتابع دی او منطق هرکله دخپلو اغراضو د پاره استعمالوي .

د انسان له منطقي تعريف څخه هم دامعلوميږي چې دی اول حيوان اوبيا عاقل دی، يعنې دده نطق او عقل دحيوانيت تابع دی او حيواني غرايز پکښې د اوليت حق لري .

دايومنلی حقيقت دی چې عقل زموږ تابع دی موږدعقل تابع نهٔ يو، عقل زموږ د پاره پيدا شوی موږدعقل د پاره نهٔ يو پيدا.

که موږ پهٔ عقل باندې دليونويادماشومانو کار کووکوي يې اوزموږله امرنه غاړه نهٔ غړوي.

که زهٔ اوتهٔ دوستان يوزمااوستاعقل هم دوستي کوي .

که موږغليمان شو،زموږ عقلو نه يوله بل سره دښمني کوي اوپهٔ جګړه اخته کيږي.

ښهٔ عقل هماغه دی چې دمينې او محبت پهٔ غيږ کښې وده وکړي اودښوعواطفو او احساساتو پهٔ لمن کښې وروزل شي.

عقل داخلاقوتابع دی .که اخلاق ښهٔ ووعقل هم ښهٔ کيږي که اخلاق بدوو، عقل هم پهٔ بده لار روانيږي اوبده لاره ښيي.

پوهنه او هوښیاري

زه چې وړو کی وم اګرکه اوس هم لوی نه یم له هرچانه به مې اوریدل: فلانی بې عقله دی په څه نه پوهیږي ، دعقل په پوله هم نه دی تیرشوی اوددوه خرواوریشې نشي بیلولی مګر یویوبه چیرته داسې هم پیدا کیده چې خلکوبه ورته پوه او هوښیارویلې. زه همدغه وخت په دې خبره پوه شوم چې پوهان او هوښیاران په دنیا کښې ډیر لږدي اوناپوهان ډیر زیات دي.

کله چې زه په سبق کښیناستم ماته یې وویل:

سبق ووایه چې پوه اوهوښیار سړی درنه جوړشي .

داخبره په ماباندې ښه ولګیده اوپوه شوم چې پوهه او هوښیاري مې خوښه ده .

هغه وخت زه هوښیارنه وم مګر هوښیاري مې ښه ګڼله اوناپوهي راته بده ښکاریده.

نه پوهیږم چې دغه تمیز ماله کومه کړی ؤاویوې عقل څنګه پوهیدی شي چې عقل ښه دی اوبې عقلي ښه نه ده . خو اوس پوه شوم چې ماشومانوته که څوك هرڅه هررنګه وښیی هماغسې یې ګڼي اوله ځانه څه فکر نشي کولی.

ماشومان لاپریږده چې دډیروخاوندان هم دغه شان دي او لوی لوی سړي دیوه اویل په خبرو تیروزي.

ماهغه وخت دملاصاحب سوکانوته دهمدې د پاره سرونیوه چې پوه او هوښیارشم .

هو! د پوهې او هوښیارۍ ځای سراودماغ ؤ،مګرپوهه دملاصاحب په لاس کښې وه اوله هرچاسره نه وه .

ماته هوښیاري ځکه ښه ښکاریده چې ډیره لږه وه اوله لږو خلکو سره وه .

هرڅه چې لږوي قیمت یې ډیروي اوخلك یې ارماندکوي،هرڅوك هغه څه غواړي چې نه یې لري.

که زه پوه اوهوښیار وای په پوهې اوهوښیارۍ پسې به نه ګرځیدم.

ډیرخلك ډیر وشیانوته دناپوهۍ په سبب هڅه کوي او ډیر کارونه له ناپوهۍ ولاړیږي.

زه هم نه پوهیدم چې پوهه مې غوښتله .

هرڅه چې ووواوهرڅنګه چې وو ماپه لیك اولوست کښې دانايي لټوله اوسبق مې وایه چې یوه ورځ مې درحمان بابا په کتاب کښې ولوستل :

دا دنیا په احمقانوده ودانــه

دانانه که په دنیا باندې غرض

مګر چې شاوخوامې ښه وکتل په رښتیا چې دکلي خان به ټوله ورځ په دیره کښې یخ سیورې ته پروت ؤ اوهیڅ به یې نه کول، دهقانانو اومزدورانوبه په سره غرمه کښې یوې، لوونه اوغوبلونه کول،زحمت او خواري به د دوي وه ګټه به دخان کورته راتله .

زه دغه وخت دعقل اوهوښیارۍ په کرامت او برکت نورهم پوه شوم اوباورمې راغی،چې زموږ په کلي کښې یوازې خان صاحب هوښیار دی

چې هيڅ نهٔ کوي او نورټول بې عقله اوناپوهه دي چې ددنيا کارونه کوي.

ددهٔ د پوهې اوهوښياری يوبل دليل هم له ماسره وو.

هغه داچې دی به پهٔ ژمي پيتاوي ته کښيناسته اوپهٔ اوړي کښې يخ سيوري ته .

هغه نور به پهٔ سرهٔ اوړي کښې سرهٔ لمرته ولاړوو، او کاربه يې کاوه.

مابه پهٔ جومات کښې پهٔ زوره زوره ويل :

دا دنياپهٔ احمقانوده ودانـــه

دانانه کاپهٔ دنيا باندې غرض

خوهغوی پهٔ دې خبره نهٔ پوهيدل اوزما چيغې عبث وې .

ډيره موده وروسته زهٔ له کلي کوره راووتم ښارته راغلم پهٔ دفتر کښې ميرزاشوم دميرزا يانوله څنګه کښيناستم پهٔ چپړاسيانوبه مې حکمونه کول اوپهٔ هرکارپسې به مې ليږل.

دلته هم هماغه قانون جاري ؤاو درحمان باباخبره راته دکاني کرښه ښکاره شوه.

چپړاسيان به ټوله ورځ پهٔ سرهٔ ژمي اوپهٔ واو روکښې دايره پهٔ دايره ګرځيدل مکتوبونه به يې رسول موږبه پهٔ توده کوټه کښې ناست وومکتوبونه به موليکل .

زموږمدير صاحب به نورڅهٔ نه کول يوازې دستخط به يې کاوه يعنې زموږ کاربه ددهٔ پهٔ نامهٔ ختميدهٔ که د دستخط پر ځای مهرلګول رواج وای دا کاربه هم کاتبانو کړی ؤمګرنهٔ پوهيږم چې مديران ولې مهرونه نهٔ جوړوی .

که یو کاتب خپل کار دمدیر پهٔ نامهٔ ختم کړي اودی پخپله دهغه مهر دمکتوب پهٔ آخر کښې ولګوي داکار اخلاقاً ښهٔ دی ځکه چې دایثار اوفدا کارۍ معنی لري که څوك پردی کارپخپل نامهٔ ختموي ښهٔ نهٔ معلومیږي .

له چپړاسیانونه زموږ کارلږ او آسانه وُ اوله موږ نه دمدیرصاحب کارسپك وُرئیس صاحب چې عقل عالم وُهغه بیخي کارنهٔ کاوه اوکله به دیوهٔ ساعت له مخې ریاست ته راغی ځینې ورځې خوبه یې خپل مبارك نوم هم پهٔ کوم مکتوب یادحاضرۍ پهٔ کتاب کښې نهٔ لیکه چې دکار نحوست ددهٔ پهٔ نامهٔ پرینوزي او هوښیارۍ ته زیان ونهٔ رسیږي.

زموږ مکتوبونه ځینې داسې‌ووچې چپړاسي ته به موورکول چې پهٔ مدیر یې امضاء کړي ځینې به موږ پخپله رئیس صاحب ته دامضاء د پاره وړل.

درئیس صاحب حضورته چپړاسي مکتوبونه نشووړلی ځکه چې دادب تقاضاء دانه وه چې یو خوارچپړاسي پهٔ خواره جامه کښې دیوهٔ لوی سړي پهٔ حضور کښې ودریږي که څهٔ هم دخدای حضورته پهٔ لمانځه دریږي .

هو! د دربار پهٔ آدابوهرڅوك نهٔ پوهیږي او درباري پوهه له هرچاسره نشته هلته موقع شناسي له هرکارنه زیات قیمت لري او دنزاکت مراعات ډیرپهٔ کارد ی .

پهٔ رمزاو اشاره پوهیدل، مزاج پیژندل، دبل پهٔ خوښه خبرې کول، دبل پهٔ نظر هرڅهٔ لیدل ډیر لیاقت او مهارت غواړي.

هرڅوك نشي کولی چې له ځانه به هیڅ فکر او هیڅ عقیده نهٔ لري

مګر دبل هرفکراو هره نظریه به دار سطو پهٔ منطق ثابتوي .

پخپلو اوزوباندې هرڅوك دبل پیټی وړلی شي مګرله زړهٔ نه دنورویابو جوړول آسانه کارنهٔ دی.

تاسې دربار یانوته پهٔ عادي نظرمهٔ ګورئ دومره باریك بین خلك بل چیرته نشته، د دوی ډیرلږ کار دپوهې او هوښیارۍ له برکته دنوروله ډیرو درنوکارونونه دروند خیژي.

ددوي مثقال اودنوروخرواربرابرنهٔ دي که دنورودفعالیت دوړې او ګردونه آسمان ته ورسیږي اودوي محضې دچادبوټونوګرد پاك کړي د دوي دکارقیمت زیات دی اوله هغوی نه یې تنخواه ډبله ده .

دوي پهٔ جنګونواو جګړو کښې دسربازۍ میدان ته نهٔ حاضریږي، پهٔ فابریکواو کارخانوکې کارونه نهٔ کوي، لوړې ژورې نهٔ اواروي،معدنونه نهٔ سوري کوي مګر ګټه یې له نورونه زیاته ده اوپهٔ لوړ مقام کښې ځای لري.

د دوي کار دومره باریك دی چې هرچاته نهٔ معلومیږي مګرلیاقت یې معلوم دی اوپهٔ هوښیارۍ کښې یې څهٔ شك اوشبه نشته.

څومره چې پوهه اوهوښیاري زیاتیږي هغو مره فعالیت اودکارستوماني کمیږي .

نه ګورئ چې ماشومان له لویو اودرنوخلکونه ډیرحرکت کوي داباشي ولاړوي اومزدوران تیزي چلوي .

مشران له ځایه نهٔ ښوري او کشران پهٔ مخکښې منډې وهي که لرې نه ګورئ هادخپل لاس ساعت ته وګورئ ثانیه ګرد چې وړوکی دی څومره ژر ژر ګرځي دقیقه ګرد چې لوی دی ورو روان دی .

کوچني موټر ډیر ګړندی ځي اولویه لاري هغسې نشي تللی.

اوس پوه شوئ چې لویوالی او دروندوالی همدارنګه عقل او پوهه فعالیت کموي او منډې رامنډې دبې عقلو کار دی.

هوښیاران کارنهٔ کوي فکر کوي او چرت وهي ناپوهان جبل وهي او غرونه سوري کوي.

د دنیا آبادي اوودانې پهٔ کار اوفعالیت پورې تعلق لري او عقل یاهوښیاري سړی ستومانی او زحمت ته نهٔ ورکوي.

یومیرزا هیڅکله پخپل کار کښې دیوه جوالي غوندې نهٔ دی ستړی شوی (عقل نیست جان درعذاب) همدغه معنی لري او رحمان بابا دهمدې لامله وایي چې دنیا پهٔ احمقانوودانه ده اودانا ددنیا پهٔ کارڅهٔ غرض نهٔ لري .

تاسې له هوښیارانو او پوهانوډیر کارمهٔ غواړئ دوي پریږدئ چې فکر وکړي او بې کاره بې زیاره ګټه خپل کاله ته راوړي.

هوښیاري او پوهه همدغه ده چې کاریې لږ او ګټه یې ډیره وي یاپهٔ بل عبارت هیڅ نهٔ کوي اوهرڅهٔ د دهٔ وي.

دنوروله زیاراوکارڅخه ګټه اخستل ،بل غولول اوځانته ګټه اړول پوهه او هوښیاري ده .

دا دپوهې اوهوښیارۍ برکت دی چې ډیرلږ خلك یعنې هغه چې دنن ورځې پهٔ اصطلاح پهٔ اقلیت کښې دي اولږه کي ورته ویل کیږي د ډیرو خلکوله ستړتیااوستومانۍ نه ډیره زیاته استفاده کوي.

که تاسې دهروطن دناز او نعمت خاوندان اوشتمن وګورئ دوي ډیرلږدي مګر ډیرزیات خلك د دوي دګټې د پاره استعمالیږي یعنې د

دوي سمسوربڼ د نوروپهٔ خولووده کوي او د دوي راحت دنورو دزحمت نتيجه ده .

داده هغه پوهه او هوښياري چې ماپهٔ ليك اولوست کښې لټوله او زهٔ يې له کاره وايستم.

هو!

پوهه او هوښياري سړی له کاره باسي دکارخلك نوردي پوهان او هوښياران نهٔ دي .

دخيرخلك هماغه دي چې نوروته يې خيررسيزي پوهان او هوښياران ځانته خيررسوي او خپل خيرلټوي .

دهمدې لامله وايي چې دجنت اکثره خلك ساده ګان دي اودنيا هم پهٔ ساده ګانو او احمقانوودانه ده .

PROPERTY OF ACKU 4229

احمق څوك دى ؟

هغه چې د دنيا په سوداوزيان نه پوهيزي او دګټې په ځاى تاوان كوي خلك ورته احمق،بې عقل او ساده وايي.

دا درې نومونه لكه ديوه سړي مختلف عكسونه چې په بيلوبيلو كمرو او مختلفو احوالوكښې بيلو عكاسانو اخستي وي په عين اتفاق كښې اختلاف هم لري اوپه يووالي كښې يې يوځه بيلوالى معلوميزي .

كه څوك كوم بې عقل سړى سپكوي احمق ورته وايي او كه يې ستايي نوساده يې بولي.

دوينا اوبيان سحر دالفاظو په همدغسې فريب كښې پټ دى.

په كتابونوكښې راغلي دي چې پخوابه يې ټوكيانوته احمقان ويلې او ددربار احمقان به هماغه كسان وو چې پخپلو خبروبه يې خلك خندول اوپه مجلس كښې به يې خوشحالي پيداكوله .

داحمق اوساده يومثال ملانصرالدين دى چې په ظرافت او مسخره توب هم شهرت لري.

د دغه مرحوم دحماقت دليل دخلكو په نزد دادى چې ده به په يوه روپۍ څلور دانې هګۍ واخستلى هغه به يې وخوټولې په رنګ به يې سرې اوشنې كړې بيابه يې دروپۍ پنځه دانې خرڅولې يعنې دګټې په ځاى به يې تاوان كاوه او خپل مال به يې ارزانه خرڅاوه.

اوس چې څوك له چانه څه شى ارزانه وغواړي هغه وايي څه ملانصرالدين خونه يم.

دا نوم اوس دومره عام شویدی چې که هرڅوك يوشی ګران واخلي اوارزانه يې خرڅ کړي خلك ورته ملانصرالدين وايي.

موږ پهٔ خوله وايو چې عقل بيل شی دی او ددنيا مال بيل شی دی، څوك به عقل لري مال به نهٔ لري، ځينو نوروسره به مال وي او عقل به نهٔ وي مګر پهٔ عملي ډول دهرچا عقل اوبې عقلي د دنيا دګټې او زيان له مخې معلوموواوپهٔ حقيقت کښې ګټې ته عقل وايو اوتاوان بې عقلي ياحماقت بولو.

زموږ پهٔ خيال او تصور کښې دانشي راتلی چې ملانصرالدين به دا کار ددې د پاره کاوه چې نرخ ارزانه کړي او خپل احسان پهٔ دغسې تجارت کښې پټ کړي چې خريدارېې پهٔ سخاوت هيڅ پوه نشي او کرامت حماقت وګڼل شي.

که زموږ ګمان نيك اوسئ وای ملانصرالدين به مودخير اوفيض خاوند ګاڼه او دهغه پهٔ عقل پورې به مونږ خندل .

هغه بل کال زموږ پهٔ هيواد کښې قحطي او ګراني وه يوهٔ لوی سوداګرله هرات نه ډيره غله قندهار ته راوړه او پهٔ خلکويې د بازار له نرخه ارزانه خرڅه کړه يعنې ګټه يې ونکړه تاوان يې وکړ داکار هيچادهغه پهٔ بې عقلۍ حمل نکړاوپهٔ اخبارونوکې يې ډيره ستاينه وشوه هغه ته چاملانصرالدين ونه ويلې بلکه دخير اوبرکت خاوند يې وباله .

يو وخت زهٔ له يوه شتمن سړي کره ميلمه شوم. دهغه پهٔ کاله کښې هرڅهٔ پاخه شوه مګر سکړك يې نهٔ درلود دکاله خاوند څوغلمينی ډودۍ خپلو همسايه ګانوته وليږلې اوهماغومره سکړکان يې راوړه .

ماته دا معلومه شوه چې دوي هره ورځُ دغه راز تجارت کوي اوپخپل

کاله کښې جوارى نهٔ پخوي.

دا سوداماته دخوارانو او غريبانود پاره سودمنه ښکاره شو ه او مرحوم ملانصرالدين راپهٔ ياد شو.

زه دا جرأت نشم کولى چې دغه رازښهٔ کاراحمقانه وکړم.

پهٔ کوم کاله کښې چې هرڅهٔ ډيروي دغومره لزتاوان هيڅ تأثيرنه لري .

بډايان له دغسې تظاهرنه يومخصوص خوند اخلي چې موز هغه نهٔ دى ځکلى.

که دغه رازکاريو خواراوغريب وکړي حماقت دى ، مګر دبډايانو د پاره صفت دى .

عقل اوپوهه خوارانواوفقيرانوته دا اجازه نهٔ ورکوي چې ډوډۍ پهٔ جواري باندې سرپهٔ سرورکړي اوخپل حماقت ښکاره کړي مګربډايان پهٔ دغسې کارونوښهٔ ښکاري اوخوك ورته ملانصرالدين نهٔ وايي بلکه حاتم طايي يې بولي.

که خواران او غريبان له اسراف او تبذيرنه کار واخلي ډيره لويه ناپوهي او نادانى ده ،مګر بډايان پهٔ اسراف او تبذير دجوداوکرم خاوندان ګڼل کيږي.

دغه عقل چې دخواراوغريب رهبري کوي دبډايانو د پاره نهٔ دى پهٔ کار.

هو! عقل هغه امساده چې ګوډ او ضعيف انسان ورته اړدى.

هغه چې دقوت اوقدرت خاوند دى دغه دضعيفانو وسله ورته نهٔ ښايي .

دعقل عينکې دکمزوري نظر بينايي زياتوي اود تيزنظرخاوندان يې کله کله د ډول اوفيشن د پاره پهٔ سترګوکوي.

که څوك عقل او هوښياري لټوي دخوار او غريب پهٔ کور کښې دې

ولتوي زور وراوېداپان له دغه شي نه بې نيازه دي.
تاسې يوه انسان يايوه حيوان ته چې څهٔ نهٔ وينې ړوند ويلی شئ مگرسيند اوسيلاب ته ړوند ويل غلطه خبره ده كه څهٔ هم پهٔ نااواره لاره روان وي اوپهٔ سمه لاره نهٔ درومي .
داځکه چې دغه پرزيدل او جگيدل هغه ته څهٔ زيان نهٔ رسوي اوبې سترگوهم ډير گړندی تللی شي.
كه موږ دخپل هيواد پهٔ خلكو كښې فكرو كړوهغه كارونه چې ځينې زور وراوېداپان يې كوي پهٔ عقل برابرنهٔ دي كه موږ يې وكړوبدښكارو او ضررونو ځكه موعقل مخه نيسي مگر زوررواودقوت خاوندانوته زيان او ضررنه رسوي ځكه يې عقل هم مخه نهٔ نيسي او دغه دغريبانو ناصح دهغوي حضورته لاره نهٔ لري .
د زور وروپهٔ مخكښې عقل گونګ وي اوډيرمزخرف معلوميزي هرڅهٔ چې بې ضرورته وي او احتياج ورته نهٔ وي بدښكاري اوقيمت يې لزوي.
كه چيرې پهٔ انسان كښې ډيره نيمگړتيا او كمزوري نهٔ وای او عقل ته يې احتياج نهٔ درلودای عقل اوپوهې به دغومره قدرنهٔ درلوده .
اوس پوه شوئ ! چې هر خوار او غريب سړی كه ځان ته څپلۍ يا پڼې لز غوندې گرانې واخلي اودوه يادرې روپۍ پكښې وغوليزي هرڅوك ورته احمق وايي.
يوبېدای كه په زرهاؤ روپۍ يوه شپه پهٔ قمار كښې بايلي احمق نهٔ دی هغه چې دورځې دشلويادېرشوروپوپهٔ سگرټو اورلگوي يادسينما او تياتر پهٔ تشه ننداره پيسې وركوي څوك ورته احمق نهٔ وايي مگر كه يو مزدور يوه ورځ كارونه كړي او وزگاروگرځي احمق دی ځكه چې بيگاته

پهٔ کور کښې څهٔ نهٔ لري او وزې پاته کیږي .

یوبډای پهٔ ګړندي موټر کښې ډېر لرې ځای ته پهٔ ښکارپسې ځي پهٔ لاره کښې ډېرتیل مصرف شي دموټر کماني ماته شي او ټیر هم بچ کاندي مګر دښکار برابرى رانشي اوپس له دوه درى شپوپنځه یاشپږ دانې زرکې له ځان سره کاله ته راوړي چې دانه پهٔ سلورو پوهم نهٔ پرېوزي هغه ته څوك ملانصرالدین نهٔ وایي ځکه چې ژوند دغسې تفریح اوپام غلطولوته احتیاج لري اودشوق اوذوق د پاره مال تاوانول ناپوهي نهٔ ده .

کله چې یوبډای یوه ښکلې نفیسه تابلو پهٔ ډېرو روپواخلي یاځینې انتیك او زاړهٔ شیان دتش نمود د پاره پهٔ ډېر لوړ قیمت رانیسي هغه بل چې یو زوړ قلمي کتاب چې ذوق اوصنعت پکښې خرڅ شوی پهٔ ګرانه بیه اخلي او دهماغه کتاب چاپي نسخې ډېرې ارزانه لاس ته راځي تهٔ ووایه چې دغه راز تاوانونه دڅهٔ د پاره دي؟

که غرض معنوي استفاده وي هماغه معنی پهٔ چاپي کتاب کښې هم شته معلومه شوه چې مال تاوانول دنامهٔ اوشهرت د پاره دشوق او ذوق د پاره دهوا او هوس د پاره حماقت نهٔ دی صنعت دی او ستاینه یې کیږي مګرپهٔ دې شرط چې سړی خوا راوفقیر نهٔ وي بډای وي او ډېرې پیسې ولري.

اوس خوبه پوهېدلي یاست چې احمق څوك دی او موږ چاته احمق وایو؟

نوی درس

چیرته مې دچاپهٔ کوم کتاب کښې ولوستل استاذ خپل شاگردته دادرس ورکاوه:

له خدایه ډیرخوښ اوسه چې تهٔ یې بې هنره پیداکړې اوتاته یې هغه استعداد درنکړچې یوه ورځ د خلکودپاره لویه بلادر نه جوړه شي، تهٔ پهٔ دې پوه شه چې خدای ته هماغه څوك ډیر نزدې دي چې له ذوق او هنرنه ډیر لرې وي .

هغه‌تونند اوتیز فکر چې زما پهٔ برخه رسیدلی دی ماته پهٔ دنیا او آخرت کښې زیان رسوي او زما اسایش خرابوي .

ډیرفکر کول ډیربد مرض دی چې پهٔ ځوتنو پورې اختصاص لري که دامرض خپریدلی ډیر ژربه یې دبشر نسل تباه کړی وُ.

زهٔ پهٔ دې ښهٔ پوه یم چې پهٔ ژورفکر او عقل کښې دروح تباهي ده .

ژور فکر د بشرد پاره طبیعي کارنهٔ دی.

همدغه شی دی چې پهٔ سرې کښې دعمل اقدام وژني.

هیڅوك هیڅ کار نشي کولی ترڅوچې څهٔ قدر تنك نظره او لنډ فکره نهٔ وي .

تفکر دانسان د پاره ډیره لویه بدبختي ده .

هغه چې لږ فکر کوي یاهیڅ فکرنهٔ کوي پهٔ دواړو جهانوکښې کامیاب دی مګر دډ یر فکر او عقل خاوندان هرچیرته اوهرکله له جسمي او روحي هلاکت سره مخامخ دي .

په رښتیا چې په فکر اوعقل کښې ډیرخباثت پټ دی.

پوهه او فلسفه په حقیقت کښې په ذهن باندې دشیطان استیلاده .

بشر په اصل کښې یو احمق حیوان دی او دده معنوي ترقي دده دفکري اضطراب د پوچو آثارو نوم دی.

هغه څوك چې دنبوغ اوقریحې خاوند دی دمعاشرت په دردنه خوري او دمعاملې خاوند نه دی.

زه دفکر آزادي له هرڅه نه پورته ګڼم هرڅوك له ځانه خوابدي کوم مګر خپل ځان اوخپل وجدان خوشحاله ساتم.

درې کاله

یوکال موسم ډیر ښهٔ راغی ، بارانونه وخت پهٔ وخت پخپله موقع وشوه چې نه له ضرورته زیات وو اونه کم.

دزمیندارو فصلونوته هیڅ زیان ونهٔ رسیده اوللمه ډیره ښهٔ راغله .

دهقانان ډیر خوشحاله وو چې فصلونه ډیر ښهٔ دي او کال ډیرښهٔ راغلی دی.

کله چې درمندونه تیار شوه خلك پهٔ رښتیا دغلې پهٔ چلولو ستړي شوه اوپهٔ کورونوکښې دغلې ځای نه ؤ.

پهٔ دغه کال پهٔ ملك ارزاني راغله اودغسې ارزاني چاپهٔ خوب کښې هم نهٔ وه لیدلې دغلې خریدارلکه دانځر ګل چاپهٔ سترګونه لیدهٔ زمینداروبه تیل اومالګه پهٔ غنمو اخسته جنس به پهٔ جنس بدلیده د زمنیدار وپهٔ کور کښې مړی نه ؤ، ویرې ؤ دوي د پاك خدای پهٔ دغې مهربانۍ خوشحاله نهٔ وو اودشکر پهٔ ځای به یې شکایت کاوه ، همدغه ناشکري وه چې بل کال هغسې رانغی اوغله بیخي ورکه شوه ځینوبه ویل چې تخم هم پهٔ لاس رانغی اوخروارپهٔ چارك ولګیده .

پهٔ دغه کال پهٔ وطن باندی قحطي او ګراني راغله ، هرڅوك . پهٔ غلې پسې لالهانده اوسرګردانه ګرځیده اودچاپهٔ کور کښې دموږك لکۍ نهٔ سپیره کیده زمینداران بیا خپه وواوډیرافسوسونه یې کول چې ګراني اوقیمتي د دې کال وای اوغله دپروسږکال مګردااجتماع محاله وه اودغه کال هم پهٔ افسوس اوارماند تیرشو.

دریم کال له دواړو کلونونه مخالف راغی یعنې دځینو زمیندارو غله

ډیره زیاته وه اودځینو کښت ته زیان او آپت ورسیده ځکه نرخونه جګ شوه مګر قحطي نهٔ وه . د چاغله چې ډیره وه اوپهٔ ګران نرخ یې وپلورله هغه له ډیرې خوشحالۍ پهٔ جاموکښې نهٔ ځاییده او چاچې دخرڅون دپاره غله نهٔ درلوده پهٔ کاله یې دغم کانې وریدل .

زهٔ دغه وخت پهٔ دې پوه شوم چې موږتول نشوخوشحالیدلی اوپهٔ داسې حال کښې واقع یو چې که یو خوشحالیږي هغه بل به خپه کیږي یعنې دځینو خوشحالي دځینو نو رود خپګان نوم دی دهمدې لامله وایي چې یومړنشي بل نهٔ مړیږي .

د دنیا پهٔ بازارکښې داسې سودنشته چې پلورونکی اوپیرودونکی دواړه ګټه وکړي یعنې یوخپل مال ګران خرڅ کړي او هغه بل یې ارزانه واخلي پهٔ کومه سوداکښې چې سود اوزیان نهٔ وي اوخریداریاخرڅوونکی یوهم ونهٔ غولیږي یوهم نشي خوشحالیدلی، که یو سړی خپل سل ګون لوټ پهٔ شلو پنځه ګونوبدل کړي پهٔ دغه تجارت کښې خوشحالي او خپګان نشته ځکه چې سود او زیان پکښې نشته که یو پهٔ حساب کښې وغولیږي دی به خپه شي او هغه بل ته به خوشحالي پیداشي اوس پوه شوئ چې موږ پهٔ څهٔ خوشحالیږو اوپهٔ څهٔ خپه کیږو ؟ که ښهٔ فکر وکړو آیادیوه ګټه دبل د تاوان نوم نهٔ دی؟

زما یو ملګری دومره شته او جایداد لري چې جامه اوډوډی ډیره ښهٔ ور رسیږي کور لري،ځمکه لري،باغ لري لنګه غوا ورته ولاړه ده .
موټرشته اودهیچاپوروړی نهٔ دی پهٔ بانک کښې یې هم پیسې پرتې دي اوله هرې خوابیغمه معلومیږي مګریوبل سړی له دهٔ نه هرڅهٔ ډیرلري اوځمکې،باغونه،کورونه،نغدې پیسې یې له دهٔ نه زیاتې دي هغه خپه

دی چې زهٔ ولې دغه بل قدرته جایداد نهٔ لرم دابل خوشحاله دی چې له هغه نه یې جایداد ډیر دی.

زموږاکثرغمونه همدغه رازدي چې دیوه بل سړي له خوشحالۍ پیداشویدي اوډیرې خوشحالۍ هم شته چې دنوروله خپگانه پیدا کیږي.

دغه یوچې پهٔ زړه جونگړه کښې اوسي دغه بل چې پهٔ لوړه ماڼۍ کښې استوگنه لري، دی دهغه جونگړه وینې څکه خوشحاله دی هغه دده قصر وینې څکه خپه دی که چیرې موږ ټول پهٔ جونگړو کښې اوسیدلی یاټول پهٔ لوړوماڼیو کښې وای نه به جونگړه دغم کوډۍ وه نه به لوړه ماڼۍ دخوشحالۍ ځای .

که حقیقت ته ځیر شو یوگوډ پهٔ دې نهٔ دی خپه چې ولې گوډ دی بلکه پهٔ دی غمجن دی چې ولې نوردهٔ غوندې نهٔ دي.

هغه چې پهٔ اس بلغدی سپور دی او نورېې پهٔ مخکښې منډې وهي د اس پهٔ سپرلۍ دومره نهٔ دی خوښ لکه چې دنوروله پلې توب څخه خوند اخلي.

داوه زما د دروکالو مطالعه چې تهٔ یې پهٔ لږساعت کښې مطالعه کوې،دغه لږه پوهه چې تهٔ ورته پهٔ سرسري نظرگورې اوستاپهٔ نظرکښې ډیره ساده گي لري زما د پاره ډیره عمیقه فلسفه ده،زهٔ پهٔ ډیره موده کښې دغه حقیقت ته رسیدلی یم تهٔ به پهٔ کړندي گاډي کښې یوه ځای ته ډیر ژربې تکلیفه ورسیږې مگر هغه څهٔ چې پهٔ لاره کښې یوپلی وینې ته یې پوره نښې لیدای ستا نظرپهٔ دغه لاره ډیر ژرعبورکوي او کنډې کپرې داخواهغه خوانه گورې.

ستاسیر ډیرگړندی دی اوپهٔ دغو مره سرعت کښې دقت او تعمق نهٔ ځاییږي

قوي او ضعیف

د دنیا دود او دستور خودادی چې زور وربه کمزوری وهي اوضعیف به دقوي له لاسه پهٔ عذاب وي، مګر پهٔ کورونو کښې دمینې او محبت تقاضا بل رازده .

هلته یوکوچنی ماشوم خپل مشر ورور پهٔ څپیړو وهي اوهغه ورته خاندي یعنې له ټولونه کمزوری پهٔ ټولوزوروردی.

ماته دغه کورنی دود او دستور ډیر ښهٔ ښکاري اوله خدایه غواړم چې دارواج عام شي.

پهٔ دې پوهیږم چې پهٔ هرکاله کښې همدغه حال دی او پهٔ هره کورنۍ کښې کوچنیان پهٔ لویانو زور ور او زړور دي .د ګبراوترساپهٔ کاله کښې هم دکوچنیانو زور چلیږي اوجوړدناجوړه پهٔ مخ کښې منډې وهي مګرچې له کورونونه د باندې وګورو نوبیا قوي پهٔ ضعیف مسلط د ی .

د دنیا طبیعي قانون همدغه دی چې غټان اولویان به پهٔ وړواوبیوزلوسوك اوڅپیړه پورته کوي او دقوت خاوند به هیڅ تحمل او حوصله نهٔ لري.

د دغه ظالمانه قانون دماتولو د پاره چې پاك خدای څهٔ شی پیدا کړهغه مینه او عاطفه ده .

دمینې او محبت پهٔ نړۍ کښې ضعیف او کوچنی دلوی او قوي له څپیړو لاندې نهٔ دی بلکه کوچنیان پهٔ لویانو حکومت کوي او دوړوپادشاهي ده .

موږښځه عاجزه بولومګرمینې او محبت ډیر زوروروراو پیاوړي د دوي دخوښې او رضاء تابع کړیدي.

څنګه چې په زړه زمانه کښې دیوان دښاپیریوتابع وواوس هم دقوت اوقدرت خاوندان ددغه ضعیف اولطیف جنس په مقابل کښې ډیر ضعیف معلومیږي .

که عشق اومینه په مینځ کښې نه وي نودډیو اوښاپیرۍ زورهیڅکله برابرنه دی اویوماشوم هیڅ وخت دسپین ږیروپه ږیره لوبې نشي کولی اونه دمشرانوپه اوږوسپریدلی شي.

یوه ورځ یوه ماشوم یوغټ سړی له لمنې ټینګ نیولی ؤ اوکاله ته یې په زوره بیوه هغه خپله لمن دده له لاسه خلاصه نکړی شوه که څه هم د ده زور او دهغه زوربرابرنه ؤ، دماشوم مینې اومحبت دماشوم په پنجوکښې دغه قوت ایښی ؤ چې یولوی سړی یې په ځان پسې راښکوده اوهغه هم ځان نشوخلاصولی .

که زمافکر صحیح وي نوقوت اوقدرت هماغه د پخوازمانې دیودی اومینه هماغه ښاپیرۍده چې دیوان یې له فرمان لاندې وو.

که دمینې اوعاطفې ماشوم دهرڅنګه لوی سړي ګریوان ته لاس واچوي یایې لمن ټینګه ونیسي څوك ترینه ځان نشي خلاصولی ځکه چې داقوت په ټولوقوتونوزوردی.

زه مینه او عاطفه دزوراوقوت په مقابل کښې ځکه ماشومان بولم چې زور اوقوت ډیر پخوا پیداشوی دی او انساني عاطفه انساني رحم اوشفقت وروسته پیدا شوه یعنې هماغه شان چې فرعون له موسی نه دمخه دنیا ته راغی حیواني غرایزهم له انساني عواطفو نه ډیر پخواني

دی اودعمر پهٔ لحاظ عواطفوته کوچنیان ویلی شومګردې کوچنیانوته پاك خدای هغه قوت ورکړیدی چې فرعونان ترینه پهٔ خوب کښې هم ویریږي اوبد بدخوبونه ویني که څوك پهٔ دنیا کښې دصلح اوسلام غوښتونکي وي او غواړي چې دناروا اوظلم مخه ونیسي نویوه داسې اختراع پهٔ کارده چې دعشق او مینې له عنصرنه پکښې کار واخستل شي.

دا اختراع ددماغ کارنهٔ دی دزړهٔ کاردی اودزړهٔ توجه ته ضرورت لري پهٔ دې باب کښې ساینس او تخنیك ته رجوع نهٔ ده پهٔ کار دا افتخار که هروخت دنیا ته حاصیلیږي نودشعراوادب پهٔ لمن کښې به وي اودزړونو پهٔ مملکت کښې به پیداشي .

ښه ګټه

قصابي پريږدئ ، له ميږو اوپسو نونه بل شان ګټه واخلئ !

د وړيوله پوستکونه پوستينونه مه جوړوئ له وړيونه يې ښه توکي جوړ کړئ .

که تاسې وړين کالي واغوندئ پوستين ته څه حاجت نشته.

هغه وخت چې انسان نه پوهيده دميږو اووزو پوستکي يې اغوستل، کله چې انسانيت ترقي وکړه اوشپون درمې خاوند شو پشمينه پوشي رواج شوه او دزاهد خرقه له وړيونه جوړه شوه .

دميږو او پسونو له غوښونه دغرو ليوان اوپړانګان استفاده کوي او شپانه ترينه يوازې پۍ اووړۍ اخلي .

دوحشي او مدني انسان فرق همدغه دی چې هغه دونې ښاخ راماتوي او ميوه يې خوري ، دی ترينه يوازې ميوه ټولوي اوونې ته زيان نه رسوي .

دا ګټه ښه ګټه ده دانسان ګټه بايد همدغه راز وي.

دګټې ښه اوسمه لاره پيژندل د انسان کاردی .ګټه په کار اوزيار پاکيزي اوبې کاره ګټه ښه نه ده .

د ګټې لاره چې هرڅومره اوږده وي هغومره ښه وي.

هغه کسان چې دنورو په تيارو درمند ونوداړې غورځوي اودګټې د پاره يې لنډه لارغوره کړيده لاسونه اوپښې يې دتړلودي .

تاسې کوښښ وکړئ چې ګټه له لرې ځايه راوړئ او دکار برخه پکښې

زياته وي هغه چې دکلي په دکان کښې سودا کوي اوهغه چې له لرې ښاره سودا راوړي په متاع اوبها کښې يې ډير فرق موجود وي.

تاسې پخپلو باښو او بازانودهمسايه ګانو چرګوړي مه نيسئ دهوامرغان اودغرونوزرکې اوسيسې ونيسئ.

له نزدې ډنډونوڅخه ناپاکې اوبه مه راوړئ لږ لرې لاړشئ له هغه سيند ياله هغې چينې نه رڼې اوپاکې اوبه راوړئ چې رنګ او خوندېې ډيرښه دی .

داښه ګټه نه ده چې يوه روپۍ په دوو رو پو ور کړئ او خوشې په خوشې دګټې خاوندان شئ.

ګټه بايد په غير مستقيم ډول وي او کارپکښې ډيردخل ولري.

په مستقيم ډول هيڅوک سره او پارودغلي په کندوانو کښې نه اچوي مګرهغه غله چې له همدغه ناپاك جنس څخه دکارپه وسيله پيدا کيږي پاکه او حلاله ده .

لنډه داچې بې کاره ګټه که په غلاوي که په سوال وي که په زور وي انسان ته نه ښايي اوهغه ګټه چې په کاراو زيار پيدا کيږي ډيره ښه ګټه ده.

نوراشئ چې کاروکړواو هرڅه په کارپيدا کړو.

ښه کار اوښه عمل دخدای په دربار کښې ډيرقدر لري اوپه مثقالونوخرڅيږي.

داختر په ورځ

داختر پهٔ ورځ ځینو کورونوته ولاړم چې دښایست او ښکلاپکښې هیڅ نیمگړتیا نهٔ وه اوله ډیرې خیالورې ناوې نه یې هم ډول اوسینگارزیات معلومیده .

دکورپهٔ نقشه او هندسي شکل کښې دجمال مظاهرله ورامعلوم وو رنگ آمیزي پهٔ ذوق اوسلیقه برابره وه .

دکورپردې ډیرې ښکلې وې قالینې،میزونه،چوکۍ اوهرڅهٔ ډیرنفیس او ښکلي معلومیده .

راز رازمیوې پهٔ بلوري لوښوکې ایښې وې اوبې له اشتهانه دبل شي نیستي نهٔ وه .

د ثروت اوغناء ټولې کرشمې موجودې وې .

عیش او نعمت لکه دسید محمود پاچالټان له دغه کاله څخه نهٔ وتل که ددنیا جنت ورته ووایم څهٔ ډیره مبالغه به نهٔ وي مگر دومره فرق ؤ چې ډیروغټو گنهگاروته یې وربیرته وواوساده مسلمانان نشوورتلی .

هلته ماته دافکر پیدا شو چې موږ ولې هغو کورونوته نهٔ ورځوچې دغه راز شیان پکښې نشته او یوازې همدردي او انساني عاطفه سړی ورولي کله چې له دغه کاله پهٔ خیر راووتم نو فکر مې کاوه چې چاته ورشم او څوك ووینم ؟ پهٔ دې کښې یوفقیر وطن دوست سترگوته ودریده چې نس یې وږی مگرسترگې یې ډیرې مړې وې پهٔ کور کښې یې هیڅ نهٔ وو مگر پهٔ زړهٔ کښې یې دوطن مینه اودخدمت آرزو ډیره زیاته وه .

زهٔ چې دهغه دروازې ته ورسیدم پنځهٔ تنه نورهم پهٔ دروازه کې و دریدل دکور خاوند د دروازې پهٔ تکولو راووت اوله موږسره یې پهٔ ډیره مینه روغبړوکړ دهغه له وضعې دامعلومیده چې له موږ سره پخپل کور کښې کښیناستوته نهٔ دی جوړاوغواړي چې خبره پهٔ ولاړوپښو خلاصه شي مګر زموږزړهٔ غوښتل چې څهٔ شیبه ورسره کښینو او ددهٔ له حاله ځان بنهٔ خبرکړو هغه له ناکامه موږ خپل کاله ته بوتلو دکاله پهٔ مخکښې یوزړه چوکۍ او یو زوړ شکیدلی کټ پراته وُ چې خاص دمیلمنودپاره وو اوبې له میلمه څخه یې دیوه پوزي تحمل هم نهٔ درلود موږ دوه درې تنه دکټ پهٔ بازو ګانو کښیناستو او نورپهٔ خاوروکښیناستل څودقیقې چې تیرې شوې هغه موږ رخصت کړ واونورېې ونهٔ غوښتل چې خپل اشنایان پهٔ سپیره ډاګ کښینوي .

پهٔ دې کاله کښې داختر ورځ لکه دروژې ورځ داسې وه اوپهٔ تمامه معنی دیوه غریب سړي کوروُ.

ددهٔ درویشانه ژونداو صبروقناعت ماته ډیر معظم او محترم ښکاریده اوله ځانه سره مې ویل هغه افتخار چې د دې کاله پهٔ برخه رسیدلی دی هغه بل کورترینه محروم دی.

هلته که غنااو ثروت خپل زیب وزینت ښیې دلته تقوی اوپاکنفسي خپل شهامت څرګند وي اوقلندرانه استغنی سترګوته دریږي .

داهغه سړی دی چې دیوه سترشرکت لویه سرمایه یې پهٔ لاس کښې وه او کله به یې دوه لوی ریاستونه پهٔ اختیار کښې وو.

که چیرې ددهٔ ناجایزه استفاده کولی یایې جایزه استفاده هم پوره کړې وای نن به دغسې نهٔ وُاودده دکوټوفرش به دنیستی باد دومره ژرنه

واى وړى.

مګر ګورئ چې په دې سري باندې زړه ونه سيځئ اوپهٔ حقارت ورته هيڅكله ونه ګورئ.

زهٔ هم داحال د دې د پاره نهٔ ليكم چې دچاترحم ورته جلب کړم ځکه چې دى دنياته پهٔ حقارت ګوري اوله دهٔ سره دبې نيازى غرورملګرى دى.

د دهٔ پهٔ نظركښې خپله تقوى ډيره درنه معلوميږي.

دى ځانته پهٔ ډير درانهٔ نظر ګوري اونوروته هم ډير درون ښكاري.

موږ بايد پهٔ هغه چاړهٔ وسيځوچې له ډير مال او دولت سره هم ځانته دغه حيثيت او شخصيت نشي پيدا كولى يعنې پهٔ لوړمقام كښې خلكوته ټيټ معلوميږي اوپهٔ ډير لوى كوركښې هرچاته وړوكى پهٔ نظر ورځي هغه څوك چې عزة النفس لري او دخلقو پهٔ نظركښې دشخصيت خاوند دى پهٔ هغه زړهٔ سوى نهٔ دى پهٔ كار.

خرقه پوشوپهٔ خرقه كښې دى موندلى
هغه حظ چې پهٔ دنيا يې دنيادارکا

خاني لاره

پهٔ موټركښې سپاره وو يوخانزاده غوندې سړى هم پهٔ موټر كښې ناست وُ دتيروخت زړې قصې يې كولې.

هغه ويل : پخواموټرونه نهٔ وو موږبه پهٔ اسونوسپاره وو نوكرانوبه موږ پهٔ مخكښې منډې وهلې.

هغه وخت خان او غریب معلوم ؤ،خانزاده او دآب سړي پيژندل کيده عام اوخاص يورنګه نه وو.

اوس هرسړی په موټر کښې سپریږي اونوکرد بادار له څنګه ناست وي.

چې موټرونه راغله او غریبان پکښې سپاره شوه خاني لاړه اوباداري بې رونقه شوه.

دخان قصه ډیره اوږده وه خودمطلب ټکی داؤ، چې خاني لاړه ځکه چې خواران او غریبان په موټروکښې سپاره شوه.

یوازې

ماشومان ، ځوانان ،سپین ږيري د پسرلي میلې ته روان وو،زه هم له دوي سره ولاړم اوپه ډیروګڼوخلکو کښې ننوتم.

هلته دپښې ایښودوځای نه ؤاوبې حسابه مخلوق راغونډوو.

نه پوهیږم چاله مانه پوښتنه وکړه چې ته یوازې یې که څوك درسره شته ؟

ماوویل : زه یوازې یم .

همدغه وخت زه دیوازې په معنی پوه شوم او داراته معلومه شوه چې په ډیروګڼوخلکوکښې هم سړی ځانته یوازې ویلی شي.

فاتح

سکندر له ډير قوت او ډيرولښکرو سره ښارته راغی دښار له خلکو سره يې څوځله زورور جنګونه وکړه .

له دوارو خواؤنه ډيرخلك ووژل شوه ډيری وينې تويی شوې. ډيرې ککرۍ له پښنولاندې شوې ، ورروسته له ډيرو جګړو هغه دمړوپهٔ سرونوپښې کښيښودې او دلوی فاتح پهٔ حيث ښارته ننوت .

دی ډيرپهٔ قهرونده غوښتل چې ښارلوټ کړي او قتل عام جوړ کړي مګر داکارده ونشو کړی ځکه چې پهٔ ښارکښې يوپټ قوت موجود وُچې دهٔ ورسره مقابله نشوه کولی.

دی چې ښارته ننوت پهٔ يوی ډيرې ښکلې پيغله يې سترګې ونښتې اوپهٔ يوځل ليدويې زړهٔ بايلود .

څوك چې بې زړهٔ شي هغه بيا جنګ اوجګړه نشي کولی ځکه دهٔ هم له خپل ټول قوت او قدرت سره ځان دغې پيغلې ته وسپاره .

دغه لوی فاتح چې دعشق اومينې پهٔ پنجو کښې ګير شوبل راز شواو دخپلې معشوقې دخوښې د پاره يې دښاردخلکو خدمت ته ملاوتړله.

دغه وخت دامعلومه شوه چې دی فاتح نهٔ وُ فاتح بل څوك وُ.

دی پهٔ دې نهٔ پوهيده چې پهٔ ډير زوراوقوت خپل ځان يوه قوت او قدرت ته سپاري چې له سلطان اوشهنشاه نه دخلکو خدمتګار جوړوي .

پهٔ رښتيا چې دعشق مقام ته رسيدل هم څهٔ آسانه کار نهٔ دی او دښکلاپهٔ دربار کښې پادشاهي هم پهٔ تعظيم او احترام سرټيټوي .

هلته محمود داياز تابع دی او سکندر هم پهٔ يوه نظر بل راز کيږي او قهروغضب خپل ځای مينې اومحبت ته پريږدي.

هغه وخت خان او غريب معلوم ؤ، خانزاده او دآب سړي پيژندل کيده عام اوخاص يورنګه نه وو.

اوس هرسړی پهٔ موټر کښې سپريزي اونوکرد بادار له څنګه ناست وي.

چې موټرونه راغله او غريبان پکښې سپاره شوه خاني لاړه اوباداري بې رونقه شوه.

دخان قصه ډيره اوږده وه خودمطلب ټکی داوٌ، چې خاني لاړه ځکه چې خواران او غريبان پهٔ موټروکښې سپاره شوه.

يوازې

ماشومان ، ځوانان ،سپين ږيري د پسرلي ميلې ته روان وؤ زهٔ هم له دوي سره ولاړم اوپهٔ ډيروګڼوخلکو کښې ننوتم.

هلته دپښې ايښودوځای نه ؤاوبې حسابه مخلوق راغونډوو.

نهٔ پوهيږم چاله مانه پوښتنه وکړه چې تهٔ يوازې يې که څوک درسره شته ؟

ماوويل : زهٔ يوازې يم .

همدغه وخت زهٔ ديوازې پهٔ معنی پوه شوم او داراته معلومه شوه چې پهٔ ډيروګڼوخلکوکښې هم سړی ځانته يوازې ويلی شي .

اوهرڅوك يې دزړهٔ ساتلو كوښښ كوي.

هماغه شان چې يو بدرنګه مخ له ښايسته پلولاندې پټ وي او دهرچانظر ځانته راكاږي داخياط هم دښهٔ لباس پهٔ جوړولوكښې پټ دی چې څوك يې حقيقت ته نهٔ ګوري كاراولياقت ته يې ګوري.

دښهٔ لباس اغوستل خوپهٔ ځای پريږده جوړول يې هم دغومره اثر لري چې بد ښهٔ كولی شي.

لباس پهٔ لومړي وخت كښې دځان پټولو د پاره جوړ شو ، چې پخوايې ښايست هم پټاوه او دښكلامخه يې نيوله خووروسته پخپله دومره ښكلی شو چې دانسان اصلي او حقيقي ښايست يې له هرچانه هيركړاودتاوس دښوكارترينه واخستل شو .

دانسان لباسونه ډير زيات او ځورازه دي چې ځينوته موږ دلباس پهٔ نظر نهٔ ګورو، هغه ښايست او ښكليتوب چې دانسان پهٔ صورت اوځيره كښې وينئ له يوهٔ لباس نه زيات قيمت نهٔ لري كه څهٔ هم پهٔ ډير جګ نرخ خرڅيږي اوله انسان نه يې قيمت ډير لوړشويدی .

پهٔ دغه قيمتي لباس كښې هم دانسان عيبونه پټ دي او ستار العيوب دا ښكلې پرده دسترد پاره دانسان پهٔ معايبواچولې ده .

هغه چې موږ ورته خوبان وايو اوډيرښكلي پهٔ نظرراځي،موږ پرې زړونه بايلواوعشق ورسره لرومګرپهٔ دې نهٔ پوهيږوچې څومره بدخويونه اوناكاره عادتونه پهٔ دغه ښكليتوب كښې پټ دي ، كه داخوي او داعادت پهٔ بل چاكښې وي ډيربدورته ګورو مګر دلته دصورت ښايست دسيرت عيب پټ كړی اوپهٔ همدغه وجه دليلی سپی دمجنون پهٔ نظركښې ښاغلی دی.

دهمدې لامله دمعشوقو جفا له وفانه ښایسته ده اودښکلوظلم اوستم دظالمانو ظلم غوندې بدرنګه نهٔ دی.

موز علاوه پهٔ دغو ظاهري لباسونومعنوي لباسونه هم ځانته پیدا کړي دي چې یوله بله پکښې ځان پټوواپهٔ دغه وسیله خپل حقیقت له پوهانو اوهوښیارانونه هم پټ ساتلی شو.

ددغه لباس نوم پوهه او هوښیاري ده چې دعلم اومعرفت پهٔ نامهٔ یادیږي .

هغه چې زموز پهٔ نظر کښې عالم،فیلسوف یاادیب او هنرمند معلومیږي دهغه عیبونه دعلم اوپوهې له پردې لاندې پټ دي چې موږ یې بنهٔ نهٔ وینو یایې ډیرښهٔ وینو اونقص راته کمال معلومیږي .

څنګه چې فصاحت اوبلا غت کله حق ناحقه کوي اوغلط صحیح ښیي دفصاحت اوبلاغت خاوندان هم له ډیروعیبونوسره زموږپهٔ نظرکښې ښاغلي ښکاري اواصلي حقیقت یې رانه پټ دی .

هو! دجمال اوکمال خاوندان اودعلم اومعنی صاحبان دډیروښکلواوښایسته پردوترشاپټ دي چې موږیې اصلي بڼه نشولیدلی.

دمنطق اوبیان خاوندان خپله بدي هم نیکي ښودلی شي اودبل نیکي بد رنګولی شي.

ددې عصرسحراوجادوبه پهٔ دغه ډول زموږپهٔ سترګواونظرلوبې کوي.

ډیروخت پهٔ کار دی چې انسان طلسم هم مات کړي اوحقیقت ته ورسیږي یاله یوبل طلسم اوبل سحرسره مخامخ شي.

موزاوس انسان نهٔ وینویادانسان رنګ اوصورت وینویایې پهٔ

ويناا‌وخبروکښې ګوروکه ډيرورانديې لاړشونوکاراوهنريې ووينو.

دانسان حقيقت صورت نهٔ دی ، پوهه نهٔ ده ، فصاحت اوبلاغت نهٔ دی، پهٔ کاراوصنعت کښې هم دانسان فطرت اونفسي کيفيات څوک نشي ليدای داټول شيان دانساني حقيقت دپټولواوښهٔ ښودلورنګ رنګ لباسونه اوحجابونه دي .

دانسان غرايزاوخويونه دانسان اصلي حقيقت دی چې ډيرې پردې يې پهٔ مخ پرتې دي .

انسان پس له مړينې پهٔ قبر کښې هم بې پردې نشي اوسيدلی اوچيرته چې دی نه ځان ويني اونه بل ويني بياهم بايد پهٔ کفن کښې پټ وي ځکه چې ددهٔ ټول عزت اوحرمت پهٔ دې کښې دی چې بې پردې نشي اوڅوک يې بې پردې ونهٔ ويني .

هغه انسان چې پهٔ عبادت کښې يې رياپټه ده ، پهٔ هوښياری کښې يې شيطنت پټ دی اوسخاوت يې هم ديوه داسې پټ تجارت نوم دی چې له ګمرکي محصولاتونه هم معافيت لري هغه ترقيامته له نورونه ځان پټولی شي.

داسترلکه دښځوحجاب اوحياهغه شی نهٔ دی چې دمدنيت اوتجدد شمال يې له مخه لرې کړي.

پهٔ دغه سترډير بې پردې خلك هم ډيرتينګ دي.

چيرته چې دتن جامې ډيرې لنډې شويدي اوخلك دصورت دبربنډولوډيرهوس لري هلته هم دانسان سيرت اوحقيقت پهٔ ډيروپردوکښې پټ دی .

پهٔ انسان کښې ځينې داسې ضعيفې جنبې شته چې له ډيرې حيانه

خپل خاوندته هم ځان پوره نهٔ ښيي اوانسان ورته له ډيرخجالته سم نشي کتلی همدغه سبب دی چې هرڅوك خپل ځينې شيان هيروي اوخپلو عيبونوته داسې اصلاحي رنګونه ورکوي چې پخپل ځان يې ګومان بل رازشي اوخپل شعورهم وغولوي.

نن دانسان څيره پهٔ تلويزيون کښې له ډيرلرې ځايه ښکاري مګردانسان معنوي څيره اوباطني تصويردومره پټ دی چې سړی پخپله خپل ځان پوره نشي ليدای بلکه خپل عکس دنوروپهٔ نظرکښېويني که چاته چاښهٔ ويل هغه ځان ښهٔ ګڼي اوخوشحاليږي که خلکو څوك بدوګاڼه له بدوخلکوسره پهٔ زندان کښې لويږي که څهٔ هم يوسف ياسقراط وي.

همدغه وجه ده چې له ډيروخلکونه دستايونکوپهٔ ستاينواودمتملقينوپهٔ منطق ځانونه ورکيږي اوخپل شان بل شان ويني.

دهمدغې اغيزې پهٔ سبب اوس دځينورنځورانوعلاج پهٔ خبروکوي اوډاکتران ورته وايي چې ډيرښهٔ يې اوهيڅ مرض درکښې نشته يعنې دغه د دروغوشاهدي ناروغه هم ښهٔ کولی شي اويوطبي علاج ګرځيدلی دی.

زهٔ دامنم چې پهٔ دنياکښې ښهٔ اوبد شته مګردښواوبدوپهٔ پيژندلوکښې دومره سودايي شوی يم چې دغه تميز رانه ورك شوی غوندې دی.

کيدای شي چې موږډيروکسانوته پهٔ دروغوښهٔ ووايواوهغه ښهٔ شي ياډيرښهٔ بد وګڼواوهغه بدشي ځکه چې زموږښهٔ اوبد زموږدنظراوتفکرنومونه دي نه دحقايقو.

موږ هغه چاته ښهٔ وايو چې زموږ پهٔ ذهن او نظر کښې ښهٔ وي نه دا چې پهٔ خارج کښې ښهٔ وي ياپې حقيقت ښهٔ وي .

موږڅوسوه اوڅوزره کاله پخواهم دښو اوبدوپهٔ نامهٔ ځينې شيان له

ځینو نه ښهٔ ګڼل او اوس هم ښهٔ او بد یورازنه ګڼو ښایي چې بدښهٔ وګڼو اوښوته بدووایو او پهٔ همدغسې تمیز ځان له بې تمیزۍ نه وژغورو .

موږ ظلم بد ګڼو او عدالت خوښوومګر ځینې مظالم راته دعدالت پهٔ څیر ښودل شویدي او ډیرو بدوخلکو راته ځانونه ښهٔ ښکاره کړیدي یعنې منطق او استدلال ریااوتزویر،شعر،او ادب ،عقل او فلسفې، عرف او عادت، سیاست او تمدن کله له سمې لارې نه اړولي یو او زموږ پهٔ شعور او احساس یې هر راز لوبې کړیدي .

دا کار هرکله اوهرچیرته پوهانو او دهنر خاوندانو کړیدی احمقان او ساده ګان خدای له دغسې سترو ګناهونونه ساتلي دي.

که موږ له ښارونو اومدني دنیا نه پهٔ څنګ شو او ناپوهانوته ورشو هغوی خپل ځانونه له نورونه دومره نهٔ دي پټ کړي .

دهغوي اغراض او مطالب دومره لوڅ دي لکه دمتمدنوخلکو میرمنې هغوي دحقایقو پهٔ پټولو کښې ډیره لږه برخه لري او ژبې یې له زړو نو سره ډیر غدر او خیانت نهٔ کوي .

هلته دوستي اودښمني ، ګناه او تعدی ، ظلم او رحم ځان بل رازنه ښیي . ریا او ټګي دهغوي کاله ته ډیره لاره نهٔ لري.

هلته دصداقت ځای سیاست نهٔ دی نیولی.

هغه خلك ډیر لباسي خلك نهٔ دي اوپهٔ ډیر ساده لباس کښې ژوند کوي.

خيرات

ډيرغټ سړی مړ وُ او په بدرګه کښې يې ډير پسونه غوايان او چرګان حلال شوه .

داخيرات ډير لوی او زور ور خيرات وُچې دشاهانه ميلمستيا رنګ يې درلود.

دخيرات دانتظام د پاره ډير خلك مقررو او ډيرو ښو آشپزانو پخلي کاوه دخدای درضا د پاره راز راز نعمتونه او هررنګه طعامونه تيارشوه . خلك لکه ميلمانه په تکتهونو راوبلل شوه او دهرچاځای معلوم وُ.

هغه چې په ګرنديو ګاډوکښې راغلل دننه قصرته ننوتل.

دخانانو او ملکانو دپاره خپل ځای وُ مامورين او ميرزايان ګوښې ناست وو،دسوداګرو او زميندارو دپاره بل ځای جوړ شوی وُ.

هرچاته دهغه په اندازه برابره ډوډی راتله .

دهرچادرجه او مرتبه معلومه وه .

دعامووګړود پاره غټې وريجې وې اوله معتبرونه بيل ناست وو.

ځينې خواران اوفقيران که څه هم وزي پاته شوه او چاهلته پرې ننبودل مګر د آب او عزت خلك په ډيرښه شان عذرشوه او دزوروروقدر او عزت پوره وشو.

ددې خيرات قصې ترډيره وخته کيدلې او هرچابه ويل چې ډير زورور خيرات وُ ډيری پيسې پکښې ولګيدې.

هلته يوړوند او يوشل ناست و وهغوي وويل : افسوس چې زموږ برخه پکښې نهٔ وه او موږ هلته چاپرې ننبودو.

د زيارت ډيوې

دجمعې مباركه شپه وه ، خلك زيارت ته راتلل اوشمعې به يې بلولې ځينوبه پهٔ خاورينو ډيووكښې تيل اچول اوډيوې يې لګولې ،پهٔ زيارت كښې ډيرې ډيوې روښانه شوې اوخلك بيرته خپلو كوزونوته لاړل.

هلته هيڅوك پاته نشوه اوډيوې ټولې د زيارت پهٔ اروابلې وې،زهٔ چې كور او كلي ته راغلم پهٔ كلي كښې دغريبانو كورونه تياره ووهغوي تيل نهٔ درلوده ځكه پهٔ تورتم كښې ناست وو.

څوك چې پهٔ ثواب پسې ګرځيده ټولو دزيارت ډيوې ولګولې او دخوارانو غريبانوله حاله ناخبره وو.

هو! دغريبانوپهٔ كورونوكښې تياره وه ځكه چانهٔ ليدل

پهٔ دوي باندې يوازې دخداى نظروٌ اوبس.

د دوي ډيوې دې خداى ولګوئ موز به د زيارت ډيوې بلوو.

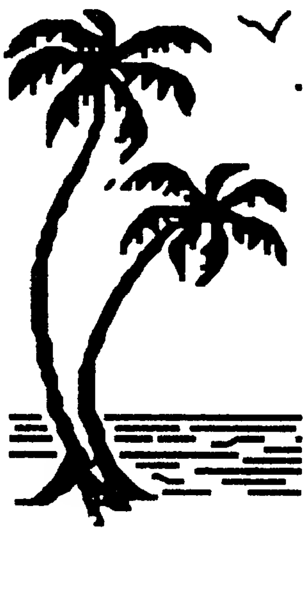

دمزارلوحه

کورپهٔ کور او کلي پهٔ کلي به گرزیدمه اودخدای پهٔ نامهٔ به مې
څهٔ غوښتل .

چابه یوموټی ناپاکه غله راکړه اوچابه سوې ډوډۍ راکوله .
ډیروکورونونهٔ جواب راکاوه اوځینوبه پهٔ دروازه کښې هم نهٔ پریښودم
څوورځې دیوه اویل له درگاه نه وزی او بیلنواراغلم.

هیچاهیڅ رانکړه ، له ټولو خلکونه مې زړهٔ بدشو ، دنیاته مې پهٔ
کرکه وکتل ، خدای ته مې رجوع وکړه اوپهٔ دغې کوټنۍ (قبر) کښې
پریوتم .

هغه چې زهٔ به یې پهٔ دروازه کښې چانه پریښودم اوس ماته لاس پهٔ
نامهٔ ولاړوي له مانه څهٔ غواړي .

زما پهٔ نامهٔ زما کوټنۍ ته هرڅهٔ راوړي اودخدای پهٔ نامهٔ خوارانو او
غریبانوته سوې مړۍ هم نهٔ ورکوي.

لیاقت

یوه ویل : دغه مدیر دوزارت لیاقت لري او هغه وزیر بې لیاقته لوړ
مقام ته ختلی دی.

زما ملگری پهٔ دې خبره هماغومره خوشحاله شولکه زهٔ چې خپه شوم.
ماویل لیاقت باید دومره بې قدره نشي.

هغه وویل دیوه مملکت دترقۍ او لوړتیا لوی دلیل همدغه دی چې
لیاقت پکښې ډیر قیمت ونهٔ لري چیرته چې علم او پوهه ډیره ترقي
وکړي هلته بیا ډاکتران او پوهان ځان ته کار او ډوډۍ نشي پیدا کولی

او دلوړوشهادتناموخاوندان یاوزګارګرځي یاچیرته ټیپراوګازرې خرڅوي په مترقي هیوادونوکښې یوپولیس یا ډریوورهم لوړتعلیم لري او یو دهقان دکرهڼې په کارکښې زموږ له رئیس زراعت نه ډیرپوه معلومیږي ، دلته چې لیاقت ډیر لږدی اوله لږو خلکو سره دی نویو سړی په لږ غونډې پوهه خدای نظر خان شي اولوړمقام ته وخیژي ، زه په دې ارماندیم چې زموږ په هیواد کښې هم لیاقت ډیر ارزانه شي اوله خارج نه یوه عالي شهادتنامه راوړل څه ډیر قیمت ونه لري .

زه به هغه وخت ډیر خوښ یم چې یوسړی د وزارت لیاقت ولري اوپه ډیره ټیټه رتبه کار وکړي.

زما ملګری دخبروپه چل ډیرښه پوهیده او دبل په خوله کښې یې خبره وچوله ماته دځه ویلو موقع ډیره لږه پیدا کیده، هغه ته مایله همدغو مره وویل : زه په دې نه یم خوابدی چې یومدیر د وزارت لیاقت لري اووزیرنه دی ځکه چې وزارتونه هرچیرته لږدي او لایق کسان باید په هرځای کښې دومره ډیروي چې هریوه ته مدیریت هم ونه رسیږي مګر دابله خبره که رښتیا وي چې یو سړی بې لیاقته لوړ مقام ته ختلی دی په ډیرې خوابدی ارزي اودلیاقت په دغسې بې پتۍ په سروسترګوژړل په کاردي ، که چیرې دهیواد ټول کارونه دلایقو خلکو په لاس کښې وي او ځینې لایق او وړکسان وزګارپاته شي یا دهقاني وکړي څه بده خبره نه ده .

هغه وویل : زه نه پوهیږم چې ته لیاقت څه ته وایې ځکه چې سیاسي او اداري لیاقت لکه دبوډۍ ټال مختلف رنګونه لري اویوهوایې نمایش ورته ویلی شو .

دا لیاقت لکه علمي او فني لیاقت یوتاکلی او معین شکل نهٔ لري چې هر چیرته اوهرکله هرچاته یوشان ښکاره شي اوټول ورته پهٔ یوه نظروګوري.

تهٔ داومنه چې علمي او فني لیاقت سیاسي او اداري لیاقت ، اخلاقي اوروحي لیاقت یوله بله فرق لري اودغه ټول لیاقتونه پهٔ یوه سړي کښې ډیر لږ جمع کیږي .

دابنهٔ کارنهٔ دی چې موږ له هرسیاسي او اداري شخص نه داخلاقي لوړتیا انتظار ولرو یاترینه علمي او فني لیاقت وغواړو.

دیوه سیاستمدار او اداره چي سړي لیاقت دادی چې خلکو ته ځان او جهان پهٔ بل راز وښیي اوځهٔ چې ځانته روا ګڼي دنورود پاره یې ناروا وګڼي ، یعنې پهٔ خپله هره شپه قمار ووهي او نوروجوارګروته سزاورکړي.

دی دبزم پهٔ مجلس کښې هرځهٔ وکړي اوپهٔ نوروباندې ټنګ ټکور ودروي.

پخپله نه انجنیروي اونه مهندس مګر علمي او فني کسانوته لازمه هدایات ورکړي اوپهٔ کاربې واچوي، دهٔ پهٔ کوم مکتب یامدرسه کښې ځهٔ نهٔ وي لوستي مګر دښوونځیو امتحانونه واخلي اوښوونکو ته دعلم او معارف پهٔ باب ګټورې وېناوې وکړي.

دهٔ ویل : مادخپل ماموریت پهٔ وخت کښې خپل لوی لوی آمران ولیدل چې دمطبوعاتي چارو پهٔ باب یې ماته هدایتونه راکول مګر دغه کلمه یې (مطبوعاطی) لیکله ، داخترونوپهٔ ورځ به یې پخپلو رسمي نطقونو کښې دعدالت ګسترپر ځای رعیت ګستروېلی.

ښهٔ مې پهٔ یاد دي چې یوه ورځ چا دده د پاره میلمستیا کړې وه

چې هرڅهٔ ډیرزیات وومګردکیفیت پهٔ لحاظ یې خوند نه وه ، هلته یوهٔ مدیرووېل : دامیلمستیا دکمیت پهٔ لحاظ دستاینې وړده مګر دکیفیت پهٔ لحاظ یې مزه نشته ، زموږ آمرچې ډیرلوی کار داروٌ مګر دکم او کیف پهٔ معنی بنهٔ نهٔ پوهیده هغه ته وویل چې : «کمیت نګوکثرت بګو» زهٔ دغه وخت پهٔ دې پوه شوم چې اداري اوسیاسي اشخاص علم ته ډیر احتیاج نهٔ لري دوي پخپل قوت او قدرت لوړ مقام ته رسیدلی شي او پوهه دلاس لاندې خلکو د پاره ډیره پهٔ کارده .

ما ته دا معلو مه شوه چې علم عا دي لیا قت دی اوقوت د فوق - العا ده لیا قت نوم دي ، پهٔ فوق العاده لیاقتونوکښې ځینې هغه لیاقتونه هم دا خل دي چې هرڅوك یې نشي لیدی اوبلا تشبیه له سحراوساحرۍ سره شباهت لري چې زرنګي، چا لا کي، خودنمایي اوعوام فریبي ورته ویل کیږي اود چانس اوتصادف برخه پکښې زیاته ده.

کوم قوت اوقد رت چې داداري او سیاسي کسانو پهٔ بر خه رسیدلی دی هغه دیوه روحي تاٌثیر په وجه دفوق ا لعا ده لیا قت رنګ پیدا کوي او د جلا ل او عظمت پهٔ رڼا کښې ډ یر معمولي لیا قتو نه فوق العاده معلومیږي .

که بنهٔ فکروکړواوونه غولیږو نو لیا قت اوکفا یت د زور او قوت دوهم نوم دی اوعلمي یا فني لیاقت پهٔ هروخت او پهٔ هرځای کښې دقوت او قدرت تا بع دی .

افلا طون اوارسطو که پهٔ هرځا ی کښې وي د سکندرتر لاس لا ندې به وي او سقراط به پهٔ زندان کښې دزهرو کنډول پهٔ سر اړوي .

هغه کسان چې اوس پهٔ مدني دنیاکښې ددیموکراسۍ پهٔاساس د

آراء په کثرت لوړمقامونه نیسي هغه هم په علمي لحاظ لوړ خلك نه وي بلکه له ځینو نورونه یې لیاقت ښکته وي په اخلاقي لحاظ هم دوي په نورو څه تفوق نه لري مګر په یوه ساحرانه قوت له خپلو حریفانونه میدان وړي اوپه ځینو پټو وسایلو یاغولوونکوشیانوعمومي توجه ځانته راګرځوي.

دا دمنلو خبره ده چې ځان دخلقو په سترګو کښې ښه ښودل او لوړ مقام ته رسیدل ډیرځله دخلکو دغولولو او ځان بل رازښودلو نتیجه وي او ډیر لږ کسان دي چې دیوه حقیقي لیاقت په مرسته یوه عالي مقام ته رسیزي اوپه اخلاقي فضایلو په عالم کښې محبوبیت پیدا کوي.

یواجتماعي عالم دخپل علمي تحقیق په رڼا کښې وایي:

هغه څوك چې په رښتیا له ټولو اجتماعي عیبونویعنې له خودپرستی، تعصب، خطا کارۍ اوله ریااودروغونه خلاص وي له اجتماع سره به هیڅکله موافقت ونشي کړی اوهرګوره به انزوا اختیار کړي.

که دغه خبره رښتیاوګڼونوهغه لیاقت چې خلك یې خوښوي او په خلکو اغیزه لري بله قیافه پیدا کوي اودا سې مثال لري لکه چې یوبدرنګه مخ په ډول اوسینګارښایسته وښودل شي.

همدغه سبب دی چې ځینې بدرنګه مخونه خلکوته ښه ښکاره کیزي او ځینې ښایسته مخونه چې دحیاء او عفت په پرده کښې پټ دي دچاتوجه نه جلبوي.

لیاقت کله لکه یو لوړبرج له ډیر لرې ځایه نظر جلبوي مګر هیڅ پکښې نه وي اوبې له نموده نورڅه نه لري.

کله لکه ورانه کنډواله ګنجونه پکښې وي او څوک يې نهٔويني .

مادغه رازډير مختلف اومتضاد لياقتونه ليدلي دي اوپوهيږم چې هرلياقت ښاغلی نه دی.

ډير خلك داهم لياقت بولي چې سړی قلپه روپۍ پهٔ بازار کښې وچلوي اوپهٔ يوه روپۍ د دوو روپومال واخلي ځکه پهٔ لياقت باندې ډيره سنهٔ عقيده نهٔ لرم او ډير ځله راته دغه متاع لکه دغلامال که هرڅومره قيمتي وي ارزانه اوبې قيمته معلوميږي.

ځکوچنیان

زهٔ نهٔ پوهیږم چې موږولې کوچنیانو ته پهٔ کوچنې نظرګورو ، یعنې ولې ځانونه لوي ګڼو او دوي کوچني بولو ؟ ښایي چې پهٔ دې خبره زهٔ ساده غوندي ښکاره شم او زما دغه خبره دکوچنیانو خبره وي مګر څهٔ وکړم زهٔ پهٔ رښتیاتراوسه ښهٔ نهٔ یم پوه شوی چې لوی څوك دي او کوچني څوك دي؟

ځینې کسان چې دلویوالی دعوه کوي او ځانونه لوی ګڼي ماته کوچني او واړه پهٔ نظر راځي.

ښایي چې ددې سبب همدغه وي چې زهٔ پخپله کوچنی یم.

دیوه کوچني ماشوم ځمکه او آسمان هم ډیر لوی نهٔ وي اولمریاسپوږمۍ ورته یو ټیکلی ښکاره کیږي.

د دنیا لکونه اوکروړونه هم دماشومانوپهٔ نظرکښې له څوشلونه زیات نهٔ دي او هرڅهٔ کم پهٔ نظرورځي .

پاته شوه دابله خبره چې کوچنیان زما پهٔ نظرکښې خدای ولې لوی کړيدي اوزهٔ څله هغه چاته پهٔ لویوالی قایل یم چې نوروته واړهٔ معلومیږي.

داهم بې دلیله نهٔ ده ، زهٔ پهٔ ماشومانوکښې ځینې داسې لوی خویونه اوسترصفتونه وینم چې هغه (ستاسوپهٔ اصطلاح) پهٔ ډیرولویانوکښې نشته هغه کسان چې لویي لري او ځانونه ورته لوی اوزور ورمعلومیږي دخپلې کینې اوبغض پهٔ مقابل کښې ډیر کمزوري دي.

که زهٔ اوتهٔ هرڅومره لوی شواوقوت وموموپخپلوغلیمانو رحم

نشوکولی.

پهٔ زور ورو باندی قهر اوغضب ډیر زور وروي مګر ماشومان دغه رازنهٔ دي ددوي پهٔ زړونوکښې که کله عناد او کینه پیداشي ډیرژربې محوه کولی شي اویوه شیبه وروسته له هغه چاسره مینه کوي چې یوساعت دمخه یې ورسره منګولې لګولې.

دا کارلویان نشي کولی،لوی خلك دخپل قهر او غضب پهٔ مقابل کښې ډیرواړهٔ اوډیرکمزوري دي.

دا زور اوقوت دکوچنیانوپهٔ برخه رسیدلي دي چې دحسد او عناد اور مړکړي او داجهنم پهٔ ګلزاربدل کاندي .

د دنیا لوي لوي غمونه اومصیبتونه چې دلویانوملاماتوي پهٔ کوچنیانو ډیرتسلط نهٔ لري او دحوا دثو ډیره زور وره سیلۍ د دوي له شونډوخندا او خوشحالي نشي وړلی .

دوي پهٔ همدغه جکړکې خپل کاغذي پتنګان پهٔ هوا کوي او خاندي، د دوي تصور او تخیل له دوزخ نه فردوس جوړولي شي اوموږ پهٔ جنت کښې هم له مارانو اولړمانونه نشو خلاصیدی.

دوي پهٔ ډیر لږ څه ډیرزیات خوشحالیږي یعنې ډیره زیاته خوشحالي پهٔ ډیر لږ شي اخستلی شي مګرلویان پهٔ ډیر څهٔ هغو مره نهٔ خوشحالیږي .

پهٔ دې سودا دوي له هرچانه ښهٔ پوهیدلي دي او نورېکښې غولیدلي دي.

دکوچنیانوپهٔ زړهٔ کښې چې هرڅهٔ وي هغه پهٔ خوله هم ویلی شي مګر لویانوته دغه حق پوره حاصل نهٔ دی.

داجتماع آداب اوقیود، عرف او عادت ، اصول او قوانین پهٔ لویانوحکومت کوي او کوچنیان دعقل له غلامۍ نه هم خلاص دي.

داخبره صحیح ده چې انسان اول پهٔ جنت کښې وُ ، وروسته بیا دغه نیمګړي جهان ته راغی.

دهرماشوم سرګذشت همدغه دی، ماشومان اوکوچنیان ټول پهٔ جنت کښې دي، دمورغیزد ماشوم د پاره جنت دی، دمیندوتیونه دشودولښتي دي، دحیات اوبهٔ همدغه سپینې پۍ دي چې دمیندو له تورو پلوانو لاندې پټې دي .

ترڅوچې ماشوم ماشوم دی اوله اندیښنوسره نهٔ دی آشناد دنیاله غمونونه داسې بې غمه دی لکه چې پهٔ دې دنیاکښې بیخي نهٔ وي او پهٔ بل جهان کښې اوسي.

کله چې له دغه معصومیت نهٔ لږ غوندې لرې شي اوشیطان یې وغولوي نوله جنت نه بهرشي اودنیا ته راشي.

اوس پوه شوئ ! چې دبلوغ او لویوالي علامه له شیطان سره آشنا کیدل اوغولیدل دي .

جك برجونه

دکلابرجونه اودیوالونه ډیر جك وو، دکلاشاوخواخندق ډیر ژورو.

له دغه جګوالي سره دغه ټيټوالى تړلى ؤ او دلوړتیا رازپه همدغه کنده کښې پټ ؤ .

ترڅو چې یو ځای ډیر ژورنشي دچابرجونه نه جګیږي .

دیوه لوړیدل اوبل ټيټیدل یوله بله تړلي دي .

داجك برجونه هرچاله لرې لیدل مګر دالویه کنده له لرې چانه لیده اودنږدې خلکوهم ډیر پام ورته نه ؤ.

زموږسترګې له ډیر لرې ځایه لوړځلي اوجك برجونه ویني مګر ژورې ځاګانې اولويې کندې څوقدمه هغه خوانه ویني.

ددې هسکو دیوالونواولوړوبرجونوختې له همدغه ټيټ ځایه اخستل شویده .

داختې دسنډاله پښو لاندې پخه شوه او ډیرو خلکو په لتوو وهله بې له دینه دا دیوالونه او برجونه نه لوړیده .

یوه لوړمقام ته رسیدل دغه راز کارونه په مخکښې لري او ټيټ همدغسې جګیږي .

د دنیا جاه وجلال ، عزت اومنزلت هماغه لوړ برجونه دي چې سرګذشت یې له ډیرټیټ ځایه شروع کیږي .

کوم سرچې د ډیروخلکو په مخکښې په تعظیم ټيټ شي نور سرونه ورته په احترام نه ټيټیږي.

هغه چې بل ته لاس په نامه نه وي ولاړ نوروړته لاس په نامه نه دریږي
داهغه پوردی چې سړی یې یوه ته ورکوي اوله بل نه یې غواړي.
که داخبره تاسې نه شئ منلی نو راشئ دخان نوکران وګورئ .

هغه چې دخان په مخکښې خپل سر ډیرټیټوي په نورو باندې ډیر تفوق لري اودرجه یې لوړه ده .

هغه اس چې دارباب دسپرلۍ دپاره په کمند کښې ولاړ دی له نورو اسونونه ډیر قدرلري اومیتران یې ډیربنه خدمت کوي.
که موږ حقیقت ته بنه ځیرشوعزت ډیر ځله په ذلت ګاټه شي او باداري دغلامۍ نتیجه ده .

ډیر خلك شته چې دشخصیت ګټلو د پاره خپل شخصیت له پښولاندې کوي اودعزت د پاره عزة النفس قربانوي.
څنګه چې دهقانان غنم په خاورو کښې شیندي اوبیا دغنمو درمندونه اخلي دوي هم عزت اوشخصیت له خاورو لاندې کوي اوودې ته یې منتظروي .

په دنیا کښې لږ کسان دي چې خپل فطري اوطبیعي لوړ والی په بل شان ساتي او دلوړو برجونوغوندې نه دي بلکه دغروله جګو څوکوسره شباهت لري.

حقیقت

لکه چې ریا په عبادت کښې وي اوشیطنت په هوښیاری کښې.
دښمني هم که ددوستۍ په جامه کښې پټه وي او رقابت دمحبت په خبر ښکاري.
ډیر محبتونه دي چې ډیرې پټې کینې پکښې پټې دي.
په ډیرو احسانوکښې ډیرزیانونه پټ دي.
ددې زمانې خنداد ماشومانو او ساده ګانوخندانه ده چې یوازې دمینې او محبت له پښته وي. د دې وخت ښیګڼه هم که هرڅومره ښکلې وي عفت او تقوی پکښې نشته او ډیره رسوایي ورسره ملګرې ده.
درقیبانو احسان اومهرباني دخلکو په نظر کښې ځوانمردي معلومیږي مګرله دغه باران سره تندر، زلزلې اوسیلابونه ملګري دي.
زه ددښمنانومروت عالیجنابي ګڼم مګرصداقت اومحبت ورته نشم ویلی.
همدغه سبب دی چې زه دروغ او ریابیخي نشم رټلی او په ځینوموارد وکښې ورته ډیرښه ښه نومونه هم پیدا کوم.
زه پوهیږم چې عالیجنابان خپل رقیبان څنګه وژني ؟ ماته معلومه ده چې قاتلان ټول یورازنه دي.
ځینې خپل رقیب په توره وژني ځینې په ټګۍ او ځینې په احسان.
ته کولی شی چې دخپل رقیب سر داحسان په زور ځانته ټیټ کړې اوله خپل حقه هم ورته تیرشې مګرله رقابت نه نشې تیریدلی.
په احسان او مهربانۍ رقیب محوه کیږي مګررقابت نه محوه کیږي.

رقیب وژل او رقابت وژل ډیر فرق لري.

ډیروخلکو خپل دښمنان مړهٔ کړه مګر دښمني مړه نهٔ شوه .

د پهلوانی پهٔ میدان کښې یو پهلوان بل ته دملګرتیاﻻس غځوي اواحترام پهٔ ځای کوي مګر ځان ورته نهٔ ځملوي .

دغه راز احسان دزوراوقوت خاوندان له چاسره نشي کولی دانیکي یوازې دضعیفانوکار دی.

هغه چې خلك ورته سخي واېي او ستاینه یې کوي عالیجناب به وي مګر دخیرخاوند نهٔ دی.

دخان اوملك دالویه او ښکلې مهمانخانه (میلمستون) چې ګورې پهٔ زور او جبر جوړه شویده اوډیر کورونه یې دخپلې ودانی د پاره وران کړیدي.

دار ازسخیان دخوارانو او غریبانوګیډې نهٔ مړوي بلکه خلك خوارووي او وزي کوي یې. حجره چلول اومیلمانه پالل پهٔ حقیقت کښې دډیر ووزي کول او دلږو مړول دي.

دغه اسراف او تبذیر چې تاته جود اوسخامعلومیږي د پاکې او حلالې ګټې نتیجه نهٔ ده .

که څوك پهٔ ظلم او زور په چل او فریب پردي مالونه خپل نکړي دغه راز لوی دسترخان نشي غوړولی.

د چاپهٔ کور کښې چې هره ورځ پسونه اوچرګان حلالیږي له هغه سره ارومرو یادلیوانوقوت ملګری دی یادګیدړانوچل او فریب .

که څوك غواړي چې ربښتیانی سخي او دخیرخاوند وګوري نولاړ دې شي هغه دهقان دې وګوري چې یوه لاروي ته یې سکړك اوشړومبې پهٔ

مخکښې ایښي دي او پخپله یې هم همدغه خوراك دی .

څوك چې پردي مالونه په چاباندې نهٔ خوري او دخپل زیار او زحمت په ګټه میلمه او مسافرپالي په سخاوت نهٔ دی مشهور مګر دخیر خاوند ورته ویلی شو .

هغه چې خانقاچلوي اوپه لنګرکښې یې ډیروزي مریزي په ظاهره خودی نوروته ډوډۍ ورکوي مګر په حقیقت کښې دی دنورو ډوډۍ خوري .

دغسې پیراوفقیر ته که ډیر خلك ډیرڅهٔ راوړي اوله ډیروغتوسودا- ګرونه په تول کښې دروند وخیژي رښتیانی فقیر ویلی شو ځکه چې دده هرڅهٔ دنورومال وي اوپخپله هیڅ نهٔ لري .

ځکه چې دخان اوملك سخاوت دپردي مال برکت دی دشیخ کرامت هم دنورو دکرم نتیجه ده هغه څهٔ چې موږته په ظاهره ښهٔ ښکاري په حقیقت کښې ښهٔ نهٔ دي اواصلي څیره یې ډیره بده ده .

موږ دیوهٔ لښتي رواني اوبهٔ پاکې ګڼو که څهٔ هم دلارو او دکوڅوډیرې پلیتې اوبهٔ ورسره ګډې شوي او ډیرو ښاروپکښې بولې کړیدي.

ډیره ښهٔ ده چې زموږسترګې دحقیقت دلیدود پاره نهٔ دي پیدا اوهروخت ظاهرته ګورو.

لويه خدايه؟

که زهٔ ښهٔ وکړم ته راسره ښهٔ کوې که بدوکړم دبدو سزاراکړې.

که ستامينه زما پهٔ زړهٔ کښې وي پهٔ محبت راته ګورې. که زهٔ بې مينې شم ستامهرباني کميږي.

ستا درحمت بارانونه پهٔ مابانديې هغه وخت وريږي چې زما پهٔ زړهٔ کښې رحم وي.

زهٔ چې هرڅهٔ وکړم ته هماغسې راسره کوې.

زمانيکبختي اوبدبختي زما پهٔ عمل پورې اړه لري اوجنت ته يادوزخ ته تلل زما دښهٔ عمل او بد عمل نتيجه ده.

زموږعقل اوفکرهمدغه دی موږ چې تاته پهٔ خپله آيينه کښې وګوروستاپهٔ باب دغه شان فکرکوو.

که موږځانته ونهٔ ګوروستالوی شان ته وګوروته زموږ له خيال اوفکر نه ډير لوی يې.

موږ چې دځان غوندې خلکود پاره کالي نيسواوهغه دسرپهٔ سترګو نهٔ وينو يالنډوي يااوږده .موږپوهيږوچې ستاستاينه له موږ نه پوره نهٔ ده موږ ډيرواړه او کوچني يوته ډير لوی يې.

دا زموږ کاردی چې دښوپهٔ مقابل کښې ښهٔ وکړو او دبدوپهٔ مقابل کښې بد .

که موږ څوک ووهو حاکمان هم موږ وهي.

که موږ پهٔ زمکه کښې غنم وشيندو او اوبهٔ ورکړوډير غنم راکوي .

او زموږ آب ودانه ځمکه هم بې عوضه نهٔ پرېږدي .

که دیوهٔ نیالګي پالنه او روزنه وکړو خوږه میوه او یخ سیورې راکوي.

که سوداګروته پیسې ورکړو هرڅهٔ چې وغواړو راوړي یې.

که له یوهٔ ماشوم سره مینه وکړوله موږ سره مینه کوي.

ستاشان له مخلوق نه ډیر اوچت دی

ستا اراده زموږ دارادې تابع نهٔ ده .

ستاکړه زموږ له کړونه نهٔ پیدا کیږي.

ستا محبت زموږدمحبت مولودنهٔ دی .

تهٔ خالق یې او موږ مخلوق .

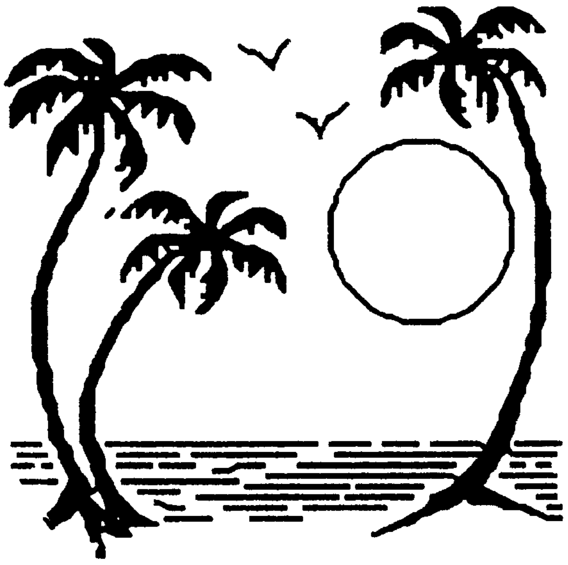

ماشومان

موږناست وو، ماشومانو زموږ له څنګه لوبې کولې.
کله به یوله بله ونښتل چیغې به جګې شوې ژړا انګولابه وه.
کله به دخنداشوراوزوږ دومره اوچت شوچې په عذاب به یې کړو.
یوه به چې دبل دلوبوشیان ګډوډ کړه هغه به په قهرشواو کنځلې به یې کولې.
زموږ پام نه وُ یوراپاڅېده دبل مخ یې شو کارې کړدهغه په مخ وینې وبهیدې اوله مستۍ نه جنګ جوړ شو.
موږ ویل : خیر دی واړه دي نه پوهیږي .
زموږ لویوالي داتقاضا درلوده چې دکوچنیانو طفلانه لوبې هیڅ وګڼواو ملامت یې نکړو .
ماشومان دعمر او وجود په لحاظ په رښتیا له موږ نه واړه دي مګر دومره واړه نه لکه موږ چې دخدای په دربار کښې واړه یو.
دماشومانو پوهه به له موږ نه لږه وي مګر زموږ پوهه دخدای په حضور کښې هیڅ نه ده یاهیڅ ده .
هلته موږ له ماشومانونه ډیر واړه یو اوزموږ پوهه ډیره لږه ده .
زموږلوبې هم دوروغوندې دي.
زموږ خندا اوژړا هماغسې ده .
ماشومان پوهیږي چې واړه یو اوموږ نه پوهیږو.
راشئ ! چې په دې خبره ډیر خوشحاله شو او دلوی خدای (ج) لویوالي ته په ډیر امید وګورو .

شعراو ادب

دانسان پهٔ وجودکښې دوه شیه ډیر عزیزمعلومیږي چې یوهٔ ته زړهٔ اوبل ته دماغ وایي.

له د ماغ نه علم او فلسفه پیدا شوه ، له زړهٔ نه شعر او ادب .

اروپایان زړهٔ دعواطفو اونفسي احوالوځای ګڼي مسلمانان دایمان او عقیدې ځای ته زړهٔ وایي.

صبر، رحم، کرم شجاعت ،سخاوت دزړهٔ کاردی. عشق اومینه پهٔ زړهٔ کښې وي.

شعرله زړهٔ نه الهام اخلي اوله زړهٔ سره کارلري.

دا روین وایي: «هغه لوی کمال چې دتحول اوتکامل پهٔ لاره کښې یوازې دانسان پهٔ برخه رسیدلی او نور ژوي ترینه محروم دي دانسان قلبي عواطف دي چې پهٔ رحم ،مروت ، کرم ، شجاعت نوعه پرستۍ ترینه تعبیر کیږي که انسان غواړي چې له حیوانیت نه لرې وي باید دغه عواطف ښهٔ ور وزي».

دعواطفو روزل دشعر کاردی او شعرته دعواطفو او احساساتودظهور اوتجلیاتو کوه طورویلی شو .

څنګه چې دلمر وړانګې او پلوشې لومړی ځل دلوړوغروپهٔ څوکوپریوزي اووروستی وداع هم دغروله څوکوسره کوي دغسې دعواطفو او احساساتو پرتوهم دشاعر پهٔ زړهٔ له نورونه زیات لویږي اوځینې زړونه لکه دغرو سمڅې او غارونه دغه رڼا یابیخي نهٔ ویني یایې ډیره لږه ویني ، همدغه عواطف او احساسات چې دشاعرله زړهٔ نه

الفاظوته رانقل شي شعر ترې جوړ شي اوپهٔ زړونو اثرکوي.

هو! دشعر موضوع ښکلي خيالات عالي احساسات ، دزړهٔ تأثرات، دغم او خوشحالۍ خوبونه دروحي او جسمي ښکلاغيـزې اوعشق ومحبت دي .

که دغه شيان پهٔ يوهٔ ښکلي تعبير اوښوالفاظو کښې بيان شي چې دفصاحت او بلاغت مراعات پکښې پهٔ ښهٔ شان شوی وي شعر ترينه جوړشي او ډيرښهٔ شعر هماغه دی چې پهٔ دغه معيار برابروي.

څومره چې ديوهٔ شاعر فکر اوخيال آزادوي اودمحدوديت له قيودوراـ وتلی وي هغو مره يې شعر لوړ او عالي وي.

که يوشاعر دنوروپهٔ شان هرچاته اوهرشي ته سرټيټوي اوپهٔ فکرکښې يې دبغاوت جذبه نهٔ وي موجوده له هغه نه دښهٔ شعرهيله نشي کيدی.

شاعربايد دفکري انقلاب علمبردار اوبت شکن وي.

شاعرته نهٔ ښايي چې دزاړه منطق درس دعقل له زاړهٔ بوډانه واخلي اوپهٔ زړه لاره پهٔ زاړهٔ فکر پسې لاړشي .

دشاعر خيال بايد ډيرلوړپروازوکړي اوله ډير هسك ځايه دغه جهان ته وګوري.

دشاعرنظر بايد نورو غوندې نهٔ وي اوهرڅهٔ پهٔ بل شان ويني دشعراو ادب ژوند دفکر پهٔ ابتکارکښې دی او تقليد ياابتذال دشاعرمرګ دی دشعر او ادب دنيا پهٔ دلدارۍ او دلبرۍ ولاړه ده شاعربايد پهٔ هرڅهٔ اوپهٔ هروخت کښې زړهٔ ته رجوع وکړي او ډير حساس زړهٔ ولري.

هغه چې پهٔ زړونوکښې هيجان تأثر او حساسيت نشي پيدا کولی

اوزړونه نهٔ خوځوي شاعرورته نشوويلی.

که داخبره ربنتياوي چې انسان پهٔ هروخت اوپهٔ هرحال کښې دزړهٔ پهٔ خوښې پسې روان دی اوزړهٔ پهٔ دماغ باندې حکومت لري يعنې دعقل ادراك دقلبي تمايلاتوله تأثير لاندې وي نوويلی شوچې ديوه ملت عقلي او ذهني سير او حرکت هم دشعر او ادب تابع وي او شاعران پهٔ نفسياتو او روحياتوکښې تغير او تحول راوستلی شي.

همدغه شعردی چې پهٔ زړونوکښې زلزلې اوطوفانونه پيدا کوي او کله پکښې داسې صبر او سکون ږدي چې غرونه يې ثبات او استقامت ته حيران وي .

که دا رښتيا وي چې دچرګانو پهٔ نارو و يده خلك له خوبه پاڅيږي نودابايد ومنو چې دشاعرانو پهٔ نغموديوهٔ ملت مړهٔ احساسات او جذبات راويښيږي اوپهٔ دې اسرافيلي شپيلۍ کښې بل رازتأثيرات موجود دي.

کوم فيلسوف چې هرڅهٔ بد ګڼي او زنده ګي توره پهٔ نظرورغلې ده هغه هم شعرته ښهٔ ګوري او شعر دانسان د پاره يوه ښهٔ پنا ګاه بولي.

شوپنهاور وايي: ټولې بدبختۍ د انسان له نفس څخه نشأت کوي اوله ژوند سره ډير مصيبتونه او غمونه ملګري دي که څوك يوه داسې چاره لټوي چې له بدبختيو نه لږ غوندې پهٔ امن کښې شي بايد پهٔ صنعت او هنر کښې مستغرق شي او دښکلاپهٔ مظاهرو کښې ځان ورك کړي.

پهٔ دغه حال کښې سړی پهٔ ظاهره له خلکو سره وي مګرپهٔ معنی کښې يوازې وي او دنيا ورته لکه يو سراب معلوميږي چې ددهٔ لمنه نشي لمدولی .

پهٔ همدغسې بیخودۍ کښې انسان د دنیا له شراوشوره اسوده کیږي اودبې نیازۍ مقام ته نږدې کیږي چې غیر له حقایقو بل شي ته متوجه نهٔ وي دغه صنعت او هنر چې دشوپنهاور پهٔ نظر کښي دښکلامظهر دی اودی ورته ښهٔ پناګاه وایي شعردی.

که چیرې پهٔ دغه غم لړلي جهان کښې دسعادت اونیکبختۍ پلوشوکله کوم کور رڼا کړی وي هغه به دشعرکور(بیت)وي .

دشاعرخیالي دنیا تر ډیره حده له غمونواو مصیبتونونه پټه ده او هلته داسې بې درد سره بیخودي شته چې له سړي نه هرڅهٔ هیروي.

تاسې شعراو ادب ته پهٔ عادي اومعمولي نظرمهٔ ګورئ دشعرتومنه او قدسیت پهٔ نظر کښې ونیسئ.

هغه څهٔ چې پهٔ زړونوکښې پیدا کیږي اوپهٔ زړونواثر کوي هغه عادي او معمولي ښیزنهٔ وي .

دادغم اوخوشحالۍ ترانه دانسان پهٔ ژوندانه کښې ډیره زیاته اغیزه لري اوانسان ترینه هیڅکله نشي بې نیازه کیدی.

دیوه ملت ژبه ، کلتور ، اخلاق پهٔ شعراو ادب ساتل کیږي دیوهٔ ولس د ذوق او شعور ، دفکراوخیال، داحساساتو او عواطفو هنداره شعر او ادب دی .

هرڅومره چې دیوهٔ ملت شعر او ادب عالي وي هغومره یې اخلاق ، نظر او روحیات لوړوي اوله لوړو ملکاتو او انساني فضایلو سره یې ارتباط او تعلق زیات وي .

شعر او ادب دبشر علایق له دین او مذهب سره ټینګوي اوپهٔ هوښیارۍ کښې بینایي او همدردي پیدا کوي.

کله چی زړونه کلکیږي یاتوریږی نو شعر پکښې رقت او صفایي پیدا کولی شي.

هغه څهٔ چې انسان دمادیت له غلامۍ اوبت پرستۍ نه ساتي شعردی .

عارفانه ذوق،انساني عاطفه،حکیمانه شعور دشعرپهٔ نغموودہ کوي او د حسن ونظر علایق همدغه شی ساتي.

کوم ملت چې شاعر نهٔ لري زړهٔ نهٔ لري ، سترګې نهٔ لري عواطف نهٔ لري او د ذوق وتمناله خونده محروم دي.

شاعران داکولی شي چې دانسان فرعوني غرور پهٔ تواضع بدل کړي او د دوهۍ ملنګ ته دشاهجهان خوی او مړې سترګې ورکړي.

غم او سرورد شاعرهدیه ده چې له زړونوڅخه یې اخلي او زړونوته یې ورکوي نوکوم قدراوقیمت چې د انسان پهٔ بدن کښې زړهٔ لري پهٔ یوه جامعه کې یې شعر او شاعرلري.

دادب راز

چاچې دشعراو شاعرېهٔ باب ډېر فکرکړیدی او دواړه یې ډېر بنهٔ پیژندلي دي هغه وایي ډیربنهٔ شاعرهماغه دی چې ډېر خود پرست وي اوبې له ځانه پهٔ بل هیڅ شي کښې فکر نهٔ کوي.

دغه رازشاعر خپل ځان پخپل شعرکښې بنیي اومونږ ګومان کووچې زمونږتصویر یې ایستلی دی.

شاعرځکه پهٔ مونږ ګران دی چې زمونږ دزړهٔ خبرې کوي او زمونږ خاطرات رایادوي .

شعر دزړهٔ غږ دی اودزړهٔ غږ دمنطق له غږنه ډېر قوي دی.

شاعر پوهیږي چې عقل اومنطق دلیل او برهان پهٔ مونږباندې حاکم نهٔ دي بلکه غرایز او احساسات زمونږ رهبري کوي ، دهمدې لامله هغه له احساس او غریزې سره خپل تعلقات ټینګ ساتي اوله زړهٔ سره کارلري.

هغه ښوك چې زړو نوته بنهٔ بنهٔ پیغامونه راوړي او زړونه خوشحالوي شاعردی ، هغه پیغام چې دمعشوقې له خواعاشق ته راځي شعردی .

شاعرله مونږ سره دعشق اومینې پهٔ کارکښې کومك کوي اوله دینه بنهٔ کومك بل نشته.

شاعرپوهیږي چې له ناامیدۍ نه ښنګه لذت اخستل کیږي او غم ښنګه خوزوالی پیدا کوي .

شاعران لکه ماشومان ډیربنهٔ بنهٔ خوبونه ویني اوپهٔ همدغو خوبونو دزړونو تسلي کوي.

که دغه خوازهٔ رؤیااوښکلي تخیلات نهٔ وي د ژوندانه تحمل ډېر ګران دی.

ځهٔ شی چې موږته ژوند خوږاوښهٔ ښکاره کوي دهغه شي تصور دی چې پهٔ ژوند کښې بېخي نشته.

تاسې لهٔ شعر اوشاعرنه علمي حقایق مهٔ غواړئ دشعرهدف حقیقت نهٔ دی جمال دی ښکلا اوجمال لکه علم پهٔ ټینګ اساس نه دي ولاړ.

دعلم پهٔ دنیا کښې پهٔ یوځهٔ پوهیدل خوند لري اوپهٔ شعر اوادب کښې ابهام او ایهام مزه داروي.

دلته سِراوراز، پرده اوحجاب کمال دی ،هلته تشریح ، تفصیل ، تحلیل او تجزیې ته ضرورت دی.

هغه جذبه چې دانسان پهٔ روح ډېر اثرلري دسِرجذبه ده .

هیڅ ښکلیتوب بې پردې اوبې حجابه نهٔ دی.

هرڅهٔ چې موږ خوښوواوروموږې پهٔ مخ باندې دسِرپرده پرته ده.

انسان له هغو اشعارو سره شدیده علاقه لري چې ځینې برخې یې ابهام لري او مختلف تعبیرونه پکښې کیدلی شي.

پهٔ شعر کښې یوازې دغریزي رهبري کافي ده .

شاعر باید دخپل فن پهٔ قوانینوکښې ډېر تاوراتاونشي چې لطف او زیبایي یاخپل معصومیت له لاسه ورنکړي .

دلوړاو عالي شعرد پېژند لومعیاربل شی نهٔ دی له ژوند سره ارتباط دی هرڅومره چې یوادبي اثر له ژوندانه سره ښهٔ ارتباط ولري هماغومره ورسره علاقمندي زیاته وي .

پهٔ شعر او ادب کښې ساده انشاء له نوروسبکونونه زیات پایښت لري مګر ساده انشاء دانه ده چې بېخي بې پیرایې وي او مختلف اجزاء

اوعناصر پکښې نهٔ وي.

هغه انشاء چې مختلف اجزاء او عناصر پکښې داسې ویلي شوي او ګډ شوي وي چې تشخیص او تجزیه یې نشي کیدی ساده انشاء ورته ویلی شو .

څنګه چې دلمرړنا ظاهراً سپینه اویورنګ معلومیږي مګر پهٔ حقیقت کښې له اووورنګونوڅخه جوړه ده ، ساده انشاء هم له دغسې ترکیبه پیدا کیږي . غرض داچې پهٔ شعر اووینا کښې ساده ګي ښهٔ ده او ساده ګي له ښهٔ امتزاج،له عالي نظم او داجزاء له ښهٔ تناسب څخه پیدا کیږي .

هغه انشاء چې ډیرې قلقلې پکښې وي اوډیر جلبل لري یعنې لکه رعداوبرق داسې وي دلیکونکي عجزاوتصنع ښیي.

دغه راز هنرښودنه له واعظانو سره ښایي ، پهٔ شعر او ادب کښې ساده ګي لوی صفت دی نه کاکه توب اوطمطراق .

شعرله علم او فلسفې نه دین او مذهب ته ډیرنږدې دی او الهامي څیزدی پهٔ شعرکښې عواطف او خدایي فکرونه ډیره اغیزه لري.

پهٔ شعر او ادب کښې یوازې بشر ولټوئ ، اوبس .

اناتول فرانس چې پهٔ ادب کښې ډیرژور فکر لري شعر اوشاعر ، ادب او ادیب ته پهٔ دغه نظر ګوري او دغسې یې معرفي کوي.

نوی کال

موږ حسابي خلك يو اوله ځان سره يو حساب لرو.

زموږ په حساب زوړ کال ختم شو او دنوي کال په سر باندی موقدم کښيښود.

موږ پوهيږو چې زموږ حساب نوروغوندې نه دی.

دهغوي نوی کال دشلم قرن شپږ پنځوسم کال دی او موږ دڅوارلسم قرن پنځه ديرشم کال ته نوی وايو .

په رښتيا چې موږ پخپل حساب ډيربنه پوهيدلې يو او پوهيږو چې په کومه زمانه کښې ژوند کوو او څومره بيرته پاته يو .

موږهم دزمانې په ګړندي ګاډي کښې سپاره يو اوچيرته ځو .

داګاډی لکه دوزيرانو موټرکال په کال نوی کيږي مګر په زړواو خرابولارو روان يو ،ځکه ګړندي نه شوتللی.

موږ په کال ، کاله او کالو کښې ژوند کوو او ډير خوشحاليږو چې له زاړه کوره نوي کاله ته اوله زاړه کال نه نوي کال ته لاړشو.

هو! موږنوي کال ته خوشحا ليږو او هرکله غواړو چې نوي لوښي پيداکړو او په نوې پياله خوله کيږدو. که څه هم دزړې زمانې دقرمزاوجانان لوښي ددې وخت له لوښونه ډيربنه دي.

زما ن اومکان هم دوه ظرفه لوښي دي چې زموږ ژوند ورپورې تړلی دی او په دواړو کښې مونو يتوب خوښ دی مګر دامکان په ساحه کښې زوړ اونوی ښه پيژنو اوپوهيږوچې دغه ښارنوی اوهغه زوړ دی،

داوداني زړه او دابله نوې ده ، خودزمانې په زړښت او ځوانۍ کښې لکه چې تيروتلي غوندې يو.

دزمانې ظرف چې څومره زړيږي زموږپه حساب هماغومره نوي کيږي.

موږد زمانې آغازته نږدې وختونه زړه زمانه بولواودزمانې وروستيو پيړيوته نوی عصر او نوې زمانه وايو.

نوی کال هم په همدغه صحيح حساب بنادی.

داتيا کالو بوډ اخپل وروستی کال نوی ګڼي او دخپل ماشوم توب زمانه ورته زړه معلوميږي .

هرکال چې نوی کيږي له ځان سره څه نوي شيان راوړي ځکه يې نوی ګڼو.

له نوي کال سره نوي خيالونه ، نوي فکرونه ، نوي کارونه ملګري وي .

که نوی کال خپل ټول کالي نوي نکړي يوڅه خونوي کوي اوځينې زړې جامې له ځانه لرې غورځوي.

دنوي کال دنويتوب معيارهمدغه دی .

موږ هيله لروچې نوی کال په ډيرونوجامو کښې ووينو اوډيرنوي شيان ورسره وي .

موږله نوي کال نه په رښتيا نوي څه غواړو اوپدې پوهيږوچې زوړ بوډاپه نوې جامه کښې هم زوړ دی او نوی زلمی په زړو جاموکښې زوړنه دی.

که نوی کال زړوښکاريانوته نوې مرغۍ راولي نو ی کارورته نشوويلی .

دنوي کال دلومړۍ ورځې ميله هم څه نويتوب نلري ځکه چې زموږ په هېواد کښې دهرنوي کال شروع په ميلواوساعت تيريوکيږي اوقلبه

کشي يعنې دکارآغازرسماً يوه نمايشي لوبه وي .

موږ بايد پدې پوه شو چې نوی کال له موږ نه څهٔ غواړي او پخپله څهٔ کوي ؟

نوی کال سمدلاسه دورځوپهٔ اوږدولواودشپوپهٔ لنډولوپيل کوي.

يعنې دخوبونووخت کموي او دبيدارۍ وخت دکار او فعاليت د پاره زياتوي دتيارې اوتورتم عمرلنډوي او درڼا عمر اوږدوي .

که موږ،دنوي کال پهٔ رمزاو اشاره پوه شو د پسرلي بريښنا ګانې همدغه مطلب ته اشاره کوي چې دنوي ژونداساس پهٔ برق اوبريښنا ايښودل شويدی او هغه زمانه تيره شوه چې دحيات اوبهٔ پهٔ تورتم کښې وې او ژوند پهٔ تيارو ګښې ؤ.

دنوي کال له شروع کيدوسره سم پهٔ هوا کښې اعتدال پيدا کيږي او دژمي سوړ والی ورکيږي .

دنوي کال لومړی درس همدغه دی او ساړهٔ زړونه يې نهٔ دي خوښ . راشئ ! چې دزمانې پهٔ تقاضا ځان پوه کړو اوپيروي يې وکړو .

زما دلاس نيالګيه !

زهٔ نهٔ يم خبر چې ته چيرته وې اوله کوم ځا يه را غلې.

دومره پوهيږم چې له نوروګښونيا لګيوسره پهٔ يوه تنګ ځای کښې ولاړوې ، هلته ستادلوييدواوغټيدودپاره زمينه مساعده نهٔ وه ځکه ستاتعلق له هغه ځايه قطع شواودلته راغلې .

زهٔ ستا پهٔ راتلو ډيرخوشحاله يم او تاته پخپل انګړ کښې ځای درکوم زهٔ غواړم چې ستا تعلق او ارتباط له دغه کالهٔ سره ښهٔ ټينګ شي ستا نيلې اوريښې هرې خواته وغځيږي ستا څانګې اوښا خونه پهٔ دغه هوا اوفضا کښې ډيره وده وکړي اوله تانه غټه ونه جوړه شي زهٔ به ستا دترقۍ اولوييدو دپاره زيارکازم تهٔ دلته زما له اولادونوسره پهٔ دغه کاله کښې اوسيږه داځای پهٔ تاباندې نهٔ تنګيږي .

دا ستا کور دی تهٔ ددغه کاله له ماشومانونه يوماشوم يې.

زهٔ هيله لرم چې ستا له سيورى لاندې ډير خلك کښيني.

ستاشګوفه اوخوږه مېوه هرڅوك ووينې ستاله څانګواوښاخونونه دمرغانوخوږې نغمې واورم.

زمانيالګيه ! که زهٔ تاشين او سمسوروينم څومره به ښهٔ وي .

ستاښايسته شګوفه ،ستاسيورى اوستامېوه به زما د پاره ډيرلوى نعمت وي.

که دغسې ښهٔ اثر او دغه شان نيك عمل له مانه يادګار پاته شي دابه زمانيکبختي وي.

زهٔ دغه دګلابوبوټى او دغه دعکاسۍ نيالګى هم ستاله څنګه ږدم او تاته دابنيم چې زمازياريوازې دمېوې دپاره نهٔ دی، زهٔ ستاشګوفې او

شنوپانهوسره هم ډیره مینه لرم.

که له ماسره ګیډه شته اوبې خورا که ژوندنشم کولی له ماسره سترګې هم شته اوپهٔ مخ باندې پوزه هم لرم .

ځومره به ښهٔ وي چې سبايي ستاله ځانګو دمرغيو خوازهٔ او ازونه واورم اوپهٔ خوږو نغمو راويښ شم .

زمانیالګیه ! تهٔ پهٔ دغه هواکښې وده کوې باید خپله خوشبويی هواته وسپارې او دهوا مرغان له تانه استفاده وکړي.

هغه وږمه چې ستاکالهٔ ته راځي باید له ځان سره يوځهٔ يوسي.

دشاتومچی باید ستاله کوره بینوا لاړې نشي .

کشکې زما دوستان او ملګري ستاله سیوري لاندې خوشحاله کښيني اودلته دخوشحالی خندا واورم.

يوه خوله خندا اویوه شیبه خوشحالي پهٔ دې ارزي چې زهٔ ځوکاله ستا خدمت وکړم اوله لرې ځایه اوبهٔ درته راوړم.

دفکر پالونکی

پیراوفقیرنهٔ یې چې خلکوته دعاوکړې اودهرچادپاره دتسلی زیارت شې .
فیلسوف او عالم نهٔ یې چې خلك درنه علم او پوهه یوسي.
طبیب نهٔ یې چې درنځور انوعلاج وکړې .
پیسې نهٔ لرې چه حاتم طایي شې اوورزي ماړه کړې.
قاضي یاحاکم نهٔ یې چې عدالت وچلوې او دحق ملګری شې.
دغه راز افتخارات ستاپهٔ برخه یوهم ونهٔ رسیده .

تهٔ یوشاعر اولیکونکی یې مګرله تانه ښهٔ شاعران اوښهٔ لیکوال ډیر پیدا کیږي سره له دې زهٔ تاته پهٔ ډیر قدر ګورم اوتاته پهٔ ډیر لوی حق قایل یم .

دلته دفکر او قلم خاوندان ډیردي مګر دفکر او قلم د آزادۍ علمبرداران ډیر لږدي ځکه ستامقام له نورونه هسك ګڼمه .

که څوك تاته دفکر خاوندونه وایي زهٔ ورسره څهٔ کار نهٔ لرم مګر که دفکر خاوند تاخپل حقدارونهٔ ګڼي زهٔ به ورته بې انصافه ووایم .

هغه څوك چې پهٔ وطن کښې هیڅ نهٔ لري او دوطن د آزادۍ د پاره سرور کوي پهٔ وطن باندې حق لري.

همدغه وجه ده چې دفکرپالونکي مقام له فکر لرونکي څخه ډیر اوچت دی او زهٔ هم دواړوته پهٔ یوه نظرنهٔ ګورم .

دژوند نغمه

ټول غلي دي. هیڅوك څهٔ نهٔ وایي دژوندانه نغمه غلې ده .

پهٔ دغسې چوپه چوپتیاکښې ذوقونه مري ،فکرونه محوه کیږي ، نشاط او خوښې لکه وحشي مرغهٔ له انسانانونه تښتي .

زهٔ غواړم ددغه سکوت طلسم مات کړم او خپله سرینده وغږوم .

داسرینده مادعشق له هېواده او دبلبلو له کوره راوړیده .

زما دسرېندې اواز ډیر خوږدی.

راشئ! کښېنئ زما نغمې واورئ ، زهٔ نهٔ غواړم چې ارزو ګانې مړې اوزړونه ساړهٔ وي.

زهٔ داحساساتو او جذباتودویښولو د پاره راغلی یم .

دغه ده ما خپله سرینده راواخیستله او خپلې نغمې شروع کوم.

آه – داڅهٔ وشوه؟ له دې سریندی نه خوهیڅ اواز نهٔ پورته کیږي ..

سرینده خونهٔ ده ماته تارونه یې هم پهٔ ځای دي داولې نهٔ غږیږي؟

ولې بې سُره ده ؟له دینه لویه ضایعه بله نشته.

پوه شوم اوُوپوهیدم داسرینده دبلبلو له کوره ده اوبې دګلونوله خوابل چیرته نهٔ غږیږي .

داسرینده له عشق سره ارتباط لري او تارونه یې پهٔ هماغه مقام پورې تړلي دي .

زهٔ باید ګلزار ته ننوزم او دګلونو پهٔ حرم کښې دخپلې سریندې آواز واورم.

زهٔ باید دنرګس سترګې ، دغوټۍ خندا ، دچندړولښتې ، دسنبلو

پریشانه زلفې وګورم او دحسن پهٔ ګلزار کښې خپله سرینده وغزوم .

بې له دینه دا خاموشي نهٔ ورکیږي او خوشحالي نهٔ پیدا کیږي .

دا تورې وریځې باید د لمراوسپوږمۍ له مخې لرې شي.

دبلبلو پنجرې او قفسونه باید مات شي.

دباغ ترلی وربايد بیرته شي چې خوشحالي راشي او ذوق وشعور سترګې وغړوي.

دژوند نغمه دغه تقاضا لري اوبې له دینه پهٔ ژوندانه کښې نشاط او سرورنهٔ پیدا کیږي.

نوی فکر

هرچیرته لاړم، هرچاته ورغلم ښکته پورته ډیروګرځیدم .

ښارونه مې ولټول په هیڅ ځای کښې یې له هیچاسره پته نه وه .

هغه څه چې زه غواړم دلته نه پیدا کیږي ، چاچې غټه چوکۍ غوښتله پیدا یې کړه ، څوك چې په نوي موټرپسې ګرځیده هغه دی پکښې ناست دي ، هغه چې په پیسوپسې لالهانده وو بانکونه یې ډك کړه.

یوازې زه خپلې ارزوته ونه رسیدم په رښتیا چې زه په ډیر نادر او نایاب څیزپسې ګرځم او زماحرص له ټولونه زیات دی.

هو! زه نوی فکر نوی خیال اونوی جهان غواړم.

دلته نوې رادیو ګانې ، نوي فلمونه ، نوي ساعتونه ، نوي فیشنونه پیدا کیږي.

مګر نوی فکر او نوی مضمون نشي پیدا کیدی.

دلته شاعرانوډیرې سندرې وویلې خونوی فکر پکښې نه ؤ.

پسرلي بیا هماغه ګلونه راوړل چې موږ څوځله لیدلي اوبوي کړي دي.

موږپه قرنوقرنودګل اوبلبل زوړمضمون اړوورا اړوومګرنوي څه نشي پیدا کولی .

موږ نوي مضمونونه په زړو موضوع ګانو کښې لټوو او دزړې بوډۍ په سر نوې ډړۍ زدو .

دلته میندې نوي اولادونه راوړي مګر دماغونه نوي فکرونه نشي راوړی

دلته ښځې له کورونونه وتلی شي خونوی مضمون له دماغونوڅخه نهٔ راوزي .

دلته داعادت دی چه پیغله د پلار پهٔ کاله زړیزي اوبیا ودیزي .

دلته اوس هم دزړو فکرونوکالهٔ ته ریباران ځي او راځي او له نوونه زړې خبرې ښې خرڅیږي.

دلته دبوډۍ پهٔ تال کښې زړې ارزوګانې زانګي او زاړه سرودونه غزیزي .

دلته به خیرات خواره ملیونران شي. بیسواده به رئیسان شي.

ښځې به پهٔ میړونو زور ورې شي ، ملایان به درندانو پهٔ مجلس کښې ګډون وکړي مګر نوی فکراونوی مضمون به پیدا نشي .

زموږ کوچنیان چې پیداشي نوسپین زیري وي اوپهٔ ډیره زړه زانګو کښې ځملي ، زموږ للو ډیره زړه ده او زړه دايي زموږ دماشومانو تربیت کوي زموږ ځوانان که زیرې ونهٔ خریي نوسپین زیري ورته ویلی شو .

موږ نوې خولۍ پهٔ سرکړې مګرنوي فکرونه مورد کړه ، نوي ښارونه موجورکړه مګر زاړهٔ بوډاګان پکښې لاست دي زړې قصې کوي.

موږ دزړو بوډا ګانو پهٔ محفل کښې زوړ راګ غږوو اوله سپین زیرونه دځوانانو اتڼ غواړو.

دا ارزو بیهوده ده زهٔ باید پهٔ نوي فکرپسې بل چیرته لاړشم .

داشی له زړو شاجانیانوسره نشته .

که داتیاکالوبوډانوی واده وکړي هم زوړ دی. که زوړ سړی نوی پوستین واغوندي بیا هم زوړ دی که له زاړهٔ ښاره نوي ښارته راشي هم زوړ والی ورسره دی.

هو! کورېې نوی دی، مګر فکرېې زوړ دی پهٔ دغسې نوي کور کښې نوی فکر او نوی مضمون نهٔ پیدا کیږي.

زوړ فکر

سترګې يې مهٔ خلاصوئ ! کوم ښکلی مخ به ووينې ليونی به شي.
ميخانه به وګوري مست به شي، ځان به ووينې خودبين به شي.
دبل عيب به ووينې بدبين به شي.
پريږدئ چې سترګې يې پټې وي اوڅهٔ نهٔ وينې .
کوښښ وکړئ ! چې پهٔ ښو او بدو پوه شي اوڅهٔ زده کړي. .
که دی دسواد اوعلم خاوند شوکه دی پهٔ سمه لاره روان شو که دهٔ
دښو او بدو تميز وکړ بيابه يې سترګې پرانيزو.
دسترګوپردې به يې غوځې کړو دسترګو غړولواجازه به ورکړو.
پخواله وخته دده سترګی مهٔ خلاصوئ.
دی بايد هرڅهٔ پهٔ پټو سترګوقبول کړي اوسپين سترګی نشي .
دی بايد هرڅهٔ دزړهٔ پهٔ سترګو ووينې اودسرسترګې يې تړلې وي .

نادانی او ناداري

په کورکښې یې غله نهٔ وه جامې یې هم زړې اوشکیدلې وې.
پورچانه ورکاوه مزدوري نهٔ پیدا کیده حیران وُچې څهٔ وکړي اودودۍ څانته څنګه پیدا کړي؟

وروسته له ډیرواندیښنو له کوره راووت اوشپه ډیره تیاره وه.
پخوا تردې یې کله غلانهٔ وه کړې څکه زړهٔ نازړهٔ په یوهٔ کاله ننووت اوپس له ډیر تردد نه یې غلاته زړهٔ ښهٔ کړ.

پهٔ دغه شپه دده بخت بیدار وُ څکه چې دکالهٔ خاوند ویده وُ.
دهٔ پهٔ بیړه بیړه یو څهٔ مال راټول کړاوپهٔ ویره ویره یې کورته راوړ.
وایي چې دغلهٔ پهٔ غره کښې څای نشته نوپهٔ کالهٔ کښې به یې څهٔ حال وي .

له ده سره داسودا ډیره زیاته وه چې که سبا ته یې خلك کورولټوي او دغلا مال ترینه ووزي څوکاله به پهٔ جیل کښې پروت وي اوله دینه به هم بدبخته وي.

ده بله چاره ونهٔ لیده دکوټې پهٔ یوه کونج کښې یې دزمکې پهٔ کینلو شروع وکړه چې دغلامال خوندي کړي مګریو ساعت وروسته له خاور ولاندې یو داسې ګنج راښکاره شو چې دسرواوسپینو زور ور دولت پکښې پروت وُ .

کله چې داپټه خزانه راښکاره شوه غل وپوهیده چې پهٔ ټول کلي کښې ده غوندې بل بډای نه وُ، او دهٔ غوندې د ذلت شپې هم بل چانهٔ دي تیرې کړې.

هو! دهٔ دخزانې دپاسه پهٔ لوزه شپې تیرولې ددهٔ پهٔ کاله کښې هرڅهٔ وومگر دی ناخبره ؤاوخپل شته ورته نهٔ ؤمعلوم .

دی نهٔ پوهیده چې زهٔ ډیر لوی بډای یم اوزماپهٔ کور کښې هرڅهٔ شته.

ددهٔ ناداري پهٔ حقیقت کښې ناداني وه نورڅهٔ نه وو.

ددغسې سړي پهٔ حـال افسوس پهٔ کاردی اوکه دیوهٔ ملت دغه حال وي له دینه لویه بدبختي او دافسوس خبره بله نشته .

دناپوهانوفطري اومعنوي استعداد همدغسې له خاورو لاندې پټ پاته کیزي لکه چې دناپوهه ولس معدنونه پټ پاته وي اوڅهٔ کارترینه نهٔ اخستل کیزي.

سیند

دوچو ډاګونو، ددښتواومیروله څنګه لوی سیند بهیږي مګر دغې وچې بیدیاته اوبهٔ نهٔ ورکوي.

پهٔ دغسې وچکالۍ کښې چې پهٔ اوبوباندې سرونه ماتیږي سیندلکه شوم بخیل پهٔ شتاب درومي او زموږ تندې ته نهٔ ګوري.

کله چې سیند پهٔ چپوراشي کورونه او ابادپتې هم له ځان سره یوسي.

همدغه سیند له موږنه هغه خوابل راز روان دی اوله نورو سره یې رویه بل رازده .

هلته دغسې ورانی نهٔ کوي، دومره بخل نهٔ لري.

دغه راز بې رحمي پکښې نشته .

هلته دسیند پهٔ غاړه زرشویان دسیند له شګونه زر راباسي ماهي ګیران پکښې پهٔ خروارو کبان نیسي اوښکاریان یې پهٔ لوی اوسترډنه کښی هیلی ولي. هلته له سیند نه ډیرې لویې ویالې بیلې شوې دي.

ډیر لوی لوی ډاګونه له اوبو لاندې شوه .کلي او ښارونه اباد شوه ، ښارې زمکې پهٔ ثمر راغلې دغلو او مېوو پکښې څهٔ کمی نشته .

هلته دسیند پهٔ مخکښې لوی لوی بندونه جوړشوه ، دبریښناماشینونه ودریده ، فابریکې او کارخانې پهٔ کار ولویدې ، خلك اباد او ماړه شوه دا سیند ولې دلته دغسې اوهلته هغسې دی .

موږته پهٔ قهردی او پهٔ هغوی پیرزوینه لري دلته ډیرتند اوپهٔ خیزونو روان دی هلته غلی او ارام بهیږي .

دلته کوز ووزځي اوهلته مجرا بدلوي. هلته پخپله تا کلې لاره روان دی اوبې لارې نهٔ ځي .

پهٔ رښتیا چه سیند دلته ډیرورانی کوي اوهلته دیوه نظام اوقانون تابع دی چه ورانی ته یې نهٔ پریږدي .

زموږ ګناه دسیند پهٔ غاړه ده .

سیند له موږنه ډیرخهٔ وړي دي او ډ یرېې رانه وژلي دي داسیند خوني سیند دی اوله موږسره یې زړه دښمني ده څوځله یې زموږکوررونه وران کړي اوابادېتي یې رانه پهٔ وارو وارو وړي دي .

زموږ ټوله ګناه دسیند پهٔ غاړه ده .

سیند زورور دی اوپهٔ موږباندې هروخت ظلم او تیری کوي .

آه - موږخومره نا پوه یوچې دغه رازفکرکوواو پخپله ګناه نهٔ پوهیږوموږخپله ګناه دسیند پهٔ غاړه اچوو دسیند پهٔ غاړه خوموږپراته یو پهٔ رښتیا چه دا زموږ ګناه ده دسیند نهٔ ده .

سیند له چا سره دښمني نهٔ لري .

سیند هرتږي ته اوبهٔ ورکوي اودهرچا خیرنې جامې پاکوي .

سیند پوخ کارغواړي اوپاخهٔ بندونه ورته پهٔ کاردي.

که زموږکارپوخ وای اوزموږبندونه پاخهٔ وای زموږویا لې نهٔ وچیدی او زموږپټي اوبونه وړل.

موږدسیندپهٔ بندوبست پوه نهٔ شوواوله سیندنه موکاروانهٔ خیست داسیندد ژوند او حیات سیند دی.

پهٔ دهٔ کښې دورانیٔ او ودانیٔ دواړه قوتونه موجود دي.

سیند دهرچا ظرف او استعداد ته ګوري هغومره اوبهٔ ورکوي .

دمنگي خاوند اودمنگوټي خاوند ته سیند برابره برخه نهٔ ورکوي اونه وړو لښتیوته دلویوویالوپهٔ اندازه څهٔ ورکولی شي.

سیند دهرچاکارته ګوري او هغسې ورسره کوي یعنې خام بندونه ورانوي اوپاخهٔ بند ته ځان تسلیموي.

هغه څوک چې دژوندانه سیند پخپل سر پریږدي اویوه معینه مجرا ورته نشي ټاکلی له ژوند نه استفاده نشي کولی.

عقیده

پهٔ سترګوې ځهٔ مهٔ لیدل مګر دخدای کتاب یې ترځنګه ؤاومسجدته راغی .

دهٔ هغه اسماني کتاب پهٔ تاخچه کښې کښیښود او پهٔ لمانځه ودریده.

کله چې له عبادت نه فارغ شو اوله مسجد نه روانیده هغه کتاب پاته شو او یوبل کتاب لاس ته ورغی.

دی روندؤ ، کتاب یې نهٔ لیده اوپهٔ کتاب نهٔ پوهیده مګر ډیر ټینګ یې پهٔ غیز کښې نیولی ؤ .

دهٔ ته دانهٔ وه معلومه چې پهٔ کتاب کښې ځهٔ دي اودچاکتاب دی؟ له دهٔ سره ټینګه عقیده وه مګر پوهه او بینایي ورسره نهٔ وه .

دهٔ دخدای د پاره دغه کتاب ښکلاوه اولکه تعویذله ځان سره یې ګرځاوه .

عمل

هغه خپله امساټکوله اوبازارته راغی. پهٔ سترګوې ځهٔ نهٔ لیدل مګر پهٔ نامهٔ یې هرځهٔ پیژندل .

له دهٔ نه خپلو ماشومانو وخکې غوښتې وې.

دی پهٔ همدغه شي پسې راغلی ؤ.

ددنیا بازارته ډیر راندهٔ راځي اوځهٔ اخلي، دکانداران دهغوي پهٔ سترګو کښې خاورې اچوي اوردي مالونه ورکوي.

دهٔ ته هم دکاندارلهٔ خاورونه ډکې وخکې ورکړې چې هرځهٔ ورسره

ګډوو .

دی روان شو او پهٔ لاره کښې يې ځولۍ له لاسه خوشې شوه.

دهٔ دځمکې پهٔ مخ لاس وګرزاوه او هرڅهٔ يې راټول کړه.

دی نهٔ پوهېده چې خپل کاله ته څهٔ وړي؟ اوددهٔ وخکې څنګه دي؟

دهٔ غونډې ډېر ړاندهٔ دلته راځي اوهغه څهٔ وړي چې دوړلونهٔ ذي.

هو! دړندوعمل همدغسې دی مګر ړوند نوله دينه زيات څهٔ کولی شي ړوند که پهٔ سمه لاره لاړ نشي بايد معذورېې وګڼو.

عبادت او دعا

درحمت بارانونه ونهٔ وريدل ، چينې وچې شوې پهٔ کاريزونو کښې دمرغۍ مبنو که نهٔ لمديده ، دونوپاڼې پهٔ پسرلي کښی زيړې وې . پهٔ سمسورو باغونو خزان ولګيده ،پهٔ خلکو دلوږې هيبت راغی .

ټول دعبادت اودعا د پاره بيدياته ووتل،پاك خدای ته يې زارۍ کولې ، مونځونه يې کول، درودونه يې ويل ، دعاګانې يې کولې ، دباران تږي وو زورور بارانونه يې غوښتل .

دغسې داخلاص عبادت ، دغه راز دسوز دعا ګانې کله دوي نهٔ وې کړې پهٔ دغه وخت کښې د دوي تعلق له خدای سره ډېر زيات ؤ. دوي باور درلود چې روزي له خدای سره ده ، ډوډۍ له اسمانه راځي او ځمکه دخدایډ سترخوان دی.

هرچاله خپلو بدو عملو نوتوبې ايستلې، دهريوه له سترګو اوښکې بهيدې مګر داسمان له سترګويوه اوښکه هم تويه نشوه .

دباران پهٔ انتظار کښی ورځ بیګا شوه ، ماښام هرڅوك خپلو کورونوته لاړل.

دقبلې له خوا توره وریځ راښکاره شوه چې ډیره زیاته تیاره ورسره وه ، خلکو ویل دحیات اوبهٔ پهٔ تورتم کښې دي.

زموږ دعاقبوله شوه ، اوس به داسې زورور بارانووریږي چې غرونه رغونه به پهٔ اوبو ماړهٔ شي او دځمکې تنده به ماته شي.

دا تیاره ورووروزیاتیده ،کلي کورونه ، غرونه رغونه پهٔ دغه تورتم کښې ورك شوه . له اسمانه ډیر زورور باران راښکته شو چې تالندې، بریښناګانی له هیبته ډك غږونه او زورور سیلابونه ورسره وو.

دهواموجونه پهٔ دغه شپه طوفاني معلومیده ، باران دیوه زورورآپت هیبت درلود ،سیلاب له غرهٔ نه ډیرې غټې تیزې رغړولې دهرچادایقین وُچې هرڅهٔ به سیلاب یوسي،مالونه اولادونه ،ښځې او نربه ټول تباه شي.

دمړوپته به نهٔ وي معلومه ،کلي کورونه به له خړو لاندې شي او هیڅوك به هیڅ پیدا نهٔ کړي .

دغه ډاربیاپهٔ کلي کښې د ژړا انګولااوازونه اوچت کړه .خلکو بیا پاك خدائ ته رجوع وکړه،هماغه اوراداوهماغه دُودونه بیا لوستل کیده هرچابه دعا کوله چې باران ودریږي اودخدای له قهره نجات ومومي.

بې زړهٔ

دایمان ځای زړهٔ دی او دی بې زړهٔ دی.

چې وړوکی وله شیشکواوپیریانوډاریده چې لز غوندې لوی شودملاصاحب له ډاره پهٔ سبق نهٔ پوهیده .

په کور کښې دادې ډاروه‌اودباندې د دادا.

اوس چې لوی دی دخان ډاردملك ډار، دحاکم ډارېې په زړه کښې ټینك ځای نیولی دی.

په لار کښې ورسره دغلو ویره ده اوپه کور کښې دغلیمانو له ویرې خوب نه ورځي.

لویه خدایه! په کوم زړه کښې چې دغومره ډیرې ویرې وي ستاویره ډیرځای نشي پیداکولی.

په دغسې زړه کښې ستاخوف ته ډیر لږ ځای پیدا کیږي، که ستا ډاراو دظالمانو ډارپه یوه زړه کښې یوشان موجود وي له دینه لویه گناه بله نشته.

کشکې دوي یوازې له تاویریدلی اوستاددښمنانو ډارېې په زړه کښی نه وای.

دخلکو ډارستاویره په زړونو کښې کموي او ایمان ته زیان رسوي، ستا ضعیفه بنده گان یوازې له تانه نه‌ویریږي له نورونه هم ویریږي.

دوي اوس دزوروروپه مخ کښې حق نشي ویلی اوته دحق طرفدارېې، نه په دروغوخپه کیږې اودوي له ډاره رښتیا نشي ویلی.

ستاظلم نه دی خوښ دوي له ویرې دظالمانو خدمتونه اوصفتونه کوي.

هغه مسلمان اوس چیرته دی چې یواځې له تاډاریږی اوبس ستابنده باید دډارینده نه وي اودنمرود له اوره یې سترگه ونه سوځي.

ملك او ملا

دكلي ملك به چې هرڅهٔ كول څوك يې مخې ته نشو ورتلی، زروُ،كه زوروُ دواړه له دهٔ سره وو. هرڅهٔ ددهٔ پهٔ لاس كښې وو او هرڅوك د دهٔ ترلاس لاندې وو ،هیڅادخپلی خوراو لورواك نهٔ درلوده .

دكلي غوړي او چرګان هرڅهٔ ددهٔ وو، ښايسته ښځې به له دهٔ كره وې،ښكلي هلكان به دده پهٔ مخكښې كرځېدل اوهرڅابه دده خدمت كاوه يوه ورځ پهٔ كور او كلي كښې دا اوازه خپره شوه چې هغه بې موره او بې پلاره هلك چې پهٔ علم پسې تللی وُ دعلم اودكمال خاوند شو هغه اوس له ډيرې پوهې سره بيرته وطن ته راځي، هرچاته سمه لاره ښيي، هرڅوك پهٔ حق پوه كوي او هرچاته حق وايي ځكه چې هغه دحق ملګرى دى اولهٔ ظلم سره دښمنی لري.

دا اوازه پهٔ ملك باندې ښهٔ ونهٔ لګيده .

ملك له دغه هلك نه وډارشو او پريشانه خوبونه يې وليدل.

ملك پوهيده چې هغه خيرات خور ملانهٔ دی ، دهغه سترګې ډيرې مړې دي او پهٔ زړهٔ كښې يې دزو رورو ډارنشته .

هغه هيڅكله بې له خدايه بل چاته سرنهٔ ټيټوي ،له هغه سره دحق جذبه او حقاني قوت شته او پهٔ وينا كښې يې بل شان تأثير موجود دی.

څو ورځې پس ملا له يوی امساسره راغی ، ظلم او نارواته يې بدوويل، دزور اوقوت مخه يې ونيوله خلك يې پخپل حق پوه كړه اودمظلومانوملګری شو.

ددهٔ ملګري ورځ پهٔ ورځ زياتيدل اوپهاولس كښی پوهه او بيداري

پیدا شوه ، هغه ملك لرې شو او په ځای یې بل ودریده دغه بل ملك هغسې ملکي نهٔ کوله او دېر به سم چلیده ، چې غلم اوپوهه پیداشي ملکان سمیزي اوخلك سم ملك دروي .

دفرعون اوموسی قصه ، دملك او ملاافسانه همدغه معنی لري.

هلکان باید پهٔ علم پسې لاړشي او دعلم رڼا له ځانه سره راوړي.

شاعر

شاعریوازې پریږدئ څکه چې دی دجرګواو مرکوسرې نهٔ دی .

هغه چې له نورونه ګټه کوي باید نوروته ورشي.

دی غواړي چې له ځانه استفاده وکړي نه له بل چانه .

هغه وخت چې برخې ویشلی کیدې سازنده یې دسازاو سرودمجلس ته راوباله او شاعریې له خلکو نه لرې یوازې کښیناوه .

شعر اجتماعي شو مګر دشاعر پهٔ برخه تنهایي ورسیده.

څوك چې پهٔ ازادۍ مین وي هغه هیڅکله ځان نشي مقید کولی.

یومجلس که هرڅومره آزادوي بیاهم بیخي بې قیده نهٔ وي.

دازادۍ معشوقه هغه وخت چاته ځان ښیي چې له نورونه بیل اویوازې وي شاعرله ځان سره عشق لري اوپهٔ ځان مین دی.

دی نهٔ غواړي چې پهٔ نورو کښې ورك شي او نورو غوندې شي .

دی له خلکو سره همدردي لري مګرله خلکو سره ناسته ولاړه نشي کولی.

عاشق دی خومعشوقه نهٔ لري.

در دلري مګردوانه خوري .

ذلت یې نهٔ دی خوښ او عزت ته هم پهٔ ښهٔ سترګه نهٔ ګوري.

دده طبیعت بل شان دی.

دی تاسې ته لاره ښیي مګرپهٔ یوه لاره درسره نشي تلی.

سبا

هغه ورځ چې تراوسه يې نه دلمر وړانګې دغرو نوېهٔ سرولويدلي دي اونه يې دپېښو او واقعاتومطلع چاته معلومه ده دسبا پهٔ نامهٔ يادېږي .

دا ورځ لکه پټه معشوقه له هر چانه پټه ده اودسحر نسيم يې هم له مخه پوړنی نهٔ ډی لرې کړی.

دانهٔ ده معلومه چې دغه ورځ به څهٔ له ځان سره راوړي او څهٔ به له ځان سره يوسي.

دچمن پهٔ ګلونو به شبنم وروي او که ږلی؟

يواشنابهٔ سروسترګوله بل نه بيل کړي او که دوه خوازهٔ ياران به غاړه پهٔ غاړه کړي.

دا ورځ له دغه مجهوليت او معماتوب سره دهرچاپهٔ زړهٔ کښې محبوبيت لري او هرڅوك ورته پهٔ اميد ګوري.

دهرچا کار او زيار دسباورځې دښهٔ والي د پاره دی اودنن ورځې دعمل نتيجه دسبا ورځې پهٔ لمن کښې لټوي .

هرڅوك هيله لري چې دنن ورځې زحمت به دسبا ورځې پهٔ راحت بدل شي او سبا به له نن نه ښهٔ وي .

پهٔ همدغه اسره دژوندانه مشقت سپکيږي او داميد مزي غځيږي ؟

دنن ورځې بندي دسباورځې ازادي پهٔ خوب کښیويني او همدغه راز خوبونه دغمو نو تله سپکوي .

چاچې نن دخوښۍ اوخوشحالۍ دولۍ کاله ته راوړيده هغه يقين لري

چې سبا ته به دزوی پلار شي اوله دغې خوشحالۍ نه به بله خوشحالي پيداشي .

دا غولوونکی سبا هيڅکله نهٔ سبا کيږي او ترقيامته دوام لري.

دژوندانه ټول خوزوالی پهٔ همدغه شي کښې پټ دی که دغسې سباته څهٔ اميدونلرودژوندانه تحمل هيڅ کله نشوکولی.

ځمکه اواسمان پهٔ همدغې ورځې پسې سرپهٔ څيرۍ سرګردانه ګرځي اوداتياکالوبوډاهم له دغې ورځې نه نااميده نهٔ دی.

که دسباورځې مينه زموږله زړونونه ووزي موږبياژوندنشوکولی ځکه چې زړونه سمېږي اوارزوګانې مري.

که موږله سباسره خپل تعلقات قطع کړوډيرتاوان به وکړواوخپل ژوندبه فاني وګڼو.

زموږنظربه بيالرې ځار ،نهٔ کوي اوډيرلنډبه ګوري.

پهٔ دغسې حال کښې موږبيااوږدهٔ اوږدهٔ فکرونه نشوکولی اودمريخ سفررانه پاته کيږي.

دسباورځې فکرزموږپهٔ اخلاقي ژوندکښې هم ډيره اغيزه لري اودبشرهررازمادي اومعنوي ترقيات ورپورې تړلی دي.

دهقان دهمدغې ورځې دپاره کرکوي اوباغوان پهٔ باغ کښې نيالګي ږدي.

دخرمازړي پهٔ ځمکه کښې کرل اودخرماله ونونه خرماټولول دهغوکسانوکاردی چه سباته اميدونه لري اودنن ورځې پهٔ تنګه دايره کښې ايسارنهٔ دي.

څومره چه دانسان ذهن اودماغ ترقي کړيده پهٔ هره اندازه چه انسان

لوی شوي اوپوه شویدي هغومره يې له سباسره تعلق زيات شويدی.

دسباورځې غم خوړل ، دسبادپاره فکرکول ، دسباورځې ضرورت اواحتياج په نظرکښې نيول دډيروپوهانواودډيرولويانوکاردی.

زه لوی اوکوچنی په همدی پيژنم چې يوډيرلړې ګوري اوبل ډيرنږدې ګوري.

ديوه سباهم ډيرلرې اودبل لنډ دی.

دمسلمان سباپس له مرګه هم شته، دده نظرباید ډيرلرې څاروکړي اوابدي ژوند په نظرکښې ونيسي.

ابدي ژوند همدغه دی چې سړی له سبانه غافل نه وي اودسبااندیښنه ورسره وي.

نن اوسباهغه دومیلمانه دي چې يوځي اوبل راځي.موږله يوه سره وداع کوواودبل په خدمت مشغوليږو.

زموږخدمت باید دسباورځې دپاره وي اوخپله آينده په نظرکښې ونيسو،دعقل اودوراندیشی تقاضا همدغه ده.«بله ډيوه».

د پسرلي ګله

ستابښايسته اوګلالی څېره په جهان کښې څومره قدرلري.

اسمان له دومره لويوالي سره هرسحردشبنم په پاکواوړنوڅاڅکوستابنکلی مخ وينځي اوځمکه دخپل زړه له تمه اوبه درکوي.

دځمکې مخ په تابښايسته دی ، هواستاپه وږمومعطره شوه ، دبلبل خوږه نغمه ستادجلوې برکت دی شاعران ستاپه ستاينه په جامعه

کښې مقبول شوه ، ښکلوپیغلوتاته پخپل وربل باندې ځای درکړ ، بوراستاپهٔ مینه پهٔ غزلوکښې وستایل شو.

پهٔ شعراوادب کښې ستابرخه ډیره زیاته ده ، دمینې اومحبت ډیرښهٔ سوغات تهٔ یې.

مګرګوره چې پخپل جمال اوکمال مغرورنشې اوله باغه ونهٔ وزې .

تاغوندې ډیرښکلي اوښایسته ګلونه دهیوادپهٔ غرورغوکښې پیدا شوه چې نه چاولیدل اونه چاوستایل .

که ته هم له دغه چمن نه ووتلې اوپهٔ غرونوکښې دې ځای ونیونه به بلبل پیداکړې اونه مالیار.

تهٔ دخلکوله نظره مهٔ لرې کیږه اوځانته مالیارپیداکړه .

دانسان داعادت دی چې مطلق ښهٔ نهٔ ستایي اوهرښهٔ څیزښهٔ نهٔ ګڼي هو ! دی هماغه شی ښهٔ بولي چې ده ته نژدې وي اوددهٔ خپل وبلل شي.

دلته هرڅوک خپل ښاغلی ګڼي اوهریودخپل باغ ګلونه ستایي.

تهٔ هیڅکله دخلکوله نظره لرې کیږه مه!

ستاښایست دخلکودتوجه اوالتفات نتیجه ده .

که تهٔ غواړې چې هرڅوک دې قدروکړي اوپخپل سردپاسه ځای درکړي لکه نرګس هرچاته پهٔ ښهٔ سترګه ګوره اولکه دباغ غوټۍ هرسحرخلکوته خانده!

پهٔ دغسې التفات اویوه خوله خنداسرې دخلکوزړونه خپلولی شي .

پهٔ یوازې ګلتوب اوګلالیتوب هیڅوک قدراومنزلت نهٔ مومي اونه پهٔ تش ښایست دلبري اودلرباییي کیږي .

راشه زمادباغچې ګل شه

چې هرسحردې پهٔ دیدن اوبهٔ کومه « بله ډیوه »

درمې خاونده

دتورې کيږدۍ اودلوبې رمې خاونده !

په دې سره اوتکنده غرمه کښې په دې وچې بيديااوسپيره صحراکښې چې يخې اوبهٔ، يخ سيورى ، توده ډوډۍ ، شودې اومستې ، کوچ اوپيروي، کورت اوغوړي، پوخې اوپنيرونه هرڅهٔ له تاسره دي پهٔ خوارانواوبيوزلورحم وکړه.

له لارويونه خپل خوړونکي سپي ايسارکړه !

هرڅوک چې ستا کيږدۍ ته پهٔ هيله اواسره راځي هغه له خپلوسپيونه ساته اوقدرېې کوه!.

پهٔ دې و چ ډاګ کښې بل سيورې نشته يوازې ستاسيورې ته هيله اواسره کيږي .

که تهٔ خپل سپي ونهٔ نيسي له دينه لويه بې رحمي بله نشته .

اى دخوروړوسپيوخاونده !

ستادسپيوتاوان له تارسيږي اوددوي پهٔ ضررته نيولى يې.

سپى اونفس دواړه يوشانته دي .

تهٔ خپل سپى ونيسه اوپهٔ موږرحم وکړه!

تهٔ پخپلوسپيوداکومان مهٔ کوه چې دوي به هروخت ستاغليمانوته غاپي .

دوي ډيرځله داسمان ستورواوسپوږمۍ ته هم غاپي.

ستاپهٔ ملګرواودوستانوهم بلوسي اوغوټې وهي .

آه !هيڅوک زمانارې نهٔ اوري ، دخپلوسپيو حملې هم نهٔويني .

زماغږترکيږدۍ نهٔ رسيږي . دوي ولې څهٔ نهٔ اوري؟.

ولې څهٔ نهٔ ويني ؟
ولې پهٔ چارحم نهٔ کوي؟
پردي خوبه نهٔ وي؟
کېزدی خودپښتنو معلومېزي .

«څهٔ ليکل ياليك پوهه»

بې ګناه بندي

پريزدئ ! دابې ګناه بندي پريزدئ !

مه ويريزئ، دده پهٔ ازاد ولوکښې هيڅ خوف او خطر نشته .

فساداوشرارت له دهٔ نه ،نهٔ پيداکيزي.

دده بندي کول لويه ګناه ده .

داهغه يوسف دی چې دبې ګناهي پهٔ سبب پهٔ زندان کښې لويدلی دی که دی له زندانه راووزي ستاسې آينده سنجولی شي اوستاسې دبلې ورځې غم خوړلی شي .

پريزدئ!دابې ګناه بندي پريزدئ! که دی خلاص شو، ستاسوانتظام به پهٔ ډيرښهٔ شان وکړي .

ستاسې وزي به ماړه کړي ، ستاسوبرښډبه پټ کاندي .

تاسې دغه ښکلی موجود پهٔ توروښاګانوکښې مهٔ غورځوئ.

پهٔ زندانونوکښې يې مهٔ اچوئ .

پهٔ ليوانواوپړانګانويې مهٔ خورئ .

پريزدئ! دابې ګناه بندي پريزدئ!

دی به ستاسې دګډوودواوپریشانوخوبونوصحیح تعبیرونه وکړي .

ډیرې سخرې،مبهمې اومجملې غوټې به پرانیزي .

دی دراتلونکی حال پیشبیني کولی شي.

دطبیعت پهٔ رمزونواواسراروپوهیږي .

دجوي اوفلکي اوضاعو اقتضاآت ورمعلوم دي.

پریږدئ ! دابې ګناه بندي پریږدئ !

دده پهٔ ازادی باندې علم او پوهه زیاتیږي .

وطن رڼا کیږي، ړاندهٔ بیناکیږي.

دی له خپلو جفا کارو ورونوسره هم ښهٔ سلوك کوي.

دی ډېر پیچومي او اړولی شي.

ډیرې کږې لارې سمولی شي او ډېر مشکلات حل کولی شي .

ماخوب لیدلی چې دابندي خلاصیږي اودسلطنت پهٔ کرسۍ کښیني ښهٔ فکروکړئ ! دابندي څوك دی ؟

پس له ډېر فکره وایم :

فکردی فکر !

«څهٔ لیکل یالیك پوهه »

نظر لالا

پهٔ یوه ستا نه کورنۍ کښې یو سپین زیری خدمتګار اوسیده چې هرچا به ورته نظر لالا ویل .

دا سړی دما شوم توب له وخته دبوډا توب ترزمانې پهٔ دغه کالهٔ کښې ؤاو خپل ژوند یې پهٔ همدغه کالهٔ کښې خاورې کړ.

دی ددې کا له نسبي سړی نهٔ ؤاود خدمتګار پهٔ حیث یې کا رکاوه، مګرمزدورورته نشوویلی ځکه چې د مزدورپهٔ شان کاریې نهٔ کاوه .

هیڅوك به خپل ځان دځان دپاره پهٔ کارکښې دغومره ستړی نکړي لکه چې نظرلالا ددغې کورنۍ پهٔ خدمت کښې ستړی اوستومانه ؤ .

کوم کارچې څوك دیوی ټینګې اولوړې عقیدې دپاره کوي هیڅ حریص اوپهٔ ګټه مین سړی یې د پیسود پاره نشي کولی.

دهٔ دغه خدمت دخدایٔ دپاره کاوه اوپهٔ داسې جذبه یې کاوه چې دلمانځهٔ دفوتېدوهم څهٔ ډیره پروا ورسره نهٔ وه .

پهٔ دغه سړي کښې ډیر زیات اخلاص، امین توب او صداقت موجود و چې پهٔ دې وخت کښې یې مثل او نظیرنشي پیدا کیدی یاډیر لږ پیدا کیږي.

داسړی بې نامه او بې نشانه سړی ؤ، جامې به یې تل زړې او څړې وې مګر د زړهٔ صفایي یې دومره زیاته وه چې زهٔ ور ته حد او اندازه نشم ټاکلی .

پهٔ کوم کلي کښې چې نظر لالا او سیده دجاه او جلال خاوندان او دعلم وفضل صاحبان هم اوسیدل چې ځینو مریدان هم نیول مګر زهٔ له

هغو ټولونه نظر لالا انتخابوم اوله نورونه په ادب تیر یزم .

زما داعادت دی چې له مخدوم نه خادم ته په محبت ګورم اوله پیرنه مې مرید خوښ دی.

له ماسره اوس دافکر ډیر پوخ شوی دی چې دخیراو برکت خاوندان په ساده مسلمانانو کښې ډیر موندلی شو او پوهان اوهوښیاران دبل د پاره له خپلې ګټې نه نشي تیریدلی.

څوك چې دخدای د پاره دنوروخدمت کوي او خپل ژوند دنوروله ژوند قربانوي هغه لکه نظر لالاداسې وي چې خپله مادي ګټه هیڅ نه پیژني او په پردي کاله دومره زهیروي چې له هیڅاسره به دخپل کاله دغومره غم نه وي.

داسړی په توراوسپین نه پوهیده الف او بې یې نه وولوستې ، دلفظ او معنی فرق یې نشو کولی مګر دنیکۍاو خیر رسولو په لوړه مبدأیې ټینګه عقیده لرله او داجذبه پکښې دعشق حدته رسیدلې وه .

نظر لالادهرچاپه نظر کښې ډیر سخت او بخیل سړی معلومیده هرچابه ویل چې ده غوندې سخت سړی بل نه پیدا کیږي، په رښتیا چې دده پیرزوینه په ځان باندې ډیره لږه وه ،مګر بخیل ورته نشم ویلی او ډیر حاتمان زه ورځنې ځاروم.

کله به چې دکاله خاوند نظر لالاله کابله ننګرهارته استاوه چې څاروي اوپسونه بوزي ، نویوځوډوډۍ به یې ورته پخې کړې او ډیرې لږې پیسې به یې هم ورکړې چې په لاره کښې ځانته کوم وخت څه نګولی واخلي یاچیرته دڅاروو د پاره څه واښه پرې رانیسي، داسړی به له کابله لغمان ته ولاړ او څاروي به یې هم ورسول، مګر یوه میاشت

یادوه میاشتې پس به چې څوك میلمانه راغلل ، او چرګ به په کارشو نظرلالابه هغه پیسې په چرګوړوور کړې چې میلمانه په ښه شان عذرشي اودکاله دخاوند ښهٔ نوم وساتل شي.

دی هغه رازخدمتګار نه وُچې له خپل مخدوم نه څهٔ واخلي او دځان د پاره یې ذخیره کړي بلکه ده به هغه ته څهٔ ورکول اوخدمت یې بیخي وړیاؤ.

دده خوراو خوریې ډیر غریبانوومګر هیڅ بدګومانه سړي هم داګومان نشو کولی چې دی دې هغوي ته څهٔ ورکړي.

که کله به دکاله خاوند دده په خاطر هغوي ته څهٔ ورکړه.

دی به خپه کیده او ددغه کاله زیان ورته لکه دایمان زیان معلومیده.

دنظرلالا داعادت وچې چرغږبه له خوبه پاڅیده اودسپیدوپهٔ رڼا کښې به غره ته روان وُ ، ترڅوبه چې لمرڅرك واهه ده به له غرهٔ نه دخسوګیډی راووړ، چې سباناری به یې وکړنوبیا به په نورو کارونوپسې روان شواو ټوله ورځ به یې کاراوخدمت کاوه .

ده به پس له ماښامه هم دشپې ترلسوبجودمیلمنو خدمت کاوه او ډیر ناوخته به ویدهٔ کیده.

دده په کار کښې درخصتۍ او تعطیل ورځې نهٔ وې اودناروغۍ د پاره یې هم فرصت نهٔ درلود.

دی دعادت او ډیر کار کولو په وجه له پولادونه هم کلك وُ.

هغه ګیډۍ چې ده دشپیتو کالو په عمر په شاباندې راووړ ددې زمانې ښهٔ ښهٔ ځوانان یې نشي وړلی .

ده به هرکله دخمتاپیوندي کالي اغوستل او خوراك یې هم ډیر

خوارو.

ترخوبه چې ډیر مجبور نشونو داختر په ورځ به یې هم نوي کالي نه اغوستل.په دغه کاله کښې به چې هرځومره بنه څه پاخه شوه دده برخه به پکښې ډیره خواره وه څکه چې بنه ډوډۍ د ده له ستوني څخه نه تیریده اوپه همدغه وجه به دچرګ ورمیزدده برخه وه.

نظر لالا له تودې ډوډۍ سره هم دښمني درلوده او چې په شکور کښې به سړه پرته وه تودې ته به یې لاس نه وروړ.

په همدغه سبب دی په ډیر بخل مشهور و او هرچابه ورته سخت اوبخیل ویلې.

دا ودخلکو قضاوت چې له حقیقت نه ډیر لرې و او په ډیرې ظاهر بینۍ بناو . هغه څوک چې خپل ژوند دبل د پاره وقف کړي او هیڅ دنیایي ګټه یې پکښې له نظر لاندې نه وي هغه ته به څنګه بخیل ووایو.

هو! نظر لالاپه ځان باندې بخیل وڅکه چې له ځانه تیرواو خپل ځان یې بل ته بخښلی و .

ده ته به که چادخدای د پاره څه ورکړه هغه یې دبل د پاره اخستل اوبل ته یې ورکول.

داایثار او فدا کاري چې پدې وخت کښې لکه دانځر ګل یادمرغۍ پۍ ډیر نادر څیز معلومیزي له انساني غرایزو سره ډیر موافقت نه لري اومثالونه یې ورك دي.

دا رازسړی دخلکو په نظر کښې ډیرسا ده اوډیراحمق معلومیزي.

په عقل او پوهه داګومان نشي کیدی چې چاته ددغسې ایثار او فدا

کارۍ اجازه ورکړي.

خپل ځان خوارول او بل پالل، له ځانه تیریدل او دبل په ښه ورتلل دعقل اوفکر کارنهٔ دی.

ددغسې کارونود پاره یولوړ معنوي عشق په کار دی او دنظر لالااخلاص غواړي.

ددغه کاله هرڅهٔ دنظر لالا پهٔ لاس کښې ووا دده پهٔ امانت دارۍ هرچاداسې یقین درلود چې هیڅ شك پکښې چانشو کولی.

زهٔ دهغه چاستاینه نهٔ کوم چې نظر لالاورته ډیراخلاص او عقیدت درلود زما پهٔ نظر کښې دستایلو وړ نظرلالادی او دده پهٔ ښهٔ سړیتوب ټینگه عقیده لرم .

دی اوس له نظره پنا دی اوزهٔ دده زیارت ته پهٔ ډیر اخلاص ورځم.

پهٔ هغه ادیره کښې چې دی خښ دی نور قبرونه هم ډیر دي او پهٔ ځینوباندې لاجنډې هم ولاړې دي مگر زهٔ خپل مراد له نظر لالاڅخه غواړم اودده حسنات راته ډیر درانه معلومیږي.

پهٔ رښتیا چې زما خاد مان خوښ دي اوښهٔ خلك پهٔ خدمتگارانو کښې وینم.

جبر او اختيار

هغه کار چې دانسان پهٔ اراده او اختيارنهٔ وي شوی دفخرو‌ړنهٔ دی اودملامتيې موجب هم نهٔ ګرځي يعنې که د چاونه ټيټه وه ګرم نهٔ دی که چامتوسط قد اوقامت درلود ورته نشو ويلی چې ډيربنهٔ کاردې کړی او اندازه دې ساتلې ده .

که يو سړی خپل سپين مخ تور کړي ملامت دی مګر دحبش مخ که هرڅومره توروي څوک يې نشي ملامتولی ځکه چې دده اختيار او اراده پکښې دخل نهٔ لري .

يوسړی خپل غليم پهٔ جنګ کښې مړ کړي او خپل شجاعت ښکاره کړي حق لري چې پخپله توره او توريالیتوب فخرو کړي مګر که مرغۍ ولي اوسړی ولګيده که څهٔ هم دده ډير زور وراوزړوردښمن وي خپل بريت نشي تاوولی او تور يالی ورته نشو ويلی.

هيڅوک يوګونګ پهٔ حق نهٔ ويلونهٔ ګرموي ځکه چې هغه مجبور او معذوردی .

مګر هغه چې ژبه لري اوله ډاره حق نهٔ وايي له ملامتيې نه نهٔ خلاصيږي که څهٔ هم يوڅهٔ مجبوريت دلته هم شته او اختيارنيمګړی دی دجبراو اختيار مسأله ډير اړخونه لري او دغه فيصله څهٔ آسانه خبره نهٔ ده.

زهٔ پهٔ دې ځای کښې دا اراده نهٔ لرم چې له علمي څيړنې نه کار واخلم زما مقصد بل دی او دملايانوپهٔ کار کښې کار نلرم .

زهٔ حتی الامکان له فلسفي بحثونونه ډډه کوم مګرکله کله مې

دموضوع تعلق او ارتباط مجبور وي چې پهٔ معقولاتو کښې مداخله وکړم .

زهٔ نهٔ وايم چې انسان مختاردی ځکه چې موږ ډېرمجبوريتونه لرو اودجبر مظاهردلته بيخي ډېردي.

موږمجبور يوچې پهٔ وچه منزل وکړو ځکه چې دلته بحر نشته او زموږ پهٔ هيواد کښې بيړۍ نهٔ ګرځي .

همدغه شان موږ له کابله ننګرهار ته پهٔ هوا نشوتلی ځکه چې هوايي سرويس نهٔ دی جاري مګر دغه رازمجبوريتونه پهٔ ځينو نورو ځايوکښې نشته،هلته يو سړی اختيارلري چې پهٔ هواځي که پهٔ بحر کښې او که پهٔ وچه اوس پوه شوئ ! چې جبر او اختيار پهٔ هرځای کښې يوشانته نه دی او ټول انسانان يورازمجبورنهٔ دي.

ډېرمجبور يتونه پخواوچې اوس نشته او خپل ځای يې اختيار ته پرې ايښی دی.

يوماشوم چې اول پيدا شي هيڅ اختيار ورسره نهٔ وي او دبل پهٔ غيږ کښې ژوند کوي، پخپله نه چيرته تلی شي اونه راتلی شي. ځملول او پاڅول يې دبل پهٔ لاس وي او کالي بل څوك وراغوندئ مګر څومره چې لويېږي اوغټېږي هغومره دمورله غيږې لرې کيږي اوله مجبوريت نه داختيار خواته درومي کله چې پخپلو پښو روان شي نوبيا خپل مخ پخپله وينځي او پخپله خوښه له کاله وزي يا کاله ته راځي.

کله چې ځوان اوزلمی شي دکاله واك او اختيارهم ددهٔ شي اود پلارپهٔ جايداد تصرف وکړي .

پهٔ هره اندازه چې د ژوندانه درجه اومرتبه لوړيږي مجبوريت کمېږي

او اختیار زیاتیزي .

یوکانی که څوك هرې خواته غورځوي او هرراز لوبې پرې کوي کولی یې شي مکرونې او بوتي دغسې نهٔ دي یعنې دنبات مجبوریت له جمادنه لږدی ځکه چې دحیات اثر پهٔ دهٔ کښې زیات دی.

له ونو اوبوټونه بیا دځارویو اختیار ډیردی اوجبرنورهم تخفیف موندلی دی، انسان چې له حیوان نه پورته مقام لري اودتکامل پهٔ لاره کښې وړاندې دی ددهٔ اختیار نورهم زیات شوی اوله خپلې ارادې نه ډیر کار اخلي.

پهٔ انسانانو کښې هم دوحشي او مدني انسان دعالم اوجاهل انسان دقوي او ضعیف انسان پهٔ اختیار کښې ډیر فرق موجود دی مګر بیا هم پهٔ هرحال کښې یوځهٔ مجبوریتونه شته اوپهٔ جبراو اختیار کښې ډیر فلسفي بحثونه کیدی شي.

ددنیاډیر پوهان پدې عقیده دي چې دانسان ډیر کارونه پهٔ ظاهره ارادي او اختیاري معلومیږي مګرپهٔ حقیقت کښې دمجبوریت اثروي اوخبره له اختیاره وتلې وي.

دوي وایي هغه سړی چې ډیر پهٔ غیظ او غضب کښې وي اوپهٔ همدغه وجه دچا دوژلو اراده وکړي موږ ورته داختیار خاوند نشوویلی ځکه چې دی پهٔ دغه حال کښې د داسې اغیزو اونفسي تأثراتومحکوم دی چې له دغه کاره ځان نشي ژغورلی او پخپلواحساساتو حاکمیت نهٔ لري ، که موږ پوه شو چې دی پهٔ دغه وخت کښې له یوهٔ لیوني نه څهٔ فرق نهٔ لري ، او پهٔ طبیعي حال کښې نهٔ دی دی به ارو مرومجبوره کړو او دغه کارته به غیراختیاري ووایو .

همدارنګه هغه څهٔ چې يو عاشق دعشق پهٔ جذبه کښې دعشق د پاره کوي له مجبوريت نه نهٔ وي خلاص او اختياري ورته نشو ويلی.

ددغو خبرو خلاصه او نتيجه داده چې شديد محبت او شديد بغض د انسان اختيار سلبوي او هغه څهٔ ورباندې کوي چې پهٔ عادي اوطبيعي حال کښې يې يو عاقل انسان نهٔ کوي دهمدې لامله ډير خلك پخپلو ځينو کارونوبل وخت پښيمانه کيږي او پوهيږي چې ښهٔ يې نهٔ دي کړي.

ځينې نورېدې عقيده دي چې انسان داختيار خاوند دی که ښهٔ کوي بايد ښهٔ ورته ووايو او که بدوکړي بايد بدېې وګڼو .دوي وايي که انسان د عشق د پاره کوم کار کوي او که ددښمنۍ د پاره پهٔ دواړو حالتو کښې دغه کار دده ګڼل کيږي اوپهٔ دهٔ پورې تعلق نيسي ځکه چې دغه مختلف احوال چې دزور ورې مينې يادشديد عناد پهٔ اثر پيدا کيږي او نفسي ياروحي اغيزې ورته ويل کيږي پخپله له نفس څخه عبارت دي او نفس دهمدغو احوالو اوکيفياتو نوم دی، هسې نه چې کوم بل شی پهٔ نفس اغيزه کوي اواختيارېې سلبوي .

ارسطو دجبراو اختيارحدود ډيرښهٔ ټاکلي دي، اوپدې باب کښې يې ډيره ښهٔ فيصله کړيده .

دی وايي : هغه کارچې يوسړی پخپله اراده نهٔ کوي او دده اختيارپکښې هيڅ دخل نهٔ لري ښهٔ او بديې ده ته نهٔ دي راجع او دده کارورته نشو ويلی يعنې که يو زورور باد يوسړی کومې خواته يوسي يايې څوك لاس او پښې وتړي اوله يوه ځايه يې بل ځای ته وړي نودلته اختيارسلب دی ، اوپهٔ مجبوريت کښې هيڅ شك اوشبه نشته ،مګر که

يو سړی دخپل شرافت دساتلو دپاره کوم کار کوي او خپل عزت او وقارېې يوه کارته مجبور وي نودغه راز مجبوريتونه دجبرله قانون لاندې نهٔ راځي.

دی دمثال پهٔ ډول وايي : که ديوهٔ سړي مور اوپلار يا اولادونه ديوهٔ ظالم او مستبد له تهديد لاندې وي چې دده پهٔ تسليميدو او اطاعت هغوي له زيان اوضرره محفوظ پاته کيږي او که اطاعت ونکړي هغوي ضايع کيږي پهٔ دغه صورت کښې داسوال پيدا کيږي چې که دغه سړی دهغه ظالم له خوا پهٔ يوه ناوړه کار مامور شي دی پهٔ دغه باب کښې مجبور دی او که مختار؟

ارسطو وايي : چه دلته جبر او اختيار مخلوط شانته دي مګر داختيار جنبه غالبه ده ، ځکه چې ددغه کارپهٔ کولو اونهٔ کولو کښې دترجيح او انتخاب مسأله مينځ ته راځي نوهره خواچې دی انتخابوي او ترجيح ورکوي هغه دده خوښې او ارادې ته راجع ده او ددهٔ کار ګڼل کيږي.

دی وايي پهٔ دغسې مواردو کښې که سړی ناوړه اوبدکارو کړي دغه رازمجبوريتونه معقول عذر نشي کيدای پهٔ دغسې مجبوريت بايد سړی پښې کښيښنږدي اوهغه څهٔ وکړي چې انساني شرافت او وجدان يې تقاضالري.

شجاعت او شهامت چې يو اخلاقي فضيلت دی پهٔ همدغسې مواردو کښې ځان ښيي اودافتخارحق پيدا کوي.

هغه دسرخطر چې پهٔ جنګ او جګړه کښې يوېې زړهٔ سړی تيښتې ته مجبور وي دخلکو پهٔ نظر کښې څهٔ اعتبارنهٔ لري پهٔ همدغه وجه له

توروراو ټوپکونه تښتیدونکي هرچاته سپك ښکاري او هغه چې له مرګه نهٔ ویریږیاو پهٔ ایستلو توروورځې دخلکو پهٔ نظر کښې درانهٔ معلومیږي. که پهٔ دغسې مجبوریت خلك قایل وای هرڅوك به له جګړې ځخه تښتیده اوهیچابه هغه ته پهٔ سپکه نهٔ کتل.

هغه افتخار چې دشجاعت اوشهامت خاوندان یې ګټي د دغسې مجبور یتونو پهٔ نافرمانۍ کښې پټ دي لکه چې عاراو ذلت ددغه رازمجبوریت اطاعت او انقیادته ویل کیږي.

دخان واده

له خوبه راپاڅیدم ، دډول او سرنې اوازمې ترغوږه شو او ډیره لویه ډرا راښکاره شوه چې ډیر خلك ورسره خوشحاله روان و واو دخان په واده کښې یې لاسونه غورځول.

زه هم له دوي سره ملګری شوم اوپه دې خوشحالۍ کښې مې ځان شریك کړ.

ددې ښادۍ دډول اوسرنې غږ ترډیر لرې ځایه رسیده او ډیروخلکو پکښې اتنونه کول.

چابه ډزې کولې چابه اسونه ځغلول، ځینوبه ټوکې او مسخرې کولې، په دغسې خوشحالیو کښې ماښام تیاره کلي ته ورسیدو اوډولۍ دکاله په مخکښې ښکته شوه .

دکلي ښځې په ډیرې خوشحالۍ راغلې ، او دډولۍ پردې یې جګې کړې همدغه وخت خندا او خوشحالي خپل ځای غم او ژړاته پرېښود او دامعلومه شوه چې دغې ښکلې ناوې دخپلې آزادۍ د پاره ډیره لویه قرباني ورکړه اوداجباري واده ملایې ماته کړه.

ددغه حال په لیدلو دهرچاپه احساس کښې بدلون راغی او موز وپوهیدو چې کله خلك جنازه هم په ډول اوسرنې وړي اوپه غم دښادۍ ګومان کوي.

په دنیاکښې ډیرداسې غمونه شته چې دخوشحالۍ په ډولۍ کښې پټ دي اودخلکو په شعور او تمیزمسخرې کوي .

زما یوه ملګري پهٔ دغه ورځ وویل : پهٔ رښتیا چې خوشحالي څوک پهٔ زور او جبر یا پهٔ ډېر وپیسوکورته نشي وړلی.

مکرخان لاتراوسه پهٔ دغه حقیقت نهٔ دی پوه اوخپله خوشحالي پهٔ دغه ډول غواړي.

«څهٔ لیکل یالیک پوهه»

غم او خوشحالي

زما اشناله ډیرو غمو نو سره نا اشنادی ، دهغه پهٔ کالهٔ کښې چادماشوم ژړا نهٔ ده اوریدلې او دخپلو ماشومانو پهٔ مرګ او دردې هیڅکله نهٔ دي ژړلي .

هغه دړوی اولور پلارنهٔ دی چې داولاد پهٔ تبه اوشري یاکوې غمجن شي .

هغه حال چې یوپلاریې دخپل کوچني زوی یاځلمي زوی دځانکدن پهٔ وخت کښې ویني دی ترینه ناخبره دی .

دهٔ غوندې بې غمه سړي ډیرلږ پیدا کیږي اوپهٔ همدغه سبب یې دخوشحالی برخه هم ډیره لږه ده .

دی چې پخپل کالهٔ کښې خپل خلف الصدق نهٔ ویني پهٔ زړهٔ کښې ډیرخوریږي اوځان بدبخته ګڼي مګردده دغه غم زموږ پهٔ نظر کښې دهغه چاله غمه ډیرسپک دی چې دوه زامن یې ژوندي دي اویوه دده پهٔ غیږکښې خدای ته ځان سپارلی دی ځکه موږ هغه ته دفاتحې د پاره ورځو او ده ته نهٔ ورځو .

زموږ داعادت دی چې که دچاپهٔ کالهٔ کښې نهه میاشتینی اولادمړپیداشي ویرور سره نهٔ کوو او هغه هم دغم کمبله نهٔ غوړوي،مګرپهٔ کوم کاله کښې چې‌ددرو ورځوماشوم مړشي هلته دغم اومصیبت مجلس جوړیږي اوخلق ورسره همدردي کوي.

موریس مترلینګ وایي : «تاسې پهٔ ملیاردو نو نطفې ضایع کوئ.

مگر خوابدي کيږئ نه او دغه راز ضياع دچادغم او خپگان موجب نگرځي، ددې خبرې معنی داده چې زموږ غمونه معقول نهٔ دي محسوس دي.

هره ضايعه چې يوازې عقل پرې پوهيدی شي او احساسات ورسره تعلق نهٔ لري همدغسې بې اثره وي.

زموږ خوشحالي هم لکه زموږ غم پهٔ عقل او منطق اتکاء نهٔ لري بلکه دشعور او احساس نتيجه ده .

غم او خوشحالي يو پهٔ بل پورې تړلي دي او يوله بله نهٔ بيليږي .

ځينې گومان کوي چې خوشحالي له بې غمه خلکو سره زياته ده او هغه څوک ډير نيکبخت دی چې هيڅ غم نهٔ لري مگر حقيقت دغسې نهٔ دی او بناديي هرچيرې دغم پهٔ اندازه ده .

حقيقي بدبختي پهٔ بې غمی کښې ځای لري اوبې غمه سړي ته که سړی وويلی شو نيکبخت خوورته هيڅکله نشوويلی.

غم او خوشحالي لکه ديوې ټوټې دوه مختلف مخونه دي چې اصل يې يودی څنگه چې شپه او ورځ يوپهٔ بل پورې نښتي دي ، اوهرکالهٔ ته دواړه وړاندې وروسته راځي دغم او خوشحالی ارتباط هم دغه رازټينګ دی که څوک وغواړي چې هغه يو خپل کالهٔ ته پريږدي اودابل ايسار کړي له دينه لويه اشتباه بله نشته.

داسی کيدی شي چې ورځ اوږده شي اوشپه لنډه ياشپه لويه وي او ورځ وړه وي مگر داسې ورځ چې شپه ونهٔ لري، ياداسې شپه چې ورځ ورپسې نهٔ وي پهٔ دنيا کښې نشته.

که لږ تر آخرته پاس پهٔ تندی ځای پهٔ ځای ولاړ وای اودزمانې پهٔ رنګ کښې هيڅ تغيير او تحول نهٔ وای موجود هيڅوک به نهٔ پوهيده چې

شپه څنګه وي او دهمدې لامله چې شپه به چانهٔ پېژندله پدې به هم نهٔ پوهېده چې ورځ څنګه وي او څهٔ کيف لري.

غم او خوشحالي هم لکه شپه او ورځ يو پهٔ بل پېژنوکه غم له دنيانه بيخي ولاړ شي خوشحالي هم ورسره ځي اوکه ژړانهٔ وي خندا هم نشته .

هماغسې چې هګۍ له چرګې پيداکيږي اوچرګه له هګۍ نه غم اوخوشحالي هم يودبل اولاد دی.

انسان بايد پدې پوه شي چې غم اوخوشحالي يو ظاهري او اعتباري فرق لري يعنې دافرق هم لکه دشپې او دورځې فرق دسترګو اونظرفريب پيدا کړيدی چې دعقل او بصيرت خاوندان پرې نهٔ غوليږي بلکه ړاندهٔ هم دواړه يوګڼي .

څوک چې دعقل سترګې لري اودفلسفي شعورخاوند دی، هغه زمانې ته پهٔ بل شان ګوري او دشپوورځوله سپينواو توروپردونه هغه خوابې رنګه زمانه پهٔ بل ډول ويني هغه پوهيږي چې دزمانې دواړه مخونه يوهٔ شي ته منسوب دي او يو حقيقت دوه رنګه ښيي.

ډيره ښهٔ ده چې عقل او پوهه پهٔ موږ ډير تسلط نهٔ لري اوموږيې له وهم او خيال نه لرې کړي نهٔ يوګڼې اوس به شپه او ورځ راباندې يوه وه او خوشحالي به هم راباندې غميدلې وه .

زموږ غمونه او زموږ خوشحالي زموږپهٔ ژوند کښې هغه سوزاوسازپيداکوي چې بې له هغه د ژوند کيف اوخوندنهٔ پاته کيږي.

غم دخوشحالۍ څکلوذايقه او احساس روزي اوخوشحالي لکه دخوږوميووخوراک ترخومرچوته ضرورت لري.

که پهٔ دنيا کښې ترخهٔ شيان نهٔ وي خوازهٔ ډير ژر زړهٔ وهي او

بیخونده کیږي.

دژوندانه خوند غم او خوشحالۍ ته ډیرضرورت لري اوپهٔ دغه خوند کښې دعواطفو او احساساتو خاوندان ډیره برخه لري هغه ړاندهٔ هوښیاران چې پهٔ ظواهرونهٔ غولیږي او دغم او خوشحالۍ پهٔ فرق نهٔ دي قایل له دغه نعمته محروم دی .

که موږډیرعمیق فکرو کړو هماغه شی موږ ډیرخوشحالوي چې موږ یې ډیر خپه کړي یو اوډیر ځله هغه شي ته خوشحالیږوچې زموږغم پکښې پټ دی ، ډیره ښهٔ ده چې پهٔ جهان کښې دغه راز ژور فکرونه ډیر لږ دي او احساسات موږته دغه موقع نهٔ راکوي چې دغمونواوخوشحالیو حقیقت ته ډیرځیرشو .

ډیرخلك دي چې یوه ورځ یې ګرانه ښځه مري او دی غمجن کیږي مګر بله ورځ نوی واده کوي اونوې خوشحالي هغه زوړغم بیخي هیروي نودغه دخوشحالۍ ډولۍ او هغه دغم جنازه یوله بله ډیرربط لري که هغه غم دغه کالهٔ ته رانشي دغه ښادي هم نشي راتلی.

داوصال پهٔ حقیقت کښې دهغه فراق نتیجه ده اوپهٔ هغه ویرکښې دغه سروراوسرودپټ دی هرڅومره چې دخوشحالۍ د پسرلي بارانونه زور-وروی هغومره یې سیلابونه هم زور وردي، له دغسی زور ور وبارانوسره تندر اوزلۍ هم شته لکه چې له ډیرو لویو افتخاراتوسره ډیرلوی خطرات ملګري دي.

همدغه وجه ده چې زهٔ له سپکو اوکوچنیو غمونوڅخه لوی او سترغمونه ډیرښهٔ ګنم .

اخلاقي اساس

شوپنهاور وايي : داخلاقو دپاره له ترحم نه ښهٔ اساس نشته ،انساني اخلاق بايد پهٔ همدغه اساس قايم وي.

ددهٔ پهٔ نظرکښې اخلاقي عمل هغه دی چې دشخصي ګټې، هيڅ اثر پکښې نهٔ وي او محض دبل دخير د پاره وي.

کانت وايي : د انسان هغه عمل اخلاقي ارزښت لري چې خاص دانساني تکليف د پاره وي.

دده پهٔ نزد انسانيت يو قانون لري ، چې مخالفت ترينه ښهٔ نهٔ دی او انسان مکلف دی چې له دغه قانون سره سم وچليږي.

دده پهٔ نظر هغه کار چې دقانون د پاره کيږي او هغه کار چې د قانون د پاره نهٔ وي شوی مګرله قانون سره موافق وي يوله بله فرق لري، دی هرنيك اوښهٔ کار اخلاقي عمل نهٔ ګڼي دده پهٔ فکر اخلاقي عمل هغه دی چې خاص د قانون د پيروۍ اودانساني تکليف دپرځای کولو د پاره اجرا شوی وي نه دشخصي ګټې د پاره.

پهٔ همدغه سبب د يوه سودا ګر صداقت او راستي چې دتجارتي ګټې د پاره وي نيك کار ګڼي مګر اخلاقي عمل ورته نهٔ وايي.

همدارنګه هغه څوك چې ډير زړهٔ سواندی وي اوپهٔ همدغه سبب له خلکو سره نيکي او احسان کوي دغه راز نيکي او احسان دکانت پهٔ عقيده اخلاقي عمل نهٔ دی وايي که دغه سړی له خلکو نه ډيرې جفا-

ګانې وويني زړهٔ به يې سخت شي بيابه له چاسره احسان او نيکي نهٔ کوي مګر هغه څوك چې دخلکو جفا ګانې ويني اومحض دتکليف د پاره له خلکو سره ښهٔ کوي دا کار اخلاقي قيمت لري او اخلاقي عمل ورته ويل کيږي.

مترلينګ وايي : هغه مينه چې انسان يې له انسان سره لري ، بايد له ډير لوړ او هسك ځای نه اخستل شوې وي ، که يوانسان وکړی شي چې له انسانانو سره عشق ولري اوبشر دوستي دعشق له کوره واخلي نهٔ ښايي چې له ترحم نه کارواخلي او مينه يې دمرحمت او مهربانۍ رنګ پيدا کړي.

که څوك چاته دعدالت له مخې څهٔ ور کولی شي داحسان له لارې دې څهٔ نهٔ ورکوي ،که د چاله لاسه پوره وي چې دانسان احترام وکړي دلجويي اوتسلي ورکو لوته حاجت نشته .

دی انسان دپاره له چانه رحم اوشفقت نهٔ غواړي عشق غواړي

داحسان له ورکړې نه دعدالت ورکړه ښهٔ ګڼي اوله نوازش نه يې احترام دانسان د پاره غوره ګڼلی دی.

داسړی دعشق طرفدار دی، دده پهٔ مذهب بايد شاه او ګدايوله بله عشق ولري.

ده ته له شفيق نه رفيق ښهٔ ښکاري اوله هغې مينې نه کرکه کوي چې يومهربان باداريې له خپل صادق خدمتګارسره لري دغه رازمينه چې دترحم او شفقت رنګ لري. يوانسان لوی اوبل کوچنی ښيي ، پدې مينه کښې چې هرڅومره مهرباني پرته ده هغومره پکښې دمحبوب حقارت هم شته مګر پهٔ عشق کښې کبر او لويي نهٔ ځائيری اواغاتوب نهٔ مني .

دی انسان ته به ډیر لوی حق او ډیرزیات احترام قایل دی مګردغه حق ورته په سوال اوګدایي داسترحام له لاری نهٔ غواړي ، دعدالت پهٔ اساس یې غواړي.

که مشر ښهٔ انصاف وکړي خواران او مزدوران پهٔ بډایانو باندې ډیرلوی حق لري خودغه حق پټ پاته دی اوخلکو هیر کړی دی.

روسووایي: «هروخت چې تاسې یو اسمان خراش قصروینئ ،یقین وکړئ چې دیوه ولایت کورونه ددغه قصردبنا د پاره وران شویدي » که چیری سم اوصحیح حساب مینځ ته راشي ډیرلوی بډایان د ډیروزیاتوخلکوپوروړي دي او ددوي خیرات پهٔ حقیقت کښې ددغه پورنیمګړې اداده.

که یوسړی پهٔ دغسې احساس خواراوغریب ته څهٔ ورکوي احساس یې ډیر لوړ اوعالي دی اوله هغه بل نه چې داکار خپل رحم اوکرم ګڼي عالي همت اولوړ شعورلري.

دچاپوهه چې دعشق پهٔ آب وهوا کښې وده وکړي او عواطف اواحساسات یې پهٔ عقل غالب وي هغه دمترلینګ پهٔ شان فکر کوي اوله نوروپوهانونه یې فکربل رازوي .

ښهٔ اوبد

خدای خبردی چې غل ؤُکه خوني ؤ، یایې کوم ډیردشرم کار کړی ؤ، هرڅهٔ چې ؤ، خوخلکو یې متې تړلی وې او حاکم ته یې راووست.

هریوهٔ ویل : دی ډیربدسړی دی موزددهٔ له لاسه ډیر پهٔ عذاب یو، دی باید بندي شي او ډیره سخته سزا ووینې .

حاکم هغه بدوګانه او زندان ته يې ولېږه دهغه خپلوان اخند زاده صاحب ته ورغلل اوهغه يې حاکم ته ورووست کله چې حاکم د اخند زاده صاحب له راتګه خبر شو يوه ټوټه مخې ته ورغی ، دهغه لاسونه يې ښکل کړه اوپه ډيرعزت يې خپل ځای ته راووست .

داخندزاده صاحب له خبرې هيڅوک نشووتلی، حاکم همدده امرته غاړه کېښېښوده اوبندي يې خوشی کړ.

ماچې دغه حال وليد پدې پوه شوم چې دلته دښواوبدوفرق شته ځکه دښهٔ سرې لاسونه ښکلوي او دبد سړي لاسونه تړي ، مګرټول دښو اوبدو په فرق يوشان نهٔ دي پوه شوي دهمدې لامله هغه سړی چې دخلکو په نظرکښې بدؤاخندزاده صاحب ښهٔ وګانهٔ اوله بنده يې خلاص کړ.

زماملګري وويل:دوي دښواوبدوپهٔ تميزکښې ډيرغوليدلي دي دوي وايي:زموزملك ډيربد سړی دی ځکه چې دغلوملګری دی اوغله په حاکم باندې خوشې کوي مګرهمدغه کارچې اخندزاده صاحب وکړهغه ته بد نهٔ وايي .

هرکله چې خونيان اوداړه مارينديان شي دده پهٔ برکت خوشې کيږي اودګنهګاروشفاعت دده کاردی.

دی يوازې له حاکمانونه غله نهٔ خلاصوي که شکرانه غټه وه پهٔ اخرت کښې يې هم دخلاصولوذمه کوي اوپس له مرګه يې هم ملګری دی.

که يوحاکم يوغل دملك پهٔ خوله خوشي کړي داکاردوي ته بد ښکاري مګرکه داخندزاده صاحب پهٔ سفارش يې پريږدي نوبيا پهٔ ښهٔ سړيتوب اوديندارۍ کښې حسابيږي.

دهرچابدې که پهٔ ډيروپر دواو رنګونوکښې پټه وه هغه د دوي پهٔ نظر

کښې سړۀ سړی دی اوکه چاچپله بدي پټوله یايې نشوه پټولی دوي ورته بد وايي اوپۀ بدنامۀ يې يادوي.

دوي هغه غل ګني چې دسودا ګروقافلې وهي او دبداپانو پۀ کوررونو داړې غورځوي مګر دهغه چالاسونه اوپښې سنکلوي چې پۀ چل او فريب دخيراتونو قافلې خپل کالۀ ته راګرزوي او دمسکينانوحق غصبوي .

پخوانۍ ډیوې

پهٔ کاله کښې برق لګیده مګر پاس پهٔ رف باندې دتوروتېلو مسینه ډیوه ایښې وه ، پهٔ څنګ کښې یې یوه بله ډیوه،هم وه چې یووخت پکښې شمع بلیده.

هغه خوادخاورینوتیلولاټین ښکاریده او داسې معلومېده چې هرې ډیوې پخپل وخت کښې داکوررڼا کړې اودکالهٔ خلکو یې پهٔ رڼا کښې ډیرې شپې سباکړیدي مګر اوس ترینه څهٔ کارنهٔ اخستل کیږي اود شپې پهٔ کور کښې برقونه بلیږي.

دزمانې داعادت دی چې زاړهٔ شیان له کاره باسي اونوي شیان پهٔ کار اچوي مګر خلك خپل زوړ حال نهٔ هیروي او زړوشیانوته پهٔ جګوررفونو باندې ځای ورکوي.

داعادت بدنهٔ دی چې څوك زاړهٔ خدمتونه هیرنهٔ کړي او زړوخدمتګارانوته پهٔ قدر وګوري مګر کارباید له نووشیانواخستل شي اوپهٔ کورونوکښې وخت پهٔ وخت نوې رڼا ګانې پیدا شي.

انسان پهٔ هروخت کښې یوې رڼا ته محتاج دی او دارڼا هرکله خپله څېره او خپله وضع بدلوي دعالم تغییر چې ددنیا لایتغیر قانون دی همدغه تقاضا لري چې هرڅهٔ باید یورازاوبل رازشي اویوازې لوی خدای تل ترتله پهٔ یوه حال باقي وي دهمدغه بدلون او تغییرپهٔ وجه دعلم او پوهې رڼا هم هروخت خپل فانوس بدلوي او دلوښو پهٔ بدلون پهٔ لوښو کښې پراته شیان هم بل راز کیږي .

هغه رڼا چې دخاورو له تیلو پیدا کیږي هغه نورچې دلمراو

سپوږمۍ له کوره راځي هغه بریښنا چې داوبو له آبشارڅخه حاصلیږي دظرف او محل په اعتبار یوله بله بیلیږي که څوك په دغو ظاهري صورتونو ونه غولیږي او حقیقت ته ځیرشي نو دښرشمواو پنبې په بوټو دغوزانو او زیتونو په ونو کښې یوه رڼا موجوده ده چې په هرراز ډیوه کښې بیل کیف پیدا کوي که څوك هغه تیل چې په ډیوه دننې ویني په پنبه کښې وویني یادغه سیځونکی برق چې په برقي نغریوکښې ګوري په اوبوکښې ولیدی شي هغو ته او راواوبه دومره فرق نلري اودجهان په هره ذره کښې یوه رڼا ویني چې دصحرا په کاڼوکښې هم شته هغه نور چې کلیم په کوه طور کښې لیده دښونه په هره ونه کښې شته مګر محرمانه سترګې غواړي.

که دانسان تعقل قوي شي او دحواسو له قیده ووزي (که څه هم دبشر اوسنۍ پوهه هماغه رڼا ده چې دحواسو له کړکیور اننوتلې ده) په هرشي کښې به یونور ګوري او دوجود په نړۍ کښې به دا تور اوسپین نه وي اوس موږدحواسو له تأثیر لاندې یو چې په تیلو غوړ لاسونه په پندانه وچوو.

که لوښي اوظروف زموږ دنظر مانع نشي نوپه هر کور کښې دیوې ویالي یادیوې چینې اوبه دي اودټولو مشرب یودی.

که موږ دسیند اوویالې ،دکوهي او کاریز، دواورې او باران په نومونو اوصورتونوونه غولیږو نوواوره ، ږلۍ او باران دیوې کورنۍ خلك دي او اوراواوبه هم دومره پردي نه دي.

په حقیقت کښې همدغه خوږوالی دی چې په ختکي هندوانه ،توت انګور ناك او منه کښې یې حلول کړی او په هرمحل کښې یې بیل

صورت بیل خوند او بیل نوم پیدا کړی دی.

هغه لوی او واړه خمونه چې دبیلو بیلو میوو او دانو شربتونه او عرقونه پکښې پراته دي ټول یو کیف لري او دکجورو اووریشوپهٔ مینځکښې څهٔ فرق نشته پهٔ دغسې کتنه چې سړی له اشکالو او صورتونو نه هغه خواوکوري سړي ته دا معلومیږي چې کورت او شړومبې له یوې غړکې راوتلې دي، او مایعات او جمادات زموږ ظاهري حواسوبیل کړي دي.

هغه وخت چې زموږ تماس او تعلق له مادیاتو نه قطع شي ، او مجردشو ښایي چې دنن ورځې علم او معرفت بل رازشي او دغه رڼا بل شانته ووینو، هغه وخت به دنن ورځې دتنویروسایل لکه ددې کوټې بیکاره ډیوې پهٔ کارنهٔ وي او علم و پوهه به پهٔ نوروقالبونوکښې ځان څرګند کړي چې اوس یې موږ نشو لیدلی.

«اجتماعي نظریات»

انتخاب

زماملگری له اجتماعي مسايلو سره ډيره زياته علاقه لري.

کله چې اولس دشورى د پاره وکيلان انتخابوي يادحکومت مشرخپل وزيران ټاکي دى په انتخاباتو باندې په زړهٔ کښې سل اعتراضه لري.

دده په نزدسم او صحيح انتخاب ډيرمشکل کار دى ،اوکه دغه کار بل څوک کوي دى پکښې ډير عيبونه پيدا کولى شي.

دى وايي دګوستاولوبون داخبره رښتيا ده چې په خلکو باندې حکومت کول دومره ګران کارنهٔ دى.لکه چې په خلکوکښې لايق کسان پيژندل او انتخابول مشکل کار دى. زماملګرى دايوه لويه اشتباه ګڼي چې اجتماعي کارونه داسې کسانوته وسپارل شي چې هغوي په خبرو کښې ډير مهارت لري اوپه خبرو ډيرښهٔ پوهيږي .

ده دکوم عالم داخبره ډيره خوښه کړيده چې په خبرلوڅواو نطاقانو کښې دفکر خاوندان ډير لږ پيدا کيږي.

دده په نزد هغه څوک چې ډيرې خبرې کولى شي ښهٔ ښهٔ کارونه نشي کولى او ډير فکر کوونکي هم دکار خلك نهٔ دي.

زهٔ دده داخبره څکه ښهٔ ګڼم چې دى پخپله دفکر خاوند دى او په خبرو کښې هم ډير ښهٔ دى، هغه څوک چې دځان په باب کښې هم له حقه نهٔ تيريږي او دقضاوت پهٔ وخت کښې پهٔ ځان هم حکم کولى شي بايد ښهٔ يې وګڼو او پهٔ قدر ورته وګورو ، اوس خوبه پوه شوي ياست چې زما ملګرى پهٔ اجتماعي مسايلو کښې څومره عميق فکر لري مګر

زما علاقه له ده سره په فکري او علمي دقت نه ده بنا بلکه دده شعري او ادبي جنبه مې ډېره خوښه ده .

دی علاوه پدې چې شاعراوليکونکی دی په شعر او ادب کښې ډېره ښه نقادي هم کولی شي يعنې که هرڅومره ښه شعر بدپه نظر ورغی يادشعر خاوند ښه سړی نه وي، دی پکښې داسې باريك عيبونه پيدا کولی شي چې نورېې په ذره بين هم نشي ليدی مگر کوم شعر چې دی پخپله انتخاب کړي هغه هم ډېرښه نه وي ياېې نورپه ښه والي نشي پوهيدای .

گورئ ! زما مقصد دانه دی چې دی ښه شعر او بد شعرنه پيژني بلکه يقين لرم چې ادبي محاسن او معايب ورته ډېرښه معلوم دي.

زما په نظر کښې دی ډېرښه شاعر دی مگر دده له باريك نظر څخه په ويره کښې يم چې داخبره يې په مزاج بده ونه لگيږي څکه چې اناتول فرانس پخپل يوه کتاب کښې ليکلي دي .چې ډېر ښه شاعر هماغه دی چې ډېر خود پرست وي اوبې له ځانه بل څوك په نظر کښې نه لري.

زما دغه ملگري يوه ورځ دوطن په کاردار انو باندې بحث کاوه ، چې ځينې يې ښه گڼل او ځينې بد.

ما چې دده دغه انتخاب وليد پدې پوه شوم چې دشعر له پيژندلونه دسړوپيژندل گران کار دی او داشخاصو په عمل کښې دومره اختلاف نشته لکه چې په نظر کښې شته .

دا کيدی شي چې ډېر خلك په يوه چلم خوله کيږدي مگر فکرونه او نظرونه يو رازنه دي.

دحسن انتخاب، دشعر انتخاب دشخص انتخاب په هرځای کښې يوه اختلافي مسأله ده چې دهرچادذوق او نظر په لحاظ فرق کوي، که هر

چیرته لاړشي او هرچاته لاړشي یوبه دبل پهٔ انتخاب،اعتراض کوي او دغه شکایت به هرځای موجود وي.

حجازي دایران ډیر ښهٔ او مشهور لیکوال لیکي :

زما یوه دوست چې له ډیر وښولیکوالو څخه دی دایران پهٔ فرهنګستان انتقاد کاوه چې پهٔ دغه علمي او ادبي انجمن کښې ولې ځینې بیسواده اشخاص پهٔ عضویت انتخاب شوي دي، او لیاقت ته نهٔ دي کتل شوي ؟ مګر څومره چې ده دایران دفرهنګستان اعضاوته بدویل هغو مره یې دفرانسې داکادمی اعضاستایل او دهغوي انتخاب یې ډیر صحیح ګاڼه ، څو ورځې وروسته چې زهٔ حجازي دفرانسې د اکادمی له یوهٔ غړي مسیو ماسین بون سره پهٔ پاریس کښې مخامخ شوم نو دا کادمی بحث مینځ ته راغی او هغه پهٔ ډیر قهر وویل :

«دفرانسې له اکادمی نه خرابه دستګاه بله نشته ، څوورځې پخوا یو تن دکتابونو ناشر یعنې کتاب فروش چې داکادمی دځینو اعضاؤ کتابونه دتملق د پاره چاپوي او خرڅوي یې داکادمی غړی شوچې دادبیاتو پهٔ پوله هم نهٔ دی تېر شوی».

دا قصه همدغلته پریږدئ ! راشئ چې دفرانسې داکادمی انتخابات داناتول فرانس پهٔ وخت کښې وګورو .

دغه لوی او مشهور لیکوال پخپل یوهٔ کتاب کښې ددوتنو (شاګرد او استاد) مذاکره داکادمی دیوه غړي پهٔ باب داسې لیکي :

شاګرد: مسیو... داکادمی پهٔ عضویت انتخاب شو او داانتخاب زهٔ ډیر بدګنم . دا سړی دمعاشرت پهٔ ادابو ډیر ښهٔ پوهیږي اوله هرحزب سره تلګ راتلګ لري سربیره پدې یوې لوړې کورنۍ ته هم منسوب

دی اووراره یې دکلیسا واکداردی ، دی پخپله هم ډیر څهٔ لري اوپهٔ کاله کښې یې ډیربنهٔ شراب پیداکیږي مګر ذوق اوهنرنهٔ لري اودلوړې قریحې خاوند نهٔ دی ځکه راته دغه انتخاب ډیر ناوړه معلومیږي اوپهٔ بد نظر ورته ګورم .

استاد: ناوړه انتخاب ته هیڅکله بدمهٔ وایه اوپهٔ پوه شه چې پهٔ کارونو کښې دتصادف او اتفاق برخه ډیره زیاته ده هغه کارچې تاسوته مسخره معلومیږي پهٔ حقیقت کښې یو انتقام دی چې تقدیر یې دتفریح د پاره دعقل او تدبیرله خاوندانو څخه اخلي.

تاته دی دامعلومه وي چې پهٔ دغسې انجمنونو کښې دهوس او تفنن د پاره هم ځای پریښودل پهٔ کاردي.

دقریحې او نبوغ خاوندان غالباً د معاشرت او ګذران خلق نهٔ وي، که یوه جامعه سل پهٔ سلو کښې عقلي او منطقي وي سل پهٔ سلو کښې به دتحمل وړنهٔ وي او دعدالت له ساړهٔ فشار لاندې به هرڅهٔ ساړهٔ وي.

کوم انجمن چې یوازې له لویو او فوق العاده اشخاصو جوړ شوی وي ډیر لږ خلک به ورسره علاقه ولري.

ډیره ښهٔ ده چې ټیټ او حقیراشخاص له دوي سره ګډ شي او دتفریح باعث وګرځي، پهٔ دغه صورت کښې به ټیټ کسان له لوړوکسانونه علمي اومعنوي استفاده کوي اولویان به هم چې خپله مقایسه له دوي سره پهٔ نظرکښې نیسي خوند اخلي ، داکاردد واړو پهٔ ګټه دی او اکادمي پهٔ دغه ډول دخپلو مهموغړواهمیت نوروته ورکولی شي څنګه چې دلمر او ستورو کرې ځینې ذاتي او ځینې اکتسابي ځلښت لري داکادمي اعضاهم باید دغه رازوي چې دځینو رڼا ځینو نوروته انتقال او

سرایت وکړي.

دغه رازناوړه انتخابات ددغه انجمن دحیات اوبقا د پاره ډیرضرور معلومیزي او ډیره بنهٔ ده چې اکادمي دخپلو غړوپهٔ انتخاب کښې اشتباه وکړي یادتصادف له تأثیر لاندې راشي او دغه راز خلك هم انتخاب کړي.

که ناوړه اشخاص هیڅکله داکادمي پهٔ غړیتوب نهٔ انتخابیدلی نوهغو کسانوته به ډیرلوی توهین او تحقیر متوجه وُ ، چې اکادمي نهٔ قبلولی موږ باید دغه راز ظاهري اشتباهات حقیقي هوښیاري وګڼو اوپهٔ نفرت ورته ونهٔ ګورو .

دعقل برخه په ژوندانهٔ کښې

پاك خدای (ج) چې ژوند پیدا کړغرایزیې هم ورسره پیدا کړه چې ژوند وساتي اودحیات شمع مړه کیدوته پرې نږدي.

همدغه غرایزدي چې دهوا مرغان او دزمکې ځناوریې دزیږولو اونسل ساتلو کارته داسې متوجه کړي چې هیڅ غفلت پکښې نهٔ ځاییږي، دهمدې لامله دهوامرغان هرکال نوي کورونه جوړوي اونوې هګۍ پکښې زدي، له هګیونه بچي را ایستل او بچیوته دانه پهٔ خوله کښې راوړل دغریزې کاردی.

یو کوچنی ماشوم چې پهٔ لومړۍ ورځ دمورپهٔ تي باندې خوله زدي او روي یې له غریزې بل لارښوونکی نهٔ لري.

هغه پاملرنه چې یوه چرګه یې دخپلو بچیو پهٔ نسبت لري ، کوم تعلیمي کارنهٔ دی بلکه دغریزې او فطرت پهٔ تقاضااجرا کیږي ،کومه شهواني قوه چې نر اوښځه یې یودبل پهٔ نسبت لري دغریزې غوښتنه ده چې دژوند ساتلو او دنسل د بقا دپاره پهٔ انسان او حیوان کښې وجود لري یعنې د ژوندانه ساتنه او دنوع پایښت دغرایز ووظیفه ده ، هرکله چې غرایزپهٔ حیوان کښې ډیر قوي دي او پهٔ انسان کښې ضعیف غوندې دي نو انسان ته عقل هم ورکړشو چې دژوند پهٔ کارکښې له غرایزوسره مرسته وکړي او دغریزې پهٔ خوښه استعمال شي یعنې عقل یوه آله ده چې غریزه یې استعمالوي نو عقل باید دژوندانهٔ دوسایلوبرابرولوپهٔ کار کښې صرف شي اود ژوند اسباب برابر کړي نه دا

چې دحقايقو او پټواسرارود کشفو لو کارترينه واخلو او بيځايه يې استعمال کړو دعقل اصلي کارهمدغه دی چې له مادې سره تعلق پيداکړي اوپهٔ موادو کښې تصرف وکړي .

طبيعي او رياضي علوم دامدعادېره ښهٔ ثابتوي چې دعقل کارله جسم او مادې سره دی چې بايد ابعادوپېژني اوکميت ته متوجه شي ځکه چې دکيفيت پيژندنه دعقل کارنهٔ دی او عقل ددغه مقصد د پاره نهٔ دی پيدا شوی همدغه سبب دی چې انسان ياله کيفيت نه بيخي غافل دی يا کيفيت ته هم دکميت پهٔ نظر ګوري، مثلاً زمانه پهٔ اصل کښې کيفيت دی او دکيف له مقولې لاندې راځي مګر انسان دغه کيفيت دکميت له مقولې لاندې راووست اودځمکې حرکت دستوروحرکت اونورحرکتونه يې زمانه وبلله .

هيأت ، نجوم ، رياضيات پهٔ همدغه مفيده اشتباه بنا شوه او ددغې لويې غلطۍ پهٔ وسيله لوی لوی مقصدونه حاصل شوه.

که انسان ښهٔ غوروکړي پوهيږي چې عقل انسان ته ددې د پاره ورکړشوی دی چې دآلاتواومصنوعاتوپهٔ جوړولو کښې ترينه کارواخستل شي اويوځهٔ جوړکړي نه داچې پهٔ ځهٔ پوه شي اودکميت ادراک وکړي.

دغرب پوهان پهٔ دغه رازښهٔ پوهيدلي دي ځکه يې د ژوندښهٔ کولو پهٔ کار کښې له عقل او پوهې نه ډېرکار اخستی دی اوزموږ پوهان پهٔ نورو تصوراتو کښې غرق دي .

موږ بايد دجوړولو اوپوهيدلوپهٔ فرق قايل شو.

جوړول اسانه کاردی مګر پوهيدل ګران کاردی.

دشاتومچۍ عسل جوړوي مګر پهٔ حقيقت يې نهٔ پوهيږي

PROPERTY OF ACKU 4229

موږ ژوند کوواود ژوند وسایل برابر وو مګر د ژوندانه په حقیقت نه پوهه شوي .

ډاکتران اوطبیبان د ژوند په خدمت تر ډیره حده موفق شوي دي او دزړه حال دسبزوحال ورته معلوم دی مګر ژوند نه پیژني اوله روح نه ناخبره دي .

دانسان ډیره لویه اومهمه وظیفه د ژوندانه ساتنه اوروزنه ده عقل او فکرعلم او فن دهمدغه مقصد د پاره دی چې دژوندانه اسباب اووسایل برابر کړي او په همدغه لاره کښې ترینه کارواخستل شي.

حسابي خبري

استاذ ویل : تاسې باید هروخت له ځان سره حساب وکړئ او حسابي خلك اوسئ !

دده یوحسابي درس داؤ: که یوعددله بل سره داسې یوځای کړوچې یو پاس اوبل لاندې وي لکه : ۲/۲ نوترینه ٤جوړ یزي او ددواړو وجود هم پخپل حال نه پاته کیزي .

که دواړه څنګ په څنګ یوځای کړولکه : ۲۲ نودوه ویشت ورنه جوړیزي اودوه شل کیزي ، ددواړوعددونوشکلونه او صورتونه هم پخپل حال پاته کیزي څکه چې دلته دملګرتیا او ورور ولی رازیته دی اوپه هغه بل صورت کښې تفوق ، تسلط اومحوه کول معلومیزي .

ده ویل : که دوه مساوي عددونه لکه : (۱-۱) (۲-۲) (۳-۳) هریوله بل نه وړاندې یاوروسته کړو نتیجه یې یوه ده مګر په دوه

متفاوتوعددونوکښې تقدیم او تأخیر ډیر زیات فرق راولي اوپهٔ مقدارکښې ډیرتفاوت راځي.

که موزیواونه یوځای کوواوداسې یې لیکو(۱۹) نونس کیږي مګر شل کیږي نه .

که همدغه دوه عددونه داسې ولیکو(۹۱) خبره سلوته نزدې کیږي او ډیر زیاتوالی پکښې راځي.

«څهٔ لیکل یالیك پوهه»

شعراوفلسفه

وریځې پورته پهٔ هواکښې دي څاګانې ښکته پهٔ زمکه کښې .
هغه څهٔ چه پهٔ هسکووریځوکښې شته پهٔ ژوروڅاګانوکښې هم شته.

پهٔ دغواوبوباندې هم هماغه تنده ماتیږي .
دلوړخیال اود ژورفکرنتیجه یوه ده .
تهٔ یاخپل نظرډیرلوړکړه یاپخپل ګریوان کښې ډیرسرښکته کړه.
دشاعراوفیلسوف فرق همد غه دی .
زهٔ شعراوفلسفه دغه شان ګڼم .

«لوړخیالونه اوژورفکرونه »

ولاړې اوبهٔ

له ښاره ووتم ،سمه او ودانې مې پرېښوده ،دلوړوغرونوسرته وختم له هغه ځایه ستا سې لوړې ماڼۍ ډېرې ټيټې ښکارېدې اوپډې پوه شوم چه موږ پهٔ ډير ټيټ محيط او ټيټه هوا کښې ژوند کوو .

دغره له سره ډیر لرې ځایونه لیدل کیږي اونظرډیرلرې ځارکوي ځکه ماهم دزمان اومکان په لرې ګوټ کښې هغه څۀ لیده چه دکوراوکلي خلکونشو لیدلی همدغه وخت زۀ وپوهیدم چه فرعون اوقارون په کلواوښارونوکښې پیدا کیږي مګرخدایي تجلي په غرونو کښې ځان ښیي او کلیم له کوه طورنه الهام اخلي .

دلمر لومړۍ رڼا دغروپۀ څوکو پریوزي اوورستی وداع هم دغروله څوکوسرۀ کوي .

شپانۀ پۀ غرونوکښې وي اوقصابان پۀ ښارونوکښې .

دبودا او زردشت نښې نښانې پۀ غرونوکښې دي اودفرهاددعشق داستان دغرۀ ازانګه ده .

دغرو نو او بۀ ډیرې پاکې او ډیرې رڼې دي ،دغرونو هواډیره صافه اوبې دوړو ده . تاسې غرونوته یوازې دکمیت پۀ لحاظ مۀ ګورئ ، دکیفیت پۀ لحاظ هم هلته ډیرڅۀ شته چې پۀ سمه کښې نشته.

که پۀ غرونوکښې قیمتي لعلونه شته نو دغرونوښکلي او ښایسته منظرې هم پۀ ښارونوکښې نۀ پیدا کیږي.

زۀ غرونوته دننداروا و تماشودپاره تللی وم ، او دولاړو او بوسیل مې کاوه ماته چاویلي وو، چې هلته یو ډیر لوی ډنډئ چې پخوا به پکښې ښاپیریو لمبل او ملوك به له بدرۍ سره همدغلته کتل .

زۀ لاړم او دا ډنډمی ولید دډنډپۀ غاړه ډیرساعت کښیناستم او تردیره وخته له فکر او خیال سره مشغول وم.

دغه لوی ډنډ دصبر او سکون پۀ مقام کښې څۀ شور او فریاد نۀ کاوه دحال پۀ ژبه یې خپل عمیق احساسات داسې ښکاره کول:

زهٔ دلویو غرونو پهٔ ډیره لویه کنده کښې ایساریم او دولاړو اوبو پهٔ نامهٔ یادیږم ، زمالیدوته خلك راځي او زما مهیبه منظره ویني هیڅ لامبوزن داجرأت نهٔ کوي چې زما پهٔ سر راودانګي او زما مخ پهٔ څپیړوووهي ، پهٔ ما باندی دچا بیړۍ نهٔ ګرځي زما کبان څوك نشي نیولی ، دهیچاجال پهٔ ماباندې نهٔ دی لویدلی، زهٔ دهیچاپهٔ واك او اختیار کښی نهٔ یم مګر پهٔ عین حال کښې بې واکه او بې اختیاره یم، زما پهٔ پښوکښې لکه غرونه لوی لوی ځنځیرونه پراتهٔ دي او زهٔ بې ځای پهٔ ځای درولی یم.

هغه ازادي چې له مستو سیندونو او زور ورو سیلابونوسره شته له ماسره نشته .

زهٔ عمق لرم شور او مستي ، موج او حرکت نهٔ لرم.

زهٔ ډیر خلك غرقولی شم مګر ځان له قیده نشم خلاصولی.

زما قوت او طاقت ایساردی ، ماځانته دیوی چینې اویوه لښتي قدرته مجرا پیدا نکړه او ددغو ماشومانو ازادي هم زما پهٔ برخه ونهٔ رسیده ، زهٔ ډیر لوی قوت یم مګر ازادنهٔ یم ایساریم ځکه هیڅ نشم کولی اوهیڅ رانه جوړنشوه .

زما عمر عبث تیریږي نه رانه برق اوبرښناپیدا شوه نه سمسورباغونه نه مې جهان ولیده اونه جهان ولیدم ، زهٔ ښارونو او ودانۍ ته ښکته نشوم، ماخپل موج او حرکت ونهٔ لیده او دشور او مستۍ پهٔ کیف ونهٔ پوهیدم. زهٔ دځان غوندې نوروډنډونوسره یوځای کیدی نشم مګر دکابل سیند دکونړله سیندسره یوځای کیږي او دواړه له اباسین سره خپل موجونه خپل شوراو خپله مستي یوځای کوي .

قیداو اسارت عزیزان له عزیزانونه لرې ساتي څکه دیوه کوهي اوبهٔ له بل سره نشي ګډیدلی اویو ډنډبل ډنډ ته لاره نهٔ لري مګر داسمان وریځې یوله بله ګډ یزي اودیوه باغ مرغی بل باغ ته ځي .

زما طبیعي میل دانهٔ دی چې ځای پهٔ ځای غلی ولاړیم او هیڅ حرکت نهٔ کوم زهٔ دسیلابي حرکت اوطوفاني قوت غوښتونکی یم. زهٔ باید دغه سکندري سدمات کړم اوځانته لاره پیدا کړم ، که زهٔ له دغه قیده خلاص شم ، زماله طوفانه به خلك وویریږي او زماله فیضه به ملکونه ابادشي.

زهٔ به بحراودریاب ته لاره پیدا کړم اوهلته به بې برخې نهٔ یم زما پهٔ زړهٔ کښې ډیر څهٔ شته مګر دشوّاوغوغاږبه نشته.

تهٔ زما دحال پهٔ ژبه پوه شه اوزماپهٔ حال کښې عمیق فکروکړه .

هغه وخت چې زهٔ دډنډپهٔ غاړه ناست وم لکه صاحب حال پهٔ بل حال کښې وم اودخیال پروازونه ډیر اوچت وو.

پهٔ دغه وخت کښې زهٔ له لوړوخیالونو او ژورو فکرونو سره اشناوم او ډیر لرې به مې کتل .

همدغه وخت ماته د پسرلي زورور بارانونه رایادشوه چې له دې لوړو غرونو پهٔ ډیر شوراو زوزمخ ښکته روان ؤاوهیڅایې مخه نشوه نیولی، دهغه سیلاب تعلق داسمان له وریځو اواسمانيبریښنا ګانو سره ؤځکه یې ډیرې زمکې لاندې کړې اوله هره قیده ازاد ؤ.

داډنډله له ټیټ او ژور محیط سره علاقه لري ځکه ځای پهٔ ځای ولاړدۍاوعمري قید تیر وي هغو کسانو چې دپوهې اوهوښیارۍ عمق ته پریوتی یاست اوپهٔ اسفل السافلین کښې ژوند کوئ پدې پوه شئ .

چې دغه رازلوی ډنډونه دهغه شبنم مقام او منزلت نشي پيداکولی چې دشپې دګل په نازکوپاڼوپريو زي اوسحر دلمرله وړانګو اوحرارت سره اسمان ته خيژي .

هغه اوبه چې دنوروڅاګانو په تل اوتورتم کښې دي پدې نشي پوهيدی چې دپسرلي بارانونه او سيلابونه څنګه دي اوخه کوي؟

دغه رازلوړمضمون دغسې تيتوته نشوويلی اودژوروڅاګانوپه اوبوکښې ددنيازوروريادونه هم موج اوحرکت نشي پيداکولی.

الفت

دکابل دسیند پهٔ غاړه پهٔ کوزني لغمان کښې دعزیزخان پهٔ کڅ کښې یوورکوټی کلی دی، خواوشایې شنه کښتوته او دسیند شولګرې دي. لږڅهٔ لرې دلویو غرونوپهٔ واوروپټې څوکې ښکاري.

دلته دوه مست رودونه بهیږي، یوې خواته دکونړښکلی دره ده چې دکونړ سیند ترې پهٔ نڅانڅا را اوځي.

دشرقي افغانستان پهٔ دې ښکلو دروکښې ځای پهٔ ځای دسیدانودرنې کورنۍ اوسي، پښتانهٔ دوي ته پهٔ درنه سترګه ګوري او پاچهاني بولي

لکه په سیلي کښې چې په دې دروکښې ښکلي ——— سلاطن

غوړیږي ددغوپاچهانوپهٔ درنوکورونوکښې هم کله ډیرد پوهې خاوندان او شاعران اوپوهان او سیاست وال پیدا کیږي سیدجمال الدین افغاني هم ددغوکورنۍ پاچهانوڅخهٔ وُ.

ښایي چې څلویښت یاپنځوس کاله دمخه دعزیزخان پهٔ کڅ کښې دیوه پاچا پهٔ واړه کهول کښې یو ښکلی ګل زرغون شو هغه یې «ګل پاچا» وباله.

داګل دفطرت پهٔ لمن کښې لوی شو، دطبیعت روزنه اوپالنه یې ولیده او لکه دکابل دسیند دغاړې خاټول دلغمان اوبواو هوالوی کهٔ هغه وخت مدرسه یامکتب نهٔ وُچې داګل پاچاسبق پکښې ولولي خونکه دپښتنو نوروماشومانوده یواځې دفطرت نه درس واخیست او اسمان اوځمکې ته دومره ځیرشوچې دفطرت اسرارېې پخپل زورکاته لڅ کړه او هغه څهٔ یې زده کړهٔ چې بل چاپهٔ مدرسو او پوهنتونوکښې نهٔ وو زده کړي.

پخوانویوه خبره کړې ده چې ډیره پخه ده(الاسماءتنزل من السمأ) یعنې نومونه له اسمانه راښکته کیزي (ایښودل کیزي).

دادلغمان د ورشوښکلی ګل دپښتو ادب په ګلستان کښی ډیر په ښکلاوغوړیداوپهٔ «الفت» مشهورشو، چې اوس یې موز «ګل پاچاالفت» بولو دادالغت نوم هم له دهٔ سره ډیروړدی ځکه چې زړهٔ یې له الفته ډك دی.

الفت دپښتو ادب یوځلاند ستوری دی که دپښتو ادب نن ورځ یوبهترین لیکوال اوشاعر لري نوهغه به الفت وي.

الفت ډیر کتابونه لیکلي ، کله دکابل او دمشرقي اتحاد مدیر وٌ کله پهٔ شوری کښی وٌ. او اوس دکابل دپښتو ټولنې مشردی خوموږدالفت شخصیت پهٔ نورو صفاتوپیژنو،دی ډیردقیق اوسترګه ورفنان او صنعت کاردی دالفت هنرپهٔ پښتو نثراو نظم کښې ښهٔ ښکاري اوځانته یوخاص طرزلري ، دالفت نثرهم شعردی او نظم یې هم شعردی.

کوم وخت چې پهٔ نثرځهٔ لیکي نودفطرت ډیرنازك او واړهٔ دقایق ویني او ځرګندوي یې ، دانسان داجتماعي ژونددیرې ښیګړې پهٔ داسې ژبه بیانړي چې ویونکي دده استدلال پهٔ ښهٔ ډول قانع کوي.

دالفت پهٔ نثر او نظم کښې کوم فلسفي یاتاریخی استدلال نشته مګردفطرت له هره ګوټه داسې دلایل او براهین راوباسي چې ترهرڅګه منطقي استدلال ښهٔ اوټینګ وي.

ددهٔ هنرهم دادی چې ځانته خاصه داستدلال لاره لري او دژوندانه عادي وقایع هره یوه دده لپاره دشعریوه بهترینه موضوع وي.

کله کله دالفت نثرترنظم خوږوي. خلك وایي چې نظم پیودل دي

اویوناظم مرغلرې پیوڼی مګر زهٔ وینم چې الفت پهٔ نثر کښې هم بلاکوي اوکله کله الفاظ هسې سره پیودی چې ترهغونګه نظم ښهٔ ښکاري او غوره وي.

دهنرمن (فنکار) مهارت او کمال دادی چې عادي شي ته ښکلی رنګ ورکولی شي همدغه ګټې اوختې دي چې یومعمار ترې «تاج محل » هم جوړوي او دپښتنو غونډې ځه حجره هم .

دغه رنګونه او غوړدی چې یونالایق نقاش پرې هره تخته او دهرې ټانکې پهٔ اړخ یوناوړه منظره نقش کوي مګر کله چې دماهراویاهنرنقاش پهٔ قلم کارشي نویوه ټوټه یې پهٔ زروقیمت لري.

داالفاظ او کلمات دشاعر اولیکوال مصالح دي که الفت هغه سره اودی او ترتیب ورکئی دپښتو ادب یو(شهکار) به وي که دبل چاپهٔ قلم ولیکل شي نوهغه به یوعام نثر یانظم وي.

دالفت پهٔ فن باندی ځهٔ لیکل هم آسان کارنهٔ دي خولنډه داچې الفت یوماهر اوسترګه ورهنړمن (آرټسټ) دی چې دده پهٔ هنرکښې دادرې غټې ښیګړې وینم :

(جمال) چې دالفاظواو کلماتو غوره کول (انتخاب) اوبیا دهغو اوډنه ترتیب اوپیودنه (نظم)یې غټې نښانی دي.

دویم : برهان او استدلال که دفطرت له هره مظهره ځخه دي یومنلی دلیل جوړولی شي ا ودده پهٔ نظر کښې ددنیا ټول مظاهر داستدلال لپاره ځرګندې نښې دي.

دریم :انتقاد دده دهنرغټه ښیګړه ده ، دی دمظلوموخواخوږی دی .
داجتماعي ظلمونوسخت دښمن دی پخپل لیك کښې که منظوم وي

که منثور اولسي تجاوزانوته ګوته نیسي اودده قلم پهٔ دې خواکښې ډېر تېره دی.

دظالمانواسرارلځوي او دمظلومواولځو لغړوپهٔ کوټهوورننوځي . ددوي دفلاکت او بدبختۍ حال ګوري او هغه داولس دعبرت دپاره پهٔ داسې ژبه بیانوي که دجازرهٔ ډیرکلك هم وي بیابه هم اغیزه پرې وکړي. دالفت هیڅ منظوم یامنثورلیك نشته چې له دغو ښېګړوځنې تش وي ځکه نن دپښتو لیکوالو پهٔ ډله کښې «الفت » دلوړولومخکښې و درېزي اودده لیکونه دپښتو ادب شمله ګڼلی شي.

محصل

(ارواښاد علامه عبدالحی حبیبي)

PROPERTY OF ACKU
4229

تکثیر از:

M.M. AFGHANISTAN
P.O.BOX 3373
Arlington, VA. 22203
U.S.A.

سازمان مهاجرین مسلمان افغانستان به هیچ کدام از تشکیلات مشخص وابسته نبوده بلکه در خدمت تمام مردم مجاهد افغانستان میباشد.

۱۹۹۴